

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – *Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу*
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – *Обліку та аудиту*

Ступінь вищої освіти – *другий (магістр)*

Спеціальність – *071 «Облік і оподаткування»*

Освітня програма – *«Облік і аудит»*

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «*Організація і методика обліку необоротних активів та аналіз ефективності їх використання (на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК»»)»*
ШИФР КРМ.ОтаА.1.616-03.1.10

Здобувачки: _____ **Почечун Ю.М.**

Керівник: _____ **доц. Ступницька Т.М.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "5" грудня 2024 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри *обліку та аудиту* _____ **Валерій НЕМЧЕНКО**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Почечун Юлії Михайлівни

---

1. Тема роботи: *«Організація і методика обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх використання (на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК»)»*

Затверджена наказом ОНТУ від 26 жовтня 2023 р. наказ № 616-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *5 грудня 2024 р.*

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за три роки.*

---

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Теоретичні основи обліку об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз об'єкту дослідження за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 51, рисунків – 7.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 серпня 2024 р.**

Керівник роботи _____ Ступницька Т.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Почечун Ю.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.08.24 - 15.09.24	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	16.09.24 - 24.10.24	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	25.10.24- 26.11.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	27.11.24 - 5.12.24	

Здобувачка вищої освіти _____ Почечун Ю.М.

Керівник роботи _____ Ступницька Т.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Почечун Ю.М. _____

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку необоротних активів та аналіз ефективності їх використання (на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК»»)

В кваліфікаційній роботі було проведено вивчення організаційних і методичних положень обліку необоротних активів підприємства та аналізу ефективності їх використання, також була досліджена організація бухгалтерського обліку та практика обліку необоротних активів у ТОВ «Дружба СВК». Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження були спрямовані на розробку певних пропозицій, щодо вдосконалення як організації обліку операцій з необоротними активами на підприємстві так й аналізу ефективності їх використання.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. В першому розділі роботи розглянуто теоретичні основи організації і методики обліку необоротних активів підприємства: визначено економічну сутність необоротних активів, проведений аналіз економічної літератури з питання визначення поняття та класифікації необоротних активів. Розглянуто нормативно - правову базу обліку, синтетичний і аналітичний облік необоротних активів, наведено рахунки, які призначені для їх обліку. Наведена типова кореспонденція рахунків та відображення інформації про необоротні активи у фінансовій звітності. У другому розділі роботи здійснено фінансовий аналіз діяльності ТОВ «Дружба СВК» за 2020-2022 рр.: проведено аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства за три роки та розглянуто методику аналізу необоротних активів підприємства: наведені етапи його проведення та здійснено аналіз необоротних активів та фінансовий аналіз ТОВ «Дружба СВК» за 2020-2022 рр. В третьому розділі розглянуто організацію бухгалтерського обліку та практику обліку необоротних активів у ТОВ «Дружба СВК».

У висновках вказуються результати проведеного дослідження організації і методики обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх використання у ТОВ «Дружба СВК», надано рекомендації та пропозиції, щодо покращення обліку та аналізу необоротних активів з метою удосконалення діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	- 112 с.;
таблиць	- 51;
рисунків	- 7;
додатків	- 7.

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	5
1. Теоретичні основи організації і методики обліку необоротних активів підприємства.....	8
1.1. Нормативно-правова база та завдання фінансового обліку необоротних активів підприємства.....	8
1.2. Економічна сутність, склад, класифікація та оцінка необоротних активів....	10
1.3. Методологія фінансового обліку необоротних активів підприємства національними стандартами.....	23
1.4. Податковий облік необоротних активів.....	44
2. Організація і методика фінансово-економічного аналізу діяльності та аналізу необоротних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	49
2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	49
2.2. Методика аналізу необоротних активів та аналіз необоротних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	51
2.3. Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	60
3. Практика бухгалтерського обліку та обліку необоротних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	87
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	87
3.2. Організація обліку необоротних активів на ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	93
Висновки та пропозиції.....	105
Список використаних джерел.....	108
Додатки.....	113

ВСТУП

Актуальність теми. Необоротні активи є важливим об'єктом економічної науки. У сучасних умовах господарювання необоротні активи відіграють визначальну роль, оскільки вони становлять вагомую частину майна будь-якого суб'єкта господарювання, забезпечуючи тим самим його виробничу діяльність.

Необоротні активи характеризуються тривалим періодом використання. Вони є необхідними у процесі здійснення діяльності будь-якого підприємства, тому важливим є управління саме необоротними активами підприємства харчової промисловості.

Політика управління необоротними активами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення та високої ефективності використання. Відповідно до цієї мети формується політика управління необоротними активами підприємства, однією зі складових якої є облік та аналіз необоротних активів.

Організація бухгалтерського обліку необоротних активів проводиться відповідно до вимог чинного законодавства і є вкрай важливою для роботи підприємства, оскільки сприяє правильності та прозорості відображення даних. Зростання виробничого потенціалу країни, в цілому, викликає необхідність підвищення ефективності використання необоротних активів кожного окремого підприємства, незалежно від форми власності, для досягнення високих кінцевих результатів його діяльності, що є особливо актуальним. Недостовірне відображення інформації щодо стану необоротних активів, може призвести до втрати підприємством його виробничого потенціалу. Передовий досвід свідчить, що одним із показників ефективного використання необоротних активів в умовах зростання виробничого потенціалу є позитивне значення показників та належно організована робота з управління діяльністю підприємства.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, постанови Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, дослідження класиків економічної теорії, наукові праці вітчизняних учених з питань обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх ви-

користання, а також дані первинного, аналітичного і синтетичного обліку досліджуваного підприємства, квартальні й річні звіти, дані статистичної звітності.

Проблемою дослідження обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх використання займалися такі вчені та дослідники: Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М., Костюк О.В., Гнатенко Є.П., Данилова Є.І., Бенюк І.Д., Сисюк С.В., Загородній А.Г., Гудзь Н.В, Денчук П.Н., Романів Р.В, Семйон В. С., Хорунжак Н.М., Куроченко О.В. та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і дослідження методичних положень з обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх використання, пошук шляхів вдосконалення даних процесів на підприємстві.

Задачами дослідження є: вивчення теоретичних основ обліку необоротних активів на підприємстві; розкриття економічної сутності, принципів класифікації та визначення поняття «необоротних активів»; розгляд нормативно-правових документів, які регулюють облік необоротних активів в Україні; вивчення методичних аспектів аналізу необоротних активів; проведення аналізу основних показників діяльності ТОВ «Дружба СВК» та фінансового аналізу діяльності підприємства за три роки, розгляд методики аналізу ефективності використання необоротних активів та здійснення аналізу за розглянутою методикою за даними ТОВ «Дружба СВК», ознайомлення з організацією бухгалтерського обліку та практикою обліку необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК», а також розробка практичних рекомендацій по удосконаленню обліку та аналізу необоротних активів на підприємстві.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження роботи, є необоротні активи підприємства, а предметом дослідження – облік необоротних активів підприємства та аналіз ефективності їх використання.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи дослідження: методи наукової абстракції, індукції та дедукції, ретроспективного аналізу (при визначенні поняття і класифікації необоротних активів), логічного моделювання (при обґрунтуванні виникнення розрахунків), групування, порівняння,

аналізу і синтезу, методи конкретизації, моделювання, аналогії, спостереження, балансовий метод.

Наукова новизна одержаних результатів в даній кваліфікаційній роботі полягає в розробці напрямів вдосконалення обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх використання на підприємстві.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на конференціях: IV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 20-21 жовтня 2022 р. м. Одеса, науковій конференції здобувачів вищої освіти ОНТУ, 28-30 березня 2023 року, м. Одеса, V Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 30-31 травня 2023 р. м. Одеса, науковій конференції здобувачів вищої освіти ОНТУ, 26-29 березня 2024 року, м. Одеса, VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 17-18 квітня 2024р. м. Одеса, XII міжнародній науково-практичній конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України», 17-18 жовтня 2024р., м. Одеса, на науковому колоквіумі «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності» в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри обліку та аудиту ОНТУ 28.11.2024 р. та надруковані у 1-й статті та 4-х тезах конференції.

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний зміст роботи становить 112 стор., містить 51 таблицю на 38 стор., 7 рисунків на 6 стор., 7 додатків, список використаних джерел з 44 найменування на 5 стор.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Нормативно правова база та завдання фінансового обліку необоротних активів підприємства

Сучасний розвиток бухгалтерського обліку здійснюється під впливом глобалізаційних процесів в економіці та суспільстві. Складні системи управління економічними процесами ускладнюють їх інформаційне забезпечення. Передумовою ефективного управління суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм є отримання об'єктивної, своєчасної, достатньої інформації про всі процеси, що здійснюються під час діяльності підприємств. Основою інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання є інформація бухгалтерського, зокрема фінансового обліку [37].

Правильна побудова бухгалтерського обліку необоротних активів на підприємстві дає змогу забезпечення інформацією про їх наявність, цілеспрямоване використання, стан та контроль за збереженням.

Завданням бухгалтерського обліку необоротних активів є:

- документально правильне і своєчасне відображення в облікових регістрах інформації про наявність і рух (надходження та вибуття) об'єктів необоротних активів з урахуванням їх приналежності підприємству;
- забезпечення контролю за збереженням необоротних активів;
- визначення ступеня зношеності основних засобів та нематеріальних активів ;
- визначення витрат на відновлення необоротних активів тощо.

При організації та веденні бухгалтерського обліку необоротних активів необхідно керуватися наступними законодавчими та нормативними документами:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV (зі змінами та доповненнями) - цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні [1];

- Податковий Кодекс України (зі змінами та доповненнями) регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний

перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [3];

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (зі змінами та доповненнями) - визначає мету, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів [4];

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (зі змінами та доповненнями) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи (далі основні засоби), а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності [5];

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» (зі змінами та доповненнями) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про матеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи (далі - нематеріальні активи) та розкриття інформації про них у фінансовій звітності [6];

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (зі змінами та доповненнями) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторська заборгованість та розкриття інформації про них у фінансовій звітності [7];

- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджених Наказом Міністерства України від 30 листопада 1999р. за №291 (зі змінами та доповненнями) [9];

- Інструкція пор застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджених Наказом Міністерства України від 30 листопада 1999р. за №291 (зі змінами та доповненнями) встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наяв-

ність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб (далі - підприємства). Ведення позабалансових рахунків здійснюється за простою системою (без застосування методу подвійного запису) [10];

- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів можуть застосовуватися підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами, їх філіями та іншими виділеними на окремий баланс підрозділами (далі - підприємства) незалежно від форм власності і організаційно-правових форм (крім банків і бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) [11].

- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів (далі - Методичні рекомендації) можуть застосовуватися підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами, їх філіями та іншими виділеними на окремий баланс підрозділами (далі - підприємства) незалежно від організаційно-правових форм господарювання (крім бюджетних установ, банків та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності). Методичні рекомендації не поширюються на гудвіл [12].

1.2. Економічна сутність, склад, класифікація та оцінка необоротних активів

Необоротні активи є важливим об'єктом економічної науки. У сучасних умовах господарювання необоротні активи відіграють визначальну роль, оскільки вони становлять вагомую частину майна будь-якого суб'єкта господарювання, забезпечуючи тим самим його виробничу діяльність. Наразі особливої уваги потребує питання трактування терміну «необоротні активи» та їх класифікації, адже існують суттєві розбіжності у назві та визначенні засобів, під якими в економічній науці розуміють

необоротні активи. Для розуміння сутності поняття «необоротні активи» та розкриття їх змісту та класифікації слід дослідити підходи до його визначення.

Питання визначення категорії «необоротні активи» та їх класифікації розглядали в своїх працях такі вчені як О.П. Гаценко, Л.Л. Горецька, Н.М. Урбан, М.В. Півторак, Я.В. Соколов, В.Є. Ванькевич, Н.М. Хорунжак, О.В. Куроченко, М.А. Копнов, Н.В. Гудзь, П.Н. Денчук, Р.В. Романів, В.С. Семейон та інші.

В економічній теорії, фінансах, бухгалтерському обліку по різному розглядають необоротні активи, по різному трактують їх поняття, має різні назви термін, який є об'єднуючим для засобів довгострокового користування.

На нашу думку також необхідно розглянути визначення необоротних активів у чинних нормативних актах. Методологічні засади обліку необоротних активів регулюються нормами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 7 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинення діяльності».

В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведене наступне визначення необоротних активів – «це активи, які не є оборотними» [4]. Це визначення не розкриває змісту поняття, оскільки воно не визначає характерні риси даного виду активів. Ще одна проблема виникає у зв'язку з наведенням різних визначень необоротних активів у різних законодавчих актах. Так, для бюджетних установ необоротні активи – це матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать установі та забезпечують її функціонування і строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року, а для комерційних банків – основні засоби (необоротні матеріальні активи) та нематеріальні активи [21]. При цьому має місце проблема схожості термінів, тому часто здійснюється дослідження не тільки необоротних активів, а й основного капіталу, основних засобів, основних фондів, довгострокових активів, тощо. Розглянувши визначення необоротних активів, основного капіталу, довгострокових активів, можемо виділити декілька основних характеристик даного терміну: майнові цінності, довгострокове використання, підлеглисть амортизації, призначення не для перепродажу, приймають безпосередню участь у процесі виробництва, корисний ефект від використання тощо.

На думку М.В. Півторака «застосування у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» терміну «необоротні активи» є не досить коректним стосовно тих об'єктів, які він об'єднує. На думку автора, єдиним активом, який не є оборотним, є земля. Виходячи з цього, він пропонує поділяти активи на основні і оборотні, що відповідає класичному принципу поділу капіталу. Отже, необоротні активи, тобто основний капітал є складовою активу (майна) підприємства» [23].

Процес інтеграції України у світовий економіко-правовий простір призводить до необхідності зближення вітчизняної та зарубіжної практики організації та ведення бухгалтерського обліку [4].

В зарубіжній економічній та обліковій практиці поняття «необоротні активи» позначають різними термінами, що впливає з особливостей перекладу з різних мов світу: постійні активи; власність, споруди і обладнання; матеріальні активи тощо. Так, у Швейцарії необоротні активи в активі балансу об'єднані в одну групу – основні засоби; в Німеччині – основний капітал та фінансові активи; в країнах англо-американської групи – це довгострокові активи, що об'єднують у собі основні засоби або власність, будівлі і обладнання, невідчутні активи, інвестиції, інші не поточні (позаоборотні) активи. Так, англійською мовою необоротні активи можуть називатися non-current assets (необоротні активи), fixed assets (фіксовані активи), long-term assets (довгострокові активи) тощо [17].

Також в зарубіжній літературі досить часто відображаються окремі складові довгострокових засобів – основні засоби, нематеріальні активи тощо, а термін, що їх об'єднує – відсутній, це дає змогу зробити висновок про неоднозначність досліджуваного терміну.

Підходи до визначення терміну «необоротні активи» в економічній літературі наведені в табл.1.1.

З табл.1.1 видно, що кожен з авторів виділяє свої характерні риси для категорії «необоротні активи», але всі автори вважають обов'язковим для необоротних активів як економічну вигоду від їх використання, так й тривалий строк їх корисного використання.

Таблиця 1.1– Підходи до визначення терміну «необоротні активи» в економічній літературі*

Автор	Визначення
Ванкевич В.Є.	необоротні активи – це довгострокові матеріальні і нематеріальні активи, більша частина яких приймає участь в процесі виробництва продукції, робіт і послуг більше одного року і кругообігу засобів організації, забезпечує приплив грошових засобів
Гудзь Н.В.	необоротні активи – це матеріальні та фінансові ресурси, призначені для реалізації чи використання протягом терміну, що більший за дванадцять місяців з дати балансу чи операційний цикл.
Хорунжак Н.М.	необоротні активи - сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності і які переносять на продукцію свою вартість частинами».
Куроченко О.В.	необоротні активи – це матеріальні і нематеріальні ресурси, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року.

*складено на підставі джерел [19, 20, 29, 42]

Отже, ми поділяємо думку авторів [19, 20, 29, 42], які вважають, що необоротні (довгострокові) активи – це сукупність майнових цінностей і нематеріальних прав, які беруть участь у виробництві продукції та наданні послуг, призначені не для перепродажу, корисний ефект від яких очікується отримувати тривалий час (більше одного року або операційного циклу).

На думку Я.В. Соколова «поділ активів на оборотні та необоротні є досить умовним, тому що всі засоби що вкладені у виробництво та знаходяться в обігу і відрізняються лише часом обігу» [24]. Саме тому деякі науковці [17, 23, 29] пропонують перейменувати термін «необоротні активи» на «довгострокові активи» або «основні активи».

Таким чином, проведене дослідження економічної літератури свідчить про неоднозначність поняття «необоротні активи». Так, досить часто відображаються окремі складові довгострокових засобів – основні засоби, нематеріальні активи тощо, а термін, що їх об'єднує – відсутній. На нашу думку, найдоцільнішим є наступне визначення: необоротні (довгострокові) активи – це сукупність майнових цінностей і нематеріальних прав, які беруть участь у виробництві продукції та наданні послуг, призначені не для перепродажу, корисний ефект від яких очікується отримувати тривалий час (більше одного року або операційного циклу).

Світова практика протягом тривалого періоду напрацювала багаточисельні варіанти видів необоротних активів, тому для детального їх вивчення та цілеспрямо-ваного управління потрібна систематизація за різними класифікаційними ознаками, адже класифікація полегшує поточний облік, спрощує складання звітності в тому числі й про наявність і рух необоротних активів.

Проведений аналіз економічної літератури дозволяє зробити висновок про відсутність єдиної та спільної класифікації необоротних активів. Тому, на нашу думку, необхідно провести аналіз економічної літератури та нормативних актів з питання класифікації необоротних активів. В табл. 1.2 наведено підходи до класифікації необоротних активів, що є найбільш розповсюдженими в економічній літературі (за науковим підходом).

Таблиця 1.2 –Наукові підходи до класифікації необоротних активів*

Автор(и)	Класифікаційні ознаки
Гудзь Н.В, Денчук П.Н., Романів Р.В.	Виділяють наступні групи за видами необоротних активів: - матеріальні; - нематеріальні; - фінансові.
Семйон В. С.	- за типом власності; - за характером відображення зносу; - за формою функціонування (за функціональними видами); - за характером обслуговування окремих видів діяльності
Бланк І. О.	- за функціональним видом; - за характером обслуговування окремих видів діяльності; - за характером власності; - за формами заставного забезпечення кредиту та особливостями страхування; - за характером відображення зносу

*складено з використанням джерел [15, 19, 39]

На думку Гудзя Н.В, Денчука П.Н., Романів Р.В. «до матеріальних необоротних активів відносять – активи, які мають матеріальну форму (основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи); до нематеріальних необоротних активів –немонетарні активи, які не мають матеріальної форми (сутність яких полягає у володінні правами та об’єкти інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об’єктом права власності особи, можуть бути ідентифіковані й утримуються підприємством з метою використання протягом періоду, який більший за рік (або один операційний цикл, якщо він більший за рік) для

виробництва, торгівлі та в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам), при цьому до монетарних активів відносяться грошові кошти та їх еквіваленти, інші активи, які мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей – дебіторська заборгованість, а всі інші активи є немонетарними; до фінансових необоротних активів – довгострокові фінансові інвестиції, відстрочені податкові активи, довгострокова дебіторська заборгованість» [29].

На підставі вивчення міжнародних стандартів фінансової звітності та національних стандартів бухгалтерського обліку, літературних джерел Семйон В. С. виділив ознаки класифікації необоротних активів, які наведені в табл. 1.3 [39].

Таблиця 1.3 – Класифікація необоротних активів за різними ознаками Семйона В. С. [39]

Класифікаційні ознаки	Складові	Характеристика
За типом власності	Власні	відносяться ті, які належать підприємству на правах власності і відображаються на його балансових рахунках
	Орендовані	використовуються підприємством відповідно з договором оренди, тому не належать підприємству на правах власності. Варто відмітити, що на балансових рахунках показують лише ті необоротні матеріальні активи, які підприємство отримало на правах фінансової оренди.
За характером відображення зносу	Необоротні активи, що амортизуються	відносяться придбані та вироблені основні засоби, а також довгострокові фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; нематеріальні активи, які оцінюються за історичною собівартістю та мають обмежений термін корисного використання
	Необоротні активи, що не амортизуються	відносяться нематеріальні активи без обмеженого терміну експлуатації; інвестиційна нерухомість, яка оцінюється за справедливою вартістю; гудвіл; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи
За формою функціонування (за функціональними видами)	Матеріальні активи	активи, які мають матеріальну форму (основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; капітальні інвестиції; довгострокові біологічні активи).
	Нематеріальні активи	немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, сутність яких полягає у володінні правами на об'єкти інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності особи, можуть бути ідентифіковані (ототожені) й утримуються підприємством з метою використання протягом періоду, який більший за рік (або один операційний цикл, якщо він більший за рік) для виробництва, торгівлі та в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам
	Фінансові активи	довгострокові фінансові інвестиції; відстрочені податкові активи; довгострокова дебіторська заборгованість

Класифікаційні ознаки	Складові	Характеристика
За характером обслуговування окремих видів діяльності	Операційні необоротні активи	обслуговують операційну діяльність. До них належать основні засоби. Ця група активів займає найбільшу частку у складі необоротних активів будь-якого підприємства.
	Інвестиційні необоротні активи	обслуговують інвестиційну діяльність називаються. Це капітальні інвестиції, в т.ч. устаткування, призначене до монтажу. Ця група необоротних активів є наслідком процесів реального інвестування.
	Фінансові необоротні активи	обслуговують фінансову діяльність. До них належать довгострокові фінансові вкладення
	Невиробничі необоротні активи	необоротні активи, які знаходяться у володінні підприємства і використовують ним для задоволення соціальних потреб персоналу до їх складу входять об'єкти соціально-побутового призначення.

Бланк І. О. проводить класифікацію необоротних активів за ознаками, наведеними в табл.1.4.

Таблиця 1.4 – Класифікація необоротних активів за різними ознаками
Бланка І. О. [15]

Класифікаційні ознаки	Складові
За функціональними видами	Основні засоби; Нематеріальні активи; Незавершене капітальні вкладення; Обладнання, що призначено до монтажу; Довгострокові фінансові вкладення
За характером обслуговування окремих видів діяльності	Необоротні активи, що обслуговують операційну та інвестиційну діяльність; Необоротні активи, що задовольняють соціальні потреби
За характером власності	Власні; Орендовані
За формами заставного забезпечення кредиту та особливостями страхування	Рухомі; Нерухомі
За характером відображення зносу	Необоротні активи, що амортизуються; Необоротні активи, що не амортизуються

З табл. 1.3 та 1.4 видно, що спільними ознаками класифікації є форма функціонування (функціональні види), за якими автори розуміють матеріальні, нематеріальні та фінансові активи. Також слід зазначити, що Семйон В. С. та Бланк І. О. в своїх класифікаціях пропонують необоротні активи класифікувати за такими ознаками: типом власності, за характером відображення зносу та характером обслуговування окремих видів діяльності.

Інформація про необоротних активів узагальнюється та відображається у формах статистичної та фінансової звітності: форма фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма статистичної звітності №2-ОЗ ІНВ «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції». Групування необоротних активів за формами звітності наведено в табл.1.5.

Таблиця 1.5 – Класифікація необоротних активів за формами звітності*

Форма звітності	Групи необоротних активів
Форма фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	<ul style="list-style-type: none"> - нематеріальні активи; - незавершене будівництво; - основні засоби; - довгострокові фінансові інвестиції; - довгострокова дебіторська заборгованість; - відстрочені податкові активи; - інші необоротні активи
Форма статистичної звітності №2-ОЗ ІНВ «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції».	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матеріальні активи: <ul style="list-style-type: none"> - будівлі житлові - будівлі нежитлові - машини, обладнання та інвентар - транспортні засоби - земельні ділянки - поліпшення земель - довгострокові біологічні активи рослинництва - довгострокові біологічні активи тваринництва - інші матеріальні активи - інвестиційна нерухомість 2. Нематеріальні активи 3. Незавершені капітальні інвестиції 4. Необоротні активи, утримувані для продажу

*складено автором за даними форм статистичної та фінансової звітності

Для цілей бухгалтерського обліку необоротні активи класифікують за Планом рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування/ Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.1999р. на такі види в табл.1.6.

Таким чином розгляд питання класифікації необоротних активів за науковим підходом та формами звітності дозволив зробити висновок, що за формами звітності необоротні активи класифікують відповідно до цілей складання звітності тому є відмінності у класифікації необоротних активів.

Таблиця 1.6 – Класифікація необоротних активів за Планом рахунків бухгалтерського обліку*

Група необоротних активів	Складові
Основні засоби	Земля, будівлі та споруди, машини, обладнання, автомобілі, тварини, інструменти, прилади, меблі.
Інші необоротні матеріальні активи	Інші різновиди основних засобів: тимчасові споруди (забори, фургони, кіоски), малоцінні необоротні матеріальні активи, книжки у бібліотеках, вартість поліпшень чи модернізації орендованих основних засобів.
Нематеріальні активи	Ліцензії на використання комп'ютерних програм, придбані торгівельні марки, інші об'єкти інтелектуальної власності.
Довгострокові фінансові інвестиції	Придбані акції інших підприємств з метою контролю та отримання дивідендів тривалий період, облігації зі строком погашення більше року тощо; можуть бути довгострокові банківські депозити (більше року).
Капітальні інвестиції	Кошти витрачені на створення основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів.
Довгострокові біологічні активи	У сільськогосподарських підприємств тварини, які використовуються з метою довгострокового отримання доходу (стадо дійних корів, коні, вівці, інша худоба); багаторічні насадження, наприклад яблуневі сади.
Відстрочені податкові активи	Штучний актив, який виникає внаслідок особливостей розрахунку податку на прибуток, зокрема перенесення збитку за податковою декларацією на наступні періоди. Може існувати тільки у платників податку на прибуток.
Довгострокова дебіторська заборгованість	Дебіторська заборгованість з терміном погашення більше року, наприклад видана позика працівнику, заборгованість по отриманому векселю.
Інші необоротні активи	Можуть бути довгострокові витрати майбутніх періодів; також можуть бути довгострокові депозити, якщо використання грошей неможливе протягом 12 місяців; активи, які виникають по орендованим основним засобам при застосуванні норм нового МСФЗ 16 «Оренда».
Гудвіл	Штучний актив, який виникає при придбанні підприємств, цілісних майнових комплексів, контрольних пакетів акцій і складанні консолідованої фінансової звітності. Гудвіл = ціна придбання – (придбані активи – набуті зобов'язання).

*складено автором за даними плану рахунків [10]

Аналіз наукової літератури показав, що в цілому автори формують свої класифікації за різними ознаками та в економічній літературі відсутня єдина повна класифікація необоротних активів.

У більшості країн необоротні активи можна поділити на такі групи: матеріальні довгострокові активи; нематеріальні довгострокові активи; довгострокові фінансові інвестиції. Так, у США, виділяють в окрему групу природні ресурси у зв'язку з їх особливими ознаками.

Відповідно до концептуальної основи Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку будь-який актив для відображення в обліку повинен відповідати таким критеріям:

- у майбутньому бути корисним підприємству;
- його вартість можливо достовірно визначити.

Крім зазначених, основні засоби повинні відповідати ще декільком критеріям. Зокрема, згідно з п. 6 МСБО 16 «Основні засоби» основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання у виробництві або постачанні товарів і наданні послуг, для надання в оренду іншим особам або для адміністративних цілей, які будуть використані, як очікується, більше одного періоду.

Для відображення в обліку необоротних активів підприємства їх необхідно правильно оцінювати.

У бухгалтерському обліку такі елементи необоротних активів, як основні засоби, нематеріальні активи та довгострокові біологічні активи відображають за:

- первісною вартістю;
- справедливою вартістю;
- відновлювальною вартістю;
- залишковою вартістю;
- ліквідаційною вартістю.

Первісна вартість – це історична (фактична) собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів або справедлива вартість компенсації, визначена на момент придбання. За історичною (фактичною) собівартістю необоротні активи зараховують на баланс підприємства. Склад первісної вартості залежить від способу надходження необоротних активів.

Первісна вартість необоротних активів підприємства складається з:

- безпосередньо сплачена ціна придбаного основного засобу, нематеріального та довгострокового біологічного активів;
- витрати на доставку (транспортування), установку, монтаж, налагодження об'єкта;
- сплачений реєстраційний збір, ввізне мито, акцизний податок, тощо;

- вартість будівельно-монтажних робіт;
- вартість страхування ризиків, пов'язаних із доставкою;
- усі інші витрати, які на пряму можна пов'язати з доведення придбаного об'єкта необоротних активів до стану, у якому він придатний до експлуатації.

До непрямих податків, які включають (або не включають) до первісної вартості належать податок на додану вартість, акцизний податок, мито.

Справедлива вартість об'єкта основних засобів дорівнює сумі, за якою актив може бути обміняний при здійсненні угоди між компетентними, обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. Справедливою вартістю, в більшості випадків, є ринкова вартість за умови тривалого збереження способу господарського використання відповідних об'єктів, тобто використання для ведення одного і того ж або аналогічного виду діяльності. Справедливу вартість об'єкта основних засобів визначають експертною оцінкою, яку звичайно здійснюють професійні оцінювачі, виходячи зі способу використання цього об'єкта на дату переоцінки. За неможливості отримання інформації про ринкову вартість яких-небудь об'єктів через їх специфічний характер, їх оцінюють за відновлювальною вартістю з врахуванням фактичного зносу.

Відновлювальна вартість – це сума грошових коштів (їх еквівалентів), або інших форм компенсації, яку необхідно було б витратити на придбання (або створення) такого ж активу на дату складання звітності.

Вартість, яка амортизується – це первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Під час розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційну вартість нематеріальних активів, як правило, прирівнюють до нуля.

Залишкова вартість – це різниця між первісною (переоціненою) вартістю і сумою нарахованого зносу. За залишковою вартістю необоротні матеріальні та нематеріальні активи списують також з балансу підприємства – виводять їх із складу активів та списують на витрати підприємства.

Підприємство може проводити переоцінку об'єкта, якщо його залишкова вартість суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі

переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. При цьому поріг суттєвості для проведення переоцінки основних засобів визначає керівництво підприємства.

Не підлягають переоцінці малоцінні необоротні матеріальні активи і бібліотечні фонди, якщо амортизацію їх вартості проводять шляхом нарахування у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50% його вартості, яка амортизується, та решти 50% – у місяці їх вибуття (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом, або якщо амортизацію нараховують у першому місяці використання у розмірі 100% вартості об'єкта.

Переоцінка основних засобів, інших необоротних матеріальних активів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості.

Разом з переоцінкою балансової (залишкової) вартості переоцінюють його первісну вартість та знос. Для цього використовують індекс переоцінки, який визначають діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюють, на його залишкову вартість.

Переоцінена первісна вартість та переоцінена сума зносу дорівнюють добутку відповідно первісної вартості або зносу та індексу переоцінки.

Довгострокові фінансові інвестиції на дату балансу оцінюють за одним із методів:

- за справедливою вартістю;
- за методом участі в капіталі;
- за амортизованою собівартістю.

Оцінка фінансової інвестиції за справедливою вартістю полягає в тому, що вона дорівнює сумі, за якою може бути проведена реалізація інвестиції на активному ринку (реалізація фінансової інвестиції в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами). Сума збільшення або зменшення балансо-

вої вартості фінансових інвестицій на дату балансу відображається у складі інших доходів або інших витрат відповідно.

Фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства та в спільну діяльність зі створенням юридичної особи (спільного підприємства) на дату балансу відображаються за методом участі в капіталі.

Придбані акції, облігації, інші цінні папери, які підприємство утримує до їх погашення, відображаються на дату балансу за амортизованою собівартістю фінансових інвестицій, тобто за собівартістю, яка збільшена на суму накопиченої амортизації дисконту, або зменшена на суму накопиченої амортизації премії. Дисконт – це перевищення вартості погашення боргових цінних паперів над їх собівартістю. Премія – це перевищення собівартості боргових цінних паперів над вартістю їх погашення.

Довгострокову дебіторську заборгованість, на яку нараховують проценти, відображають в балансі за її теперішньою вартістю.

Теперішня вартість – це дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства. Довгострокову дебіторську заборгованість оцінюють за дисконтовою вартістю майбутніх платежів, які очікуються для погашення, цієї заборгованості. Заборгованість за фінансовою орендою відображають в балансі орендодавця в сумі чистих інвестицій в оренду.

Порівняльний аналіз обліку необоротних активів в Україні та інших країн світу проведено в табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Порівняльна характеристика особливостей українського обліку та обліку в зарубіжних країнах необоротних активів [37]

Категорія	Український облік	Облік у зарубіжних країнах
1.Класифікація необоротних активів	Основні засоби, інші необоротні матеріальні і нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції і дебіторська відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.	Матеріальні довгострокові активи, нематеріальні довгострокові активи, довгострокові фінансові інвестиції.
1.1 Критерії визнання основних засобів	Принесуть в майбутньому економічну вигоду, їх вартість може бути достовірно визначена.	

Категорія	Український облік	Облік у зарубіжних країнах
1.2 Оцінка	Зараховуються на баланс за первісною вартістю чи історичною собівартістю.	
		Можуть включатися і відсотки за кредит.
1.3 Витрати на ремонт	Визнаються як актив, коли вони покращують стан активу.	
1.4 Переоцінка	Проводиться у випадках, коли справедлива вартість суттєво відрізняється від балансової.	
1.5 Амортизація	Амортизація нараховується з використанням методів: прямолінійного списання, зменшення залишку, суми одиниць продукції, згідно норм податкового законодавства, а також прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод.	Згідно норм податкового законодавства
1.6 За умови вибуття	Списується залишкова вартість і накопичений знос, обліковується прибуток/збиток від вибуття.	
2. Нематеріальні активи	Критерії визнання – відсутність матеріальної форми, довгостроковість, здатність приносити дохід.	
2.1 Класифікація	На права користуватися природними ресурсами, майном, на знаки для товарів і послуг, на об'єкти промислової власності, авторські права, гудвіл, інші.	
	Такий вид як гудвіл майже не використовується.	Гудвіл поділяють на позитивний і негативний, є підходи до визнання вартості і методи списання.
3. Дебіторська заборгованість	Визначення – сума заборгованості дебіторів.	
3.1 Класифікація	Довгострокова і поточна.	Поточна і не поточна (середньострокова і довгострокова).

З табл. 1.7 видно, що облік необоротних активів в Україні зумовлений специфічністю української економіки, проте має багато спільного із зарубіжною практикою.

Інтеграція України в світовий простір вимагає відповідності організації обліку в цілому та обліку необоротних активів, зокрема згідно міжнародних стандартів фінансової звітності [37].

1.3. Методологія фінансового обліку необоротних активів за національними стандартами

Облік надходження основних засобів і нематеріальних активів. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та нематеріальні активи, порядок розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», затвердженим Наказом Міністерства фінансів України. Норми П(С)БО 7 «Основні за-

соби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» застосовують підприємства, організації та інші юридичні особи всіх форм власності (крім бюджетних установ).

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [5].

Згідно з П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» — це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований, тобто відокремлений від підприємства, та утримується підприємством з метою використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам [6].

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби та нематеріальні активи, класифікуються за такими групами (табл. Г.1 Додатку Г).

Надходження основних засобів та нематеріальних активів на баланс підприємства може відбуватися різними шляхами – рис. 1.1.

Рис. 1.1– Шляхи надходження основних засобів та нематеріальних активів [28]

Облік основних засобів ведеться по кожному об'єкту за допомогою карток обліку руху основних засобів (форма № ОЗ-8) - загальних для будов і споруд, а також для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю, замість № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» (для будов і споруд) і № ОЗ-7 «Опис інвентарних карток обліку основних засобів» (для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю).

Кожному об'єкту основних засобів присвоюється інвентарний номер, який зберігається за цим об'єктом протягом усього періоду його експлуатації на даному підприємстві. Він проставляється в усіх первинних документах, що оформлюють наявність і рух об'єкта: типова форма № ОЗ-1 «Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», «Акт на списання основних засобів» форма № ОЗ-3 тощо.

Аналітичний облік нематеріальних активів ведеться за кожним об'єктом окремо в картках обліку для об'єктів права інтелектуальної власності за формою №НА-2 «Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» для інших нематеріальних активів за формою ОЗ-9 «Інвентарна картка обліку основних засобів».

Картка заповнюється в одному примірнику на основі «Акта (накладної) приймання-передачі, технічної та іншої документації». В картку вноситься вся інформація, про об'єкт і зміни, що з ним відбуваються.

Для обліку основних засобів підприємства використовують первинні документи згідно Наказу «Про затвердження типових форм первинного обліку» [2] який втратив свою чинність, нових форм типових первинних документів з обліку основних засобів не було рекомендовано, тому підприємства продовжують використовувати первинні документи, які зазначені в табл.1.8

Таблиця 1.8 – Первинні документи обліку основних засобів *

Назва форми	Призначення
ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	Застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів із одного підрозділу підприємства в інший, для оформлення передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію, а також для виключення із складу основних засобів при передачі іншому підприємству.

Назва форми	Призначення
ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»	Застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. До технічного паспорта відповідного об'єкта основних засобів повинні бути внесені необхідні зміни до характеристики об'єкта, пов'язані із капітальним ремонтом, реконструкцією та модернізацією.
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Застосовується для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні.
ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»	Застосовується для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа при їх ліквідації.
ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»	Застосовується в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установки та пуску будівельних машин та наступного їх демонтажу і передачі машинопрокатній базі.
ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	Застосовується для обліку всіх видів основних засобів, а також для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, що надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці, та таких, що мають одне і те ж виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість. Інвентарна картка ведеться в бухгалтерії на кожний об'єкт чи групу об'єктів. У випадку групового обліку картка заповнюється шляхом позиційних записів окремих об'єктів основних засобів.
ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»	Застосовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів. Опис складається в одному примірнику бухгалтерією в цілях контролю за зберіганням інвентарних карток. Записи ведуться в розрізі класифікаційних груп (видів) основних засобів.
ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»	Застосовується для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах при ручній обробці облікової документації. Заповнюється на основі даних інвентарних карток відповідних груп (видів) основних засобів та звіряється з даними синтетичного обліку основних засобів. На основі підсумкових даних цих карток заповнюються звітні форми з руху основних засобів.
ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів»	Застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально відповідальних особах. Дані пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їх знаходження (експлуатації) повинні бути тотожні записам в інвентарних картках обліку основних засобів, що ведуться в бухгалтерії.

*складено за даними [2]

При придбанні (створенні) основних засобів та нематеріальних активів всі витрати на придбання (створення) цього об'єкту збираються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів. За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних

активів, за кредитом - їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо).

Для обліку основних засобів, які використовує підприємство в господарській діяльності, застосовується рахунок 10 «Основні засоби» - балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів; за дебетом - надходження, дооцінка та витрати на поліпшення основних засобів, що приводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від його використання; за кредитом - вибуття, уцінка та суми часткової ліквідації об'єктів основних засобів, сальдо дебетове, означає залишок основних засобів підприємства за первісною вартістю на звітну дату, відображається у I розділі активу форми №1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)». Перелік субрахунків до рахунку 10 «Основні засоби» наведено а в табл.1.8.

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби». За дебетом рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих інших необоротних матеріальних активів на підприємство (за первісною вартістю); сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (реконструкція, модернізація), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта необоротних матеріальних активів. За кредитом рахунку 11 відображаються вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки.

Для обліку нематеріальних активів використовуються наступні первинні документи:

- НА-1 Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів;
- НА-3 Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів;

Для обліку інших нематеріальних активів:

- ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»;
- ВНА-1 «Відомість обліку нематеріальних активів і нарахування амортизації».

При оприбуткуванні нематеріально активу на підприємстві оформляється форма НА-1 або ОЗ-1. Акт застосовується:

- для оформлення зарахування до складу нематеріальних активів окремих об'єктів;
- для обліку вводу їх в експлуатацію, за винятком тих випадків, коли введення об'єктів в дію повинно, у відповідності з існуючим законодавством, оформлятися в особливому порядку;
- для оформлення внутрішнього переміщення нематеріальних активів із одного цеху (відділу, дільниці) в інший.

Оцінка нематеріальних активів П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» (наказом) керівника підприємства (організації). Акт (накладна), після його оформлення, з прикладеною технічною документацією, що відноситься до даного об'єкта, передається до бухгалтерії підприємства, підписується головним бухгалтером та затверджується керівником підприємства, організації чи особами, на те уповноваженими.

До акту додається копія охоронного документа, також документи, що описують сам об'єкт або порядок його використання. При отриманні підприємством «ноу-хау» також додається аудіо-, відео-, або письмове відображення змісту конфіденційної інформації, що є об'єктом угоди [6].

За дебетом рахунку 12 «Нематеріальні активи» відображається придбання або отримання в результаті розробки (від інших фізичних або юридичних осіб) нематеріальних активів, які обліковуються за первісною вартістю, та сума дооцінки таких активів, за кредитом - вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або неможливості отримання підприємством надалі економічних вигід від його використання та сума уцінки нематеріальних активів. Перелік субрахунків до рахунку 12 «Нематеріальні активи» наведено табл. Г.1 Додатку Г.

Надходження на баланс підприємства основних засобів та нематеріальних активів відображається відповідною кореспонденцією рахунків (табл. Д.1 Додатку Д).

Узагальнення інформації за кредитом рахунків 10, 11, 15, 12 відбувається при журнально-ордерній системі – у 4 журналі-ордері та аналітичні дані до рахунків 10, 11, 15, 12, за дебетом у Головній книзі, а при автоматизованій формі – в відповідних машинограмах.

Облік зносу та амортизації основних засобів і нематеріальних активів

Під впливом навколишнього середовища та експлуатаційних навантажень відбувається спрацювання основних засобів, деформування деталей, корозія металу, зношування тертьових поверхонь тощо, яке називається фізичним зношенням. Фізичне зношення зменшує вартість основних засобів і з часом робить їх непридатними до експлуатації. Настає момент, коли подальше використання основних засобів у виробництві стає неможливим і виникає необхідність заміни такого засобу новим аналогічного призначення.

Відшкодування фізичного зносу основних засобів здійснюється шляхом амортизації.

Амортизація - систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується, впродовж строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизація основних фондів і нематеріальних активів - це поступове віднесення витрат на їхнє придбання, виготовлення або поліпшення, зменшення скоригованого прибутку платника податків у межах норм амортизаційних відрахувань

Знос основних засобів – сума амортизаційних відрахувань за весь період експлуатації об'єкта основних засобів.

Відповідно до п.п. 138.3.3 п. 138.3 ст. 138 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами та доповненнями визначено мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів (крім випадку застосування виробничого методу нарахування амортизації) (табл. 1.9 пункту 1.4) [3].

П(С)БО 7 передбачає існування 5 методів нарахування амортизації;

1) метод рівномірного (прямолінійного) списання;

- 2) виробничий метод;
- 3) кумулятивний метод;
- 4) метод зменшення залишкової вартості;
- 5) метод прискореного зменшення залишкової вартості [5].

Метод прямолінійного (рівномірного) списання зносу (прямолінійний метод), як правило, застосовують до тих основних засобів, форма надходжень економічних вигод від використання яких рівномірно розподіляється в часі (Приклад: будинки, споруди).

Виробничий метод застосовують до основних засобів, використання яких розраховують на оціненій спочатку обсяг виробництва. Цей метод амортизації, досить простий у розрахунках, точний, однак має і недоліки: розрахунок амортизації цим методом простий тільки тоді, коли об'єкт основних засобів, за яким здійснюється розрахунок, призначений для виробництва одного виду продукції (робіт, послуг). Якщо об'єкт універсальний і може виробити кілька видів продукції, що принципово відрізняють за затратами часу на їхнє виробництво, то виникає проблема, в яких вимірниках оцінювати очікуваний обсяг виробництва.

Кумулятивний метод заснований на використанні кумулятивного коефіцієнта, який змінюється залежно від кількості років, що залишилися до кінця очікуваного терміну експлуатації об'єкта, та передбачає визначення суми амортизаційних відрахувань об'єкта основних засобів,

Метод зменшення залишкової вартості передбачає визначення річної суми амортизації об'єктів основних засобів. Оскільки при застосуванні цього методу сума амортизації нараховується нерівномірно, також нерівномірно накопичується сума зносу і зменшується залишкова вартість. В останньому році експлуатації об'єкта залишкова вартість наближається до ліквідаційної вартості.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовують до тих засобів, які мають максимальну віддачу на початку строку експлуатації. У цьому разі норму визначають як подвійну норму прямолінійного методу. Для деяких об'єктів, зокрема для комп'ютерів, які зазнають швидкого морального зносу, метод прискореного зменшення залишкової вартості є найбільш прийнятним .

Нематеріальний актив підлягає амортизації, коли має визначений строк корисного використання (експлуатації).

Об'єкти нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання (експлуатації) не амортизуються.

Нарахування амортизації об'єкта нематеріальних активів (крім права постійного користування земельною ділянкою) здійснюється протягом строку його корисного використання, який встановлюється суб'єктом державного сектору при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс).

При визначені строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів ураховуються такі фактори:

- моральний знос (амортизація), що передбачається;
- залежність строку корисного використання нематеріального активу від строку корисного використання інших активів суб'єкта державного сектору;
- очікуване використання нематеріального активу з урахуванням морального зносу (амортизації);
- строки корисного використання (експлуатації) подібних нематеріальних активів;
- правові або інші обмеження щодо строку корисного використання (експлуатації) нематеріального активу.

Строк корисного використання об'єкта нематеріальних активів переглядається в кінці звітнього року, якщо в наступному звітньому році очікуються зміни строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів або зміни умов отримання майбутніх економічних вигод від його використання.

Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання в кінці кожного року оцінюються на наявність ознак невизначеності обмеження строку їх корисного використання та за відсутності таких ознак суб'єктом бухгалтерського обліку в державному секторі устанавлюється строк корисного використання таких нематеріальних активів.

Амортизація нематеріального активу нараховується виходячи з нового строку використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем змін.

Вартість об'єкта нематеріальних активів розподіляється на систематичній основі протягом строку його корисного використання (експлуатації) шляхом нарахування амортизації на дату балансу щокварталу діленням річної суми амортизації на 4. За рішенням керівника суб'єкта державного сектору у розпорядчому документі про облікову політику може бути передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу.

Облік нарахованого зносу (амортизації) ведеться на рахунку 13 «Знос необоротних активів», який призначений для узагальнення інформації про нараховану амортизацію і індексацію зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації [9].

Для обліку амортизації основних засобів та нематеріальних активів використовуються наступні первинні документи:

- ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств);
- ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій);
- ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту»;
- ВНА-1 «Відомість обліку нематеріальних активів нарахованої амортизації»

Нарахування зносу (амортизації) відображається по кредиту рахунку 13 «Знос необоротних активів», списання (зменшення) суми раніше нарахованої амортизації - по дебету. Субрахунки рахунку 13 «Знос необоротних активів» наведені в табл. Г.2 Додатку Г.

Зменшення суми раніше нарахованої амортизації може відбуватися в результаті:

- вибуття необоротних активів у зв'язку з їх реалізацією;
- внеску в статутний капітал інших підприємств;
- при безкоштовній передачі;
- при ліквідації необоротних активів;
- при списанні у зв'язку з нестачею чи псуванням.

Аналітичний облік зносу необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів і нематеріальних активів.

Нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів відображається відповідною кореспонденцією рахунків (табл. Д.2 Додатку Д)

Узагальнення інформації за кредитом рахунку 13 «Знос необоротних активів» відбувається при журнально-ордерній системі – у 4 журналі-ордері та аналітичні дані до рахунку 13, а при автоматизованій формі – в відповідних машинограмах.

Облік вибуття основних засобів і нематеріальних активів. Методологічні засади бухгалтерського обліку вибуття основних засобів та нематеріальних активів регламентуються П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», затвердженими Наказом Міністерства фінансів України. Основні засоби та нематеріальні активи підлягають списанню з балансу в разі їх вибуття або неможливості отримання підприємством у подальшому економічних вигод від їх використання або утримання [5, 6].

Вибуття основних засобів та нематеріальних активів з балансу підприємства може здійснюватися різними шляхами, які наведено в рис. 1.2.

Рис. 1.2 – Шляхи вибуття основних засобів та нематеріальних активів з обліку підприємства [19]

Списання (ліквідація) основних засобів може відбутися за двох причин:

- самостійне рішення власника;
- незалежні від власника обставини (викрадення, зруйнування, пожежа, стихійне лихо, об'єкт не може використовуватися за первісним призначенням).

При вибутті основних засобів комісія, створена за наказом керівника підприємства, складає:

- ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів»;
- ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»;
- ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»;
- «Акт списання вилучених документів з бібліотечних фондів»

в яких вказуються такі дані: первісна вартість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу за час експлуатації, залишкова вартість, причина вибуття, витрати, пов'язані з вибуттям об'єкта, а також сума отриманого доходу. На підставі первинних документів здійснюються відповідні записи в аналітичному і синтетичному обліку основних засобів.

У разі вибуття об'єктів основних засобів, які раніше було переоцінено, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включають до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів може щомісяця (щокварталу, раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. До складу нерозподіленого прибутку в разі вибуття цього об'єкта включають залишок перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок такого об'єкта, що відображений у складі додаткового капіталу. Відомості про суму перевищення попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єкта, включених до складу нерозподіленого прибутку, заносять до реєстрів аналітичного обліку основних засобів.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних засобів їхньої залишкової вартості, прямих податків і витрат, пов'язаних із вибуттям основних засобів.

Бухгалтерський облік реалізації основних засобів має наступні особливості:

- треба спочатку вивести зі складу основних засобів та відправити на рахунок 286 «Необоротні активи і групи вибуття, призначені для продажу». Це здійснюється через вимоги п. 1 розд. II П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». Облік на субрахунку 286 ведеться за найменшою з 2-х величин: або за залишковою вартістю або за чистою реалізаційною вартістю (вартість реалізації за мінусом витрат на реалізацію);

- продаж ОЗ відображається за аналогією з продажем виробничих запасів з використанням субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів» та 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів».

Особливістю бухгалтерського обліку безплатної передачі основних засобів є те, що дохід не визнається, відбувається тільки списання залишкової вартості на інші витрати та списання накопиченого зносу.

Внесення основних засобів до капіталу інших підприємств має наступні особливості:

- облік вибуття таких основних засобів схожий на продаж. Також такі внески треба спочатку вивести зі складу ОЗ та відправити на рахунок 286 «Необоротні активи і групи вибуття, призначені для продажу»;

- сам внесок до статутного капіталу іншого підприємства відображається в обліку не як дебіторська заборгованість, а як фінансова інвестиція, тобто рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»;

- залучення оцінювача може бути як необов'язковим, так і обов'язковим (внесок до акціонерних товариств) в залежності від ситуації (вид підприємства, наявність державної частки тощо).

Під продажем нематеріального активу слід розуміти відчуження виключного майнового права на такий об'єкт нематеріального активу. Після прийняття рішення про продаж у бухгалтерському обліку об'єкти нематеріального активу слід перевес-

ти до складу необоротних активів, що містяться для продажу, відповідно до норм П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

У податковому обліку потрібно керуватися п. 146.13, 146.14 ПК. Так, якщо дохід від продажу нематеріального активу перевищує його балансову вартість, різниця включається до доходу. Якщо фінансовий результат від'ємний (тобто дохід від продажу нижчий від балансової вартості нематеріального активу), то різниця відноситься на витрати. Для цілей ПДВ операція з продажу нематеріального активу є об'єктом нарахування податкових зобов'язань, за винятком випадків продажу комп'ютерних програм, які звільняються від оподаткування згідно з п. 261 підрозд. 2 розд. XX ПК [3].

У разі вибуття нематеріального активу складається «Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» (форма - НА-3) також його балансова вартість виключається з активу баланс, а фінансовий результат визначається як різниця між сумою чистих надходжень від продажу (чи іншого вибуття) нематеріального активу, та його балансовою вартістю і відображається у звіті про фінансові результати.

Для обліку вибуття основних засобів та нематеріальних активів на підприємстві використовується субрахунок 286 «Необоротні активи і групи вибуття, призначені для продажу».

На субрахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» ведеться облік наявності та руху необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [10]. Типова кореспонденція обліку вибуття основних засобів та нематеріальних активів наведена в табл. Б3 Додатку Б.

Узагальнення операцій за дебетом та кредитом 10,11,12 ведеться у відповідних машинограмах.

Довгострокові фінансові інвестиції. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції». Під довгостроковими фінансо-

вими інвестиціями розуміються фінансові інвестиції на період понад один рік, а також усі інші інвестиції, котрі не можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент [8].

Розрізняють довгострокові фінансові інвестиції, що надають право власності (інвестиції в акції інших підприємств, внески до капіталу) та інвестиції, що утримуються підприємством до їх погашення (боргові цінні папери, довгострокові векселі, інше).

Джерелами надходження довгострокових фінансових інвестицій є:

- придбання;
- обмін на цінні папери;
- обмін на інші активи

Рух довгострокових фінансових інвестицій на підприємстві відображається первинними документами: договір купівлі-продажу; прибутковий касовий ордер; видатковий касовий ордер; накладна; платіжне доручення; акт приймання-передачі основних засобів; довідка бухгалтерії; розрахунок бухгалтерії.

Для обліку довгострокових фінансових інвестицій використовується рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції». Рахунок призначений для узагальнення інформації про наявність та рух довгострокових інвестицій (вкладень) у цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, створених на території країни та за кордоном, тощо. За дебетом рахунка відображається вартість довгострокових інвестицій, за кредитом - їх вибуття (списання) чи зменшення вартості, а також одержання дивідендів від об'єкта інвестування, якщо облік інвестицій ведеться за методом участі в капіталі. Для більш точного відображення довгострокових фінансових інвестицій в обліку використовують субрахунки, які наведено в табл. Г.3 Додатку Г.

Метод оцінки фінансових інвестицій за амортизованою собівартістю застосовують до інвестицій, які утримують на підприємстві до їх погашення. Такі інвестиції здійснюються, як правило, способом придбання цінних паперів – облігацій, казначейських зобов'язань та ощадних сертифікатів банку. Після закінчення терміну обігу інвестору буде повернута номінальна вартість придбаного цінного папера.

Отже, амортизована вартість інвестицій – це теперішня вартість боргових цінних паперів на момент їх погашення, приведена до номіналу.

У міжнародній практиці передбачено два методи амортизації – прямолінійний та метод ефективної ставки відсотків. У нашій країні перевага віддається останньому, як більш точному й методологічно правильному.

Амортизована собівартість фінансових інвестицій (АСФІ) – собівартість фінансових інвестицій з урахуванням часткового їх списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії): $АСФІ = \text{первісна собівартість} + (-) \text{накопичена сума амортизації дисконту (премії)}$.

Таким чином, амортизована собівартість визначається способом коригування первісної вартості на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Як зазначалося вище, дисконт (премія) виникає у разі відхилення ринкової вартості облігації від номіналу. Якщо інвестор сплачує більше номіналу, вважається, що боргові зобов'язання придбані з премією, якщо менше – з дисконтом.

Дисконт і премія амортизуються інвестором протягом періоду з дати придбання до дати погашення за методом ефективної ставки відсотка. Сума амортизації дисконту або премії нараховується одночасно з нарахуванням відсотка, що підлягає отриманню.

При вибутті (продажу, обміні тощо) цінних паперів можуть застосовуватися такі методи їх оцінки:

- за вартістю одиниці кожного цінного папера (або одного виду);
- за середньою вартістю;
- за вартістю перших за часом закупівель (метод ФІФО).

Як правило, метод оцінки ФІФО використовується підприємствами, що є професійними учасниками ринку цінних паперів. Поточні активи не повинні оцінюватися дорожче їхньої чистої вартості реалізації, що дорівнює сумі грошових коштів, які отримають підприємства після їх продажу, мінус витрати, необхідні для їх підготовки до продажу організації самого процесу продажу.

За кожним пакетом придбаних цінних паперів у двох примірниках складається реєстр, який повинен містити такі обов'язкові реквізити: найменування емітента; номінальну вартість цінного папера; купівельну вартість; номер, серію тощо; загальну кількість; дату купівлі; дату продажу. Всі цінні папери описують у книзі обліку цінних паперів, яка повинна бути зброшурована, скріплена печаткою підприємства та підписами керівника і головного бухгалтера, сторінки пронумеровані. Виправлення в книгу можна вносити лише з дозволу керівника та головного бухгалтера із зазначенням дати виправлень.

На розрахунок премії або дисконту складається довідка бухгалтерії. Коли придбані підприємством акції, облігації або інші цінні папери передаються банку на тимчасове зберігання, то в реєстрах аналітичного обліку посилаються на відповідний документ, який одержано з банку. Типова кореспонденція обліку довгострокових фінансових інвестицій наведено в табл. Д.4 Додатку Д.

Узагальнення інформації за кредитом рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» відбувається при журнально-ордерній системі – у 4 журналі-ордері та аналітичні дані до рахунку 14, аналітичний облік у відомості 4.2 за видами цих інвестицій а при автоматизованій формі – в відповідних машинограмах.

Капітальні інвестиції. Капітальні інвестиції – інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів.

Затрати на будівництво, виготовлення, придбання і поліпшення об'єктів (капітальні інвестиції) групуються за такими напрямками робіт (витрат): проектно-вишукувальні роботи; будівельні роботи; роботи з монтажу устаткування; придбання устаткування, що потребує монтажу; придбання устаткування, що не потребує монтажу, інструментів та інвентарю; інші капітальні роботи і затрати.

Рух капітальних інвестицій на підприємстві відображається первинними документами:

- «Акт приймання виконаних підрядних робіт»;
- «Довідка про вартість виконаних робіт та витрати»;
- «Лімітно-забірна картка»;

- «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- «Інвентарна картка обліку основних засобів»;
- «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»;
- «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- «Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів»;

Бухгалтерський облік капітальних інвестицій ведеться на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». За дебетом рахунка відображаються витрати на придбання, створення та поліпшення необоротних активів, за кредитом — їх списання на собівартість прийнятих в експлуатацію об'єктів. Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» має субрахунки, призначення яких представлено в табл. Г.4 Додатку Г [10].

Аналітичний облік капітальних інвестицій здійснюється за видами основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та за окремими інвентарними об'єктами. Важливою складовою капітальних інвестицій є капітальне будівництво.

Бухгалтерські проведення з обліку капітальних інвестицій наведено в табл. Д.5 Додатку Д.

Узагальнення інформації за кредитом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відбувається при журнально-ордерній системі – у 4 журналі-ордері та аналітичні дані до рахунку 14, аналітичний облік у відомості 4.2 за видами цих інвестицій а при автоматизованій формі – в відповідних машинограмах.

Довгострокові біологічні активи. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах *довгострокові біологічні активи* - це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в іншій спосіб економічні вигоди протягом періоду, що перевищує 12 місяців.

Джерелами надходження довгострокових біологічних активів є:

- придбання за плату у постачальників;

- переведення зі складу поточних біологічних активів (переведення тварин до основного стада робочої і продуктивної худоби);

- безоплатне одержання від юридичних і фізичних осіб та одержання в якості внеску до статутного капіталу;

- закладання (вирощування) багаторічних насаджень.

Рух довгострокових біологічних активів на підприємстві відображається первинними документами:

– Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада)» (ДБАСГ-2);

– Акт на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (ДБАСГ-4) ;

– Акт на оприбуткування приплоду тварин (ПТБАСГ-3) ;

– Акт на вибуття поточних біологічних активів тваринництва (забій, прирізка та падіж) (ф. № ПБАСГ-6) ;

– Накопичувальний акт на оприбуткування приплоду звірів (ПБАСГ-7) ;

– Відомість зважування тварин (ПБАСГ-10) ;

– Розрахунок визначення приросту (ПБАСГ-11).

На підприємстві довгострокові біологічні активи обліковуються на рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи», який призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди довгострокових біологічних активів, крім плодоносних рослин, які обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби». За дебетом рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» відображається надходження довгострокових біологічних активів, за кредитом - їх вибуття.

Нарахування амортизації довгострокових біологічних активів відображається на субрахунку 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів». На цьому субрахунку узагальнюється інформація про суму амортизації, нарахованої на довгострокові біологічні активи, облік яких ведеться на субрахунках 162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю» та 164 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю».

Бухгалтерські проведення з обліку довгострокових біологічних активів на підприємстві наведені в табл. Д.6 Додатку Д.

Узагальнення операцій за дебетом та кредитом рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» та 13 «Знос необоротних активів» ведеться у відповідних машинограмах

Довгострокова дебіторська заборгованість. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку підприємства інформації про довгострокову дебіторську заборгованість та розкриття інформації про неї у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. При цьому дебіторами слід вважати юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

На підприємстві дебіторська заборгованість виникає:

- у результаті реалізації продукції, товарів, робіт, послуг покупцям і замовникам або внаслідок видачі авансів іншим підприємствам та підзвітним особам;
- у результаті господарських операцій, не пов'язаних з купівлею-продажем товарно-матеріальних цінностей, робіт, послуг.

Облік довгострокової дебіторської заборгованості ведеться на рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», який призначено для обліку дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу, для обліку активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а також для обліку інших необоротних активів, які не знайшли безпосереднього відображення на інших рахунках обліку необоротних активів. За дебетом рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» відображається виникнення (збільшення) довгострокової дебіторської заборгованості та одержання інших необоротних активів, за кредитом - погашення (списання) довгострокової дебіторської заборгованості

та вибуття інших необоротних активів. Для більш детальнішого відображення довгострокової дебіторської заборгованості підприємства рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» поділяється на субрахунки, які наведено в табл. Г.5 Додатку Г. Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості та інших необоротних активів ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення, за видами інших необоротних активів.

Довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення. Теперішня вартість – це дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства. Ставка дисконту базується на ринковій ставці відсотка (до вирахування податку), що використовується в операціях з аналогічними активами та зобов'язаннями. За відсутності ринкової ставки відсотка ставка дисконту базується на ставці відсотка на можливі позики підприємства або розраховується за методом середньозваженої вартості капіталу підприємства.

Як правило, ставка дисконтування складається з трьох складових: відсоткова ставка на позикові кошти – це та винагорода, яку отримав би кредитор, якби надав у користування на певний строк певну суму коштів; відсоткова ставка кредитного ризику – ризик, який враховує кредитор у разі неповернення позиченої суми; очікувана процентна ставка інфляції. Під час визначення ставки дисконту враховуються ризики, крім ризиків, що були враховані під час визначення майбутніх грошових потоків.

Типова кореспонденція обліку довгострокової дебіторської заборгованості наведена в табл. Д.7 Додатку Д.

Узагальнення інформації за кредитом рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» відбувається при журнально-ордерній системі – у 4 журналі-ордері та аналітичні дані до рахунку 18, аналітичний облік – в відповідних машинограмах.

Інформація про необоротні активи на підприємстві відображається в наступ-

них формах фінансової звітності:

- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» в рядочках 1000, 1005, 1010, 1015, 1020, 1030, 1040, 1050 та 1090;
- форма №5 «Примітки до фінансової звітності» в розділі 1 «Нематеріальні активи», 2 «Основні засоби» та 3 «Капітальні інвестиції».

1.4. Податковий облік необоротних активів

Податковий облік необоротних активів регулюється Податковим Кодексом України.

В ПКУ визначення терміну «необоротні активи» не має, натомість є визначення його складових [3]:

- «основні засоби – це матеріальні активи, які призначені для використання у господарській діяльності і вартість яких перевищує 2500 грн і які поступово зменшуються у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)»;

- «нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований».

Відповідно до ПКУ основні засоби та інші необоротні активи класифіковано за 16 групами. Для кожної групи основних засобів та інших необоротних активів (за винятком груп 1, 10, 11 і 13) ПКУ встановлено мінімально допустимий строк корисного використання (амортизації) об'єктів, який залежно від групи може складати від 2 до 20 років.

Згідно з пп. 14.1.3 ПКУ «амортизація – це систематичний розподіл вартості основних засобів, що амортизується, інших необоротних і нематеріальних активів протягом строку їх корисного використання» [3].

Визначення вартості, що амортизується, міститься у пп. 14.1.9 ПКУ: «балансова вартість основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів – сума залишкової вартості таких засобів та активів, яка визначається як різ-

ниця між первісною вартістю з урахуванням переоцінки і сумою накопиченої амортизації».

Таблиця 1.9 - Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимі строки їх амортизації [3]

Група	Складові	Мінімально допустимі строки корисного використання
Група 1	Земельні ділянки	не встановлені
Група 2	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15 років
Група 3	Будівлі	20 років
	Споруди	15 років
	Передавальні пристрої	10 років
Група 4	Машини та обладнання, 2 роки)	5 років
	з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	2 роки
Група 5	Транспортні засоби	5 років
Група 6	Інструменти, прилади, інвентар, меблі	4 роки
Група 7	Тварини	6 років
Група 8	Багаторічні насадження	10 років
Група 9	Інші основні засоби	12 років
Група 10	Бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	не встановлені
Група 11	Малоцінні необоротні матеріальні активи	не встановлені
Група 12	Тимчасові споруди	5 років
Група 13	Природні ресурси	не встановлені
Група 14	Інвентарна тара	6 років
Група 15	Предмети прокату	5 років
Група 16	Довгострокові біологічні активи	7 років

Амортизація основних засобів нараховується до первісної або переоціненої вартості та провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості. Визначення ліквідаційної вартості у ПКУ немає, тож необхідно керуватися визначенням, наданим у П(С)БО 7 (пп.) [5].

Амортизація вартості об'єктів основних засобів з 01.04.2011 р. нараховується помісячно починаючи з місяця, що настає за місяцем їх введення в експлуатацію. У період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та в інших аналогічних випадках нарахування амортизації зупиняється (п. 146.2 ПКУ) [3].

Оскільки звітний період з податку на прибуток обчислюється у кварталах, то квартальна сума амортизації визначається шляхом складання сум амортизації щодо кожного об'єкта, нарахованої за кожен місяць кварталу.

Нарахування амортизації необоротних активів за Податковим Кодексом України здійснюється з використанням методів нарахування амортизації рекомендованих П(С)БО 7 які були розглянуті в пункті 1.3.

В податковому обліку є обмеження у виборі методів нарахування амортизації для деяких груп основних засобів. У податковому обліку основні засоби груп 9, 12, 14 і 15 амортизуються лише прямолінійним або виробничим методом, а малоцінні необоротні матеріальні активи і бібліотечні фонди дозволено амортизувати за спрощеними схемами: по 50% у першому й останньому місяці використання або 100% у першому місяці. У податковому обліку є ще одне обмеження, якого (поки що) немає в бухгалтерському. Метод прискореного зменшення залишкової вартості можна використовувати тільки у разі амортизації машин, устаткування і транспортних засобів (групи 4 і 5 основних засобів).

При ліквідації основних засобів у податковому обліку виведення його з експлуатації здійснюється на підставі наказу керівника підприємства (п. 146.18 ПКУ). Нарахування амортизації щодо об'єкта основних засобів, який ліквідують, припиняється починаючи з місяця, наступного за місяцем виведення з експлуатації такого об'єкта (п. 146.15 ПКУ) [3].

Постачанням товарів визнається, зокрема, і ліквідація платником ПДВ необоротних активів за власним бажанням (пп. «д» пп. 14.1.191 ПКУ).

Відповідно до п. 189.9 ПКУ, у разі ліквідації основних засобів за самостійним рішенням підприємства така операція прирівнюється до постачання таких основних засобів за звичайними цінами, але не нижчими від балансової вартості основні засоби на момент ліквідації. А отже, слід нарахувати податкове зобов'язання з ПДВ.

До речі, нараховувати податкове зобов'язання при ліквідації не потрібно, якщо основні засоби ліквідуються у зв'язку з їх знищенням або зруйнуванням унаслідок дії обставин непереборної сили, в інших випадках, коли така ліквідація здійснюється без згоди платника податку, у т. ч. в разі викрадення основних засобів. Але це має бути підтверджено відповідно до законодавства.

Документами, що підтверджують знищення, розібрання або перетворення основного засобу залежно від групи такого засобу, можуть стати форми №ОЗ-3 та №ОЗ-4.

Відповідно до ПКУ нематеріальні активи класифіковано за 6 групами. Для кожної групи нематеріальних активів ПКУ строк дії права користування.

Таблиця 1.10 - Класифікація груп нематеріальних активів і строки дії права користування [3]

Група	Характеристика	Строк дії права користування
1 група	Права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище)	Відповідно до правовстановлюючого документа
2 група	Права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою, відповідно до закону, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо)	Відповідно до правовстановлюючого документа
3 група	Права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа
4 група	Права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 5 років
5 група	Авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 2 роки
6 група	Інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	Відповідно до правовстановлюючого документа

Облік вартості нематеріальних активів, який амортизується протягом дії строку права користування, ведеться за кожним з об'єктів, що входить до складу окремої групи (табл. 1.10). Для груп 4 та 5 нематеріальних активів передбачено мінімальні

строки. Крім того, якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріальним активом не визначено, такий строк становить 10 років безперервної експлуатації. Нараховують амортизацію нематеріальних активів із застосуванням методів, визначених у пп. 145.1.5 ПКУ (фактично це методи нарахування амортизації для основних засобів).

Нараховують амортизацію протягом строку експлуатації об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не менше строку, визначеного у пункті 145.1.1 ПКУ. Амортизація зупиняється на період виведення нематеріальних активів з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та з інших причин) на підставі документів, які свідчать про виведення об'єкта з експлуатації (пп. 145.1.2 ПКУ) [3].

Інформація щодо нарахування і обліку амортизації основних засобів та нематеріальних активів відображена в Податковій декларації з податку на прибуток Додатку РІ.

Висновки до першого розділу

В даному розділі були розглянуті питання теоретичних основ організації і методики обліку необоротних активів підприємства. Наведені основні завдання обліку та нормативно-правова база обліку необоротних активів. Проведений аналіз визначення поняття «необоротні активи» в економічній літературі, за результатами якого виведено єдине поняття, за яким їх доцільно визначати. Проведено аналіз наукової літератури щодо класифікації необоротних активів, який показав відсутність єдиної повної класифікації необоротних активів, а також в цілому формування класифікацій за науковим підходом за різними ознаками. Також було розглянуто питання оцінки необоротних активів. Розглянуто методологію фінансового обліку необоротних активів підприємства за національними стандартами: облік надходження, амортизації та вибуття основних засобів та нематеріальних активів та облік інших складових необоротних активів. Також розглянуто питання податкового обліку необоротних активів.

Результати роботи знайшли відображення у працях [35, 36, 37].

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК»

ТОВ «Дружба Сільськогосподарський виробничий кооператив» був зареєстрований 21.03.2000р., є структурою недержавної форми власності. Керівником є Чиклікчи Георгій Гаврилович.

Підприємство розташоване за адресою: Одеська область, Саратський район, село Зоря, вулиця Троїцька, б.159.

Основним видом діяльності є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

До інших видів діяльності, на яких спеціалізується кооператив належать:

- вирощування рису, овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів, зерняткових і кісточкових фруктів, інших однорічних і дворічних культур, винограду;

- розведення великої рогатої худоби молочних порід, коней та інших тварин родини конячих, овець і кіз, свиней, свійської птиці;

- допоміжна діяльність у тваринництві;

- складське господарство;

- перероблення молока, виробництво масла та сиру;

- виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання;

- виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах

- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;

- інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах;

- вантажний автомобільний транспорт;

- транспортне оброблення вантажів;

- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за період 2020-2022 рр., наведені в Додатку Е.

З даних Додатку Е видно, що в 2022 році порівняно з 2021 роком обсяг продукції зменшився: в натуральному виразі – на 206 т. або на 17,31%, в діючих цінах – на 10073 тис. грн. або на 31,42%, а в порівняних цінах – на 4603,8 тис. грн. або на 17,31%. Середня оптова ціна за 1 т. продукції зменшилась на 4591,9 грн. або на 17,06 %.

Чистий дохід від реалізації продукції в 2022 році порівняно з 2021 роком збільшився на 27738 тис. грн. або на 19,31%. Повна собівартість реалізованої продукції в 2022 році збільшилась на 20833 тис. грн. або на 22,05 %, це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 20823 тис. грн. або на 24,22 %, адміністративних витрат на 174 тис. грн. або на 3,72% та зменшення витрат на збут на 164 тис. грн. або на 4,29%. Це призвело до збільшення витрат на 1 гривню реалізованої продукції на 1,51 коп.

Фінансовий результат діяльності підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 19023 тис. грн, або на 40,34%. Причиною цього стало збільшення прибутку від реалізації продукції на 6905 тис. грн. або на 14,44%; негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої операційної діяльності на 12886 тис. грн. або в 6,6 рази, збитку від іншої діяльності на 83 тис. грн або на 109,21% та зменшення прибутку від фінансової діяльності на 685 тис.грн.

На підприємстві погіршилось використання таких ресурсів:

– матеріальних, про що свідчить зменшення матеріаловіддачі на 0,077 грн та збільшення матеріаломісткості на 1,25 грн.;

– трудових, про що свідчить зменшення продуктивності праці 1 працівника облікового складу на 19092 тис. грн. або на 10,77%, водночас, середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу підвищилась на 25220,6 грн. або на 25,21%;

– основних засобів, про що свідчить зменшення фондівіддачі по продукції на 0,089 грн.

Фондорентабельність в 2022 році порівняно з 2021 роком збільшилась на 13,02% п.. рентабельність виробництва збільшилась на 2,89 % пункти, а рентабельність продукції зменшилась на 2,46% пункти. Ефективність використання оборотних коштів в 2022 році, в порівнянні з 2021 роком погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 0,14 обороту, збільшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 50,5 днів. Дані зміни мають негативний характер і свідчать про неефективність використання підприємством оборотних коштів.

Відносні показники ліквідності в 2022 році перевищують нормативні значення, що свідчить про можливість ТОВ «Дружба СВК» покрити свої зобов'язання.

За результатами здійсненого аналізу основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2020-2022 рр. можна зробити висновок про покращення діяльності підприємства впродовж досліджуваного періоду, що свідчить про стійкий фінансовий стан ТОВ «Дружба СВК».

2.2. Методика аналізу необоротних активів та аналіз необоротних активів ТОВ «Дружба СВК»

Необоротні активи становлять вагому частину активів будь-якого підприємства, тому у сучасних умовах їх аналіз відіграє визначальну роль. Зростання виробничого потенціалу країни в цілому викликає необхідність підвищення ефективності використання необоротних активів кожного окремого підприємства, незалежно від форми власності, для досягнення високих кінцевих результатів. Його актуальність визначається наступними моментами:

- постійне прискорення темпів розвитку науково-технічного прогресу збільшує масу та різноманітність необоротних активів;
- прогрес насичення високого технічного рівня здійснюється шляхом реконструкцій та технічного переоснащення підприємств.

Дослідженням питань аналізу необоротних активів приділяли увагу, такі науковці, як Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М., Костюк

О.В., Гнатенко Є.П., Данилова Є.І., Бенько І.Д., Сисяк С.В., Загородній А.Г. та інші. Проведений аналіз економічної літератури дозволяє зробити висновок про відсутність єдиної та спільної методики проведення аналізу необоротних активів. Тому метою роботи є аналіз економічної літератури та нормативних актів з питання аналізу необоротних активів.

В таблиці Ж.1 Додатку Ж наведено підходи до аналізу необоротних активів, що є найбільш розповсюдженими в економічній літературі (за науковим підходом).

З табл. Ж.1 Додатку Ж видно, що в економічній літературі найбільш розповсюдженими є два підходи до аналізу необоротних активів: деякі автори розглядають аналіз необоротних активів, а інші – зводять його лише до аналізу основних засобів.

На нашу думку аналіз необоротних активів необхідно проводити за наступними етапами (рис.2.1).

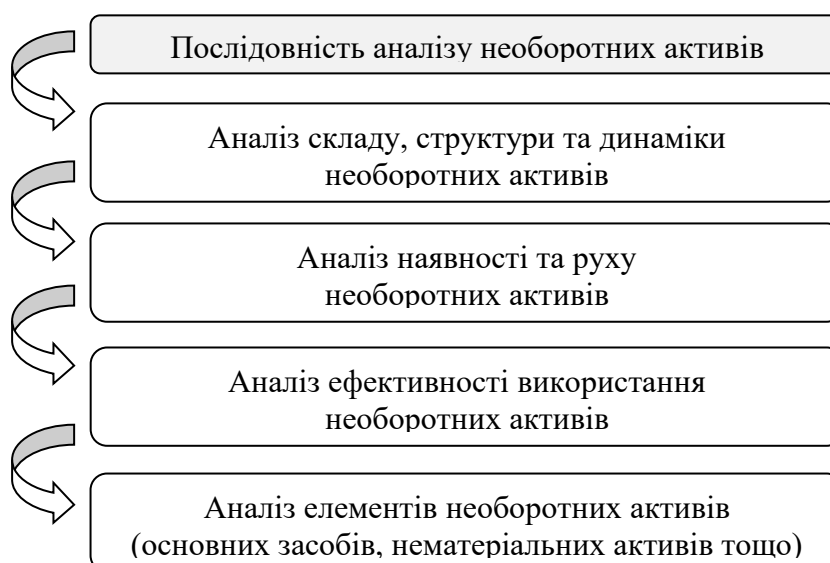

Рис. 2.1 – Послідовність проведення аналізу необоротних активів*
*складено автором на підставі джерел [14]

Аналіз необоротних активів здійснюється за даними форм звітності:

- №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- №2 «Звіт про фінансові результати підприємства (Звіт про сукупний дохід)»;
- №5 «Примітки до річної фінансової звітності»;

– №2-ОЗ ІНВ «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції».

При цьому в процесі аналізу даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» також аналізуються дані аналітичного обліку, в яких інформація є більш розширеною.

На першому етапі проводиться аналіз складу, структури та динаміки необоротних активів з використанням прийомів вертикального та горизонтального аналізу.

Другий етап - аналіз наявності та руху необоротних активів, здійснюється за даними форми №2-ОЗ ІНВ «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» проводиться шляхом визначення руху необоротних активів протягом року за їх складовими: матеріальними, нематеріальними активами та незавершеними капітальними інвестиціями.

Третій етап - аналіз ефективності використання необоротних активів здійснюється за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати підприємства (Звіт про сукупний дохід)» шляхом розрахунку показників ефективності використання необоротних активів: рентабельності та коефіцієнту віддачі необоротних активів.

Заключний етап полягає в проведенні аналізу елементів необоротних активів, який включає аналіз руху, стану, структури та ефективності використання основних засобів та нематеріальних активів підприємства.

Аналіз руху основних засобів та нематеріальних активів підприємства здійснюється за даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» (розділ I, II). На цьому етапі визначається зміна та рух основних засобів та нематеріальних активів протягом року, а також розраховуються коефіцієнти: вводу, вибуття та приросту основних засобів та нематеріальних активів протягом звітного періоду.

Аналіз стану основних засобів та нематеріальних активів підприємства здійснюється, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства «Необоротні активи» форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та полягає в ви-

значенні стану основних засобів та нематеріальних активів та їх придатності до використання шляхом розрахунку коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів та нематеріальних активів табл. Ж.2 Додатку Ж, в разі виявлення значного зносу (амортизації) об'єктів, підприємству надаються рекомендації щодо їх покращення.

Аналіз структури основних засобів (нематеріальних активів) за основним видом діяльності здійснюють за даними розділу II (I) форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності», шляхом визначення частки кожного елементу у складі основних засобів (нематеріальних активів) за допомогою прийому вертикального аналізу. По завершенню проводиться аналіз ефективності використання основних засобів (нематеріальних активів) шляхом розрахунку показників: фондоддачі та фондомісткості та визначається їх вплив на динаміку обсягу виробництва продукції (табл. Ж.2 Додатку Ж).

Аналіз необоротних активів ТОВ «Дружба СВК» за 2020-2021 рр. проведемо за розглянутими етапами.

Перший етап – аналіз складу, структури та динаміки необоротних активів здійснюємо за допомогою табл. Ж.3 Додатку Ж за даними форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

З табл. Ж.3 Додатку Ж видно, що необоротні активи зменшились на 4440 тис. грн. або на 6,07% в 2022 році порівняно з 2021 роком. Це відбулося за рахунок зменшення основних засобів на 4822 тис.грн або на 6,59%, також відбулось збільшення довгострокових біологічних активів на 382 тис.грн або 0,52%. Найбільшу питому вагу у складі необоротних активів в 2021 році займали основні засоби 92,29%, питома вага довгострокових біологічних активів – 7,03%, незавершених капітальних інвестицій склала 0,68%. В 2022 році відбулись наступні зміни у структурі необоротних активів: збільшилась питома вага довгострокових біологічних активів на 1,01%, незавершених капітальних інвестицій на 0,03%, та зменшилась питома вага основних засобів на 1,04%. Таким чином з таблиці видно, що значних змін в структурі необоротних активів, впродовж досліджуваного періоду не було.

Другий етап – аналіз наявності та руху необоротних активів здійснюється за даними форми №2-ОЗ ІНВ «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» за допомогою табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Аналіз наявності та руху необоротних активів*

Види активів	Наявність на початок року		Надійшло впродовж року	Вибуло впродовж року	Наявність на кінець року	
	тис.грн	%			тис.грн.	тис.грн.
2020 рік						
Усього по підприємству, в т.ч.	123963	100	6902	4310	126555	100
– матеріальні активи	122050	98,46	6902	4310	125366	99,06
– нематеріальні активи	15	0,01	-	-	15	0,01
- незавершені капітальні інвестиції	1898	1,53	-	-	1174	0,93
2021 рік						
Усього по підприємству, в т.ч.	126555	100	10457	2274	134738	100
– матеріальні активи	125366	99,06	10457	2274	133549	99,12
– нематеріальні активи	15	0,01	-	-	15	0,01
- незавершені капітальні інвестиції	1174	0,93	-	-	1174	0,87
2022 рік						
Усього по підприємству, в т.ч.	134738	100	7327	4322	137743	100
– матеріальні активи	133549	99,12	7327	4322	136554	99,14
– нематеріальні активи	15	0,01	-	-	15	0,01
– незавершені капітальні інвестиції	1174	0,87	-	-	1174	0,85

*розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

З табл. 2.1 видно, що необоротні активи підприємства впродовж досліджуваного періоду складаються з матеріальних активів (які представлені основними засобами та довгостроковими біологічними активами), нематеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій. Впродовж 2020-2022 років найбільшу питому вагу у складі необоротних активів займали матеріальні активи, більше ніж 99%, питома вага незавершених капітальних інвестицій коливалась від 0,9% до 0,8%, питома вага нематеріальних активів становила 0,01%, а їх абсолютна величина протягом двох років не змінилась. Це свідчить про те, що впродовж 2020-2022 років в структурі необоротних активів підприємства не відбулось значних змін.

Третій етап – аналіз ефективності використання необоротних активів складається табл. 2.2 за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати підприємства (Звіт про сукупний дохід)».

Таблиця 2.2 - Аналіз ефективності використання необоротних активів*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
1. Чистий прибуток, тис.грн.	-17103	47158	66181	19023	40,34
2. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	93190	143652	171390	27738	19,31
3. Дохід від участі в капіталі, тис.грн	-	-	-	-	-
4. Дохід від фінансових операцій, тис.грн	485	221	341	120	54,3
5. Дохід від іншої діяльності, тис.грн	-	-	-	-	-
6. Середня річна вартість необоротних активів, тис.грн.	75835,5	73403	70908	-2495	-3,4
7. Рентабельність необоротних активів, %	-22,55	64,25	93,33	29,08	x
8. Коефіцієнт віддачі необоротних активів, грн./грн.	1,24	1,96	2,42	0,46	x

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

З табл. 2.2 видно, що рентабельність необоротних активів в 2020 році мала від'ємне значення, а в 2021 році збільшилась на 86,8% пункти, та в 2022 році – на 29,08 % пункти, відповідно, це сталося за рахунок збільшення чистого прибутку на 64261 тис. грн або в 3,8р. та зменшення середньої річної вартості необоротних активів на 2432,5 тис.грн, або 3,21 % – в 2021 році, та в 2022 році – за рахунок збільшення чистого прибутку на 19023 тис. грн або 40,34% та зменшення середньої річної вартості необоротних активів на 2495 тис.грн, або 3,4 %.

В 2021 році коефіцієнт віддачі необоротних активів збільшився на 0,72 грн за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 50462 тис.грн, або 54,1% та зменшення середньорічної вартості необоротних активів на 2432,5 тис.грн, або 3,21 %.

В 2022 році коефіцієнт віддачі необоротних активів збільшився на 0,46 грн за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 27738 тис.грн, або 19,31% та зменшення середньої річної вартості необоротних активів на 2495 тис.грн, або 3,4 %.

Таким чином можна зробити висновок про покращення ефективності використання необоротних активів впродовж досліджуваного періоду.

Четвертий етап – аналіз елементів необоротних активів ТОВ «Дружба СВК» проводиться за допомогою табл. 2.3 – 2.6 та представлений аналізом основних засобів.

Аналіз наявності складу, структури та руху основних засобів здійснюється за даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» (розділ II), для чого складається аналітична (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Аналіз наявності та руху основних засобів*

Основні засоби за видами економічної діяльності	Наявність на початок року		Надійшло впродовж року	Вибуло впродовж року	Наявність на кінець року	
	тис.грн	%			тис.грн	тис.грн
2020 рік						
Усього по підприємству, в т.ч.	119359	100	3503	2793	120069	100
– основні засоби основного виду діяльності	119359	100	3503	2793	120069	100
– основні засоби інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-
2021 рік						
Усього по підприємству, в т.ч.	120069	100	8722	380	128411	100
– основні засоби основного виду діяльності	120069	100	8722	380	128411	100
– основні засоби інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-
2022 рік						
Усього по підприємству, в т.ч.	128411	100	4713	2090	131034	100
– основні засоби основного виду діяльності	128411	100	4713	2090	131034	100
– основні засоби інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

З табл. 2.3 можна зробити такий висновок: всі основні засоби, що перебували на балансі підприємства в 2021 і 2022 році – це основні засоби основного виду діяльності.

На основі даних таблиці визначається система показників, що характеризують рух основних засобів: коефіцієнт вводу, вибуття та коефіцієнт приросту.

	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Коефіцієнт вводу	$\frac{3503}{120069} = 0,029$	$\frac{8722}{128411} = 0,068$	$\frac{4713}{131034} = 0,036$
Коефіцієнт вибуття	$\frac{2793}{119359} = 0,023$	$\frac{380}{120069} = 0,003$	$\frac{2090}{128411} = 0,016$
Коефіцієнт приросту	$\frac{3503-2793}{119359} = 0,006$	$\frac{8722-380}{120069} = 0,069$	$\frac{4713-2090}{131034} = 0,02$

Впродовж 2021-2022 років основні засоби на підприємство надходили про що свідчить значення коефіцієнту вводу та значення коефіцієнту приросту. Так, основні засоби, що надійшли склали в 2022 році 3,67% відносно їх первісної вартості на початок року, основні засоби, що вибули склали в 2022 році 1,74 % відносно їх первісної вартості на кінець року при цьому коефіцієнт приросту склав 0,2%. На підприємстві спостерігається позитивна динаміка руху основних засобів.

Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства «Необоротні активи» форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз стану основних засобів*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.
1. Первісна вартість основних засобів, тис.грн.	120069	128411	131034	2623
2. Знос основних засобів, тис.грн.	52811	60924	68369	7445
3. Залишкова вартість основних засобів, тис.грн.	67258	67487	62665	-4822
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,4398	0,4744	0,5218	0,0474
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,5602	0,5256	0,4782	-0,0474

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

Дивлячись на результати розрахунків таблиці 2.4 можна зробити висновок, що підприємство має досить придатні до експлуатації основні засоби. Так, як в 2021 році придатні до експлуатації основні засоби склали 52,56% відносно їх первісної вартості, а в 2022 році вони році зменшуються до – 47,82%.

Відповідно, зношені основні засоби склали 47,44 % і 52,18 % відносно їх первісної вартості. Проте, ми бачимо негативну тенденцію збільшення коефіцієнта зносу в 2021 році на 4,4% відносно 2020 року, а в 2022 році - на 4,74% віднос-

но 2021 року. Тому підприємству необхідно впроваджувати заходи щодо оновлення основних засобів.

Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності здійснюють за даними розділу II форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою аналітичної табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності*

Показники	Наявність на кінець року, тис.грн.			Структура, %		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Усього основних засобів за основним видом діяльності	120069	128411	131034	100,0	100,0	100,0
1. Будівлі, споруди та передавальні пристрої	22894	25339	26019	19,08	19,73	19,86
2. Машини та обладнання	86997	92875	95952	72,45	72,33	73,23
3. Транспортні засоби	9977	9963	9043	8,3	7,76	6,9
4. Інструменти, прилади, інвентар	32	32	20	0,03	0,02	0,01
5. Інші основні засоби	-	-	-	-	-	-
6. Малоцінні необоротні матеріальні активи	169	202	-	0,14	0,16	-
7. Інші необоротні матеріальні активи	-	-	-	-	-	-

Як бачимо з табл. 2.5 в структурі основних засобів основного виду діяльності в 2020 році в структурі основних засобів основного виду діяльності найбільшу питому вагу займають машини та обладнання 72,45%, питома вага будівель, споруд та передавальних пристроїв складала 19,08%, транспортних засобів – 8,3%, інструментів, приладів, інвентарю – 0,03%, малоцінних необоротних матеріальних активів - 0,14%. В 2021 році в структурі основних засобів основного виду діяльності найбільшу питому вагу займають машини та обладнання 72,33%, питома вага будівель, споруд та передавальних пристроїв складала 19,73%, транспортних засобів – 7,76%, інструментів, приладів, інвентарю – 0,02%, малоцінних необоротних матеріальних активів -0,16%. У 2021-2022 році в структурі основних засобів за основним видом діяльності значних змін не відбулось.

Загальними показниками ефективності використання основних засобів є фондівіддача і фондомісткість. Для аналізу цих показників складається аналітична табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз впливу фондівіддачі на динаміку виробництва продукції*

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення		
				Всього	в т.ч. за рахунок	
					основних засобів	фондовіддачі
1. Обсяг продукції в порівняних цінах, тис.грн.	33299,8	32060,2	21987,4	-10072,8	1414,49	-11545,3
2. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн	119714	124240	129722,5	5482,5	1414,49	х
3. Фондовіддача, грн	0,278	0,258	0,169	-0,089	х	-11545,3
4. Фондомісткість, грн	3,595	3,875	5,9	2,025	х	х

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

З табл. 2.6 видно, що обсяг продукції (товарів, робіт, послуг) в порівняних оптових цінах зменшився на 10072,8 тис. грн. На це вплинули наступні фактори: збільшення середньої річної вартості основних засобів основної діяльності на 5482,5 тис.грн. призвело до збільшення обсягу продукції на 1414,49 тис.грн.; зменшення фондівіддачі на 0,089 грн. здійснило негативний вплив і призвело до зменшення обсягу продукції на 1545,3 тис. грн. Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність використання основних засобів в 2022 році порівняно з 2021 роком погіршилась, що негативно характеризує діяльність підприємства.

2.3. Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК». Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснено за даними форм фінансової звітності ТОВ «Дружба СВК»:

- № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	-16982	99,3	49169	104,26	56074	84,73	6905	14,04
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	-587	3,4	-1938	-4,11	10948	16,54	-12886	в -6,6 раз
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	-17569	х	47231	х	67022	х	19791	41,9
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	485	-2,8	3	0,006	-682	-1,03	-685	в- 228,3р.
5. Фінансовий результат іншої діяльності	-19	0,1	-76	-0,15	-159	-0,24	-83	109,21
6. Фінансовий результат до оподаткування	-17103	100,0	47158	100,0	66181	100,0	19023	40,34

За даними табл. 2.7 видно що фінансовий результат до оподаткування ТОВ «Дружба СВК» впродовж 2021-2022 років був прибутковим та збільшився на 19023 тис. грн або 40,34%, що позитивно характеризує його діяльність. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку від реалізації продукції на 6905 тис. грн або 14,04% та зменшення збитку від іншої операційної діяльності на 12886 тис. грн або в 6,6 рази. Негативний вплив здійснило зменшення прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності на 685 тис. грн або в 228,3 рази та збільшення збитку від іншої діяльності на 83 тис. грн або 109,21%. Фінансовий результат до оподаткування 2021 року формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції, інвестиційної та фінансової діяльності, збитку від іншої операційної та іншої діяльності. В 2022 році – формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції та операційної діяльності, збитку від іншої операційної, інвестиційної та фінансової та іншої діяльності.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів від основної операційної діяльності ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	93190	143652	171390	27738	19,31
2. Собівартість реалізованої продукції	105161	85984	106807	20823	24,22
2. Валовий прибуток	-11971	57668	64583	6915	11,99
4. Адміністративні витрати	4152	4675	4849	174	3,72
5. Витрати на збут	859	3824	3660	-164	-4,29
6. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	-16982	49169	56074	6905	14,04

З табл. 2.8 видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності ТОВ «Дружба СВК» у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшився на 6905 тис. грн або 14,04%, на це вплинуло збільшення валового прибутку на 6915 тис. грн або 11,99%, збільшення адміністративних витрат на 174 тис. грн або 3,72% та зменшення витрат на збут на 164 тис. грн або 4,29% - тобто відбулось збільшення чистого доходу від реалізації продукції більшими темпами (19,31%) ніж витрати, що пов'язані з реалізацією продукції (собівартість реалізованої продукції збільшилась на 24,22%, адміністративні витрати – на 3,72%, при цьому витрати на збут зменшились на 4,29%).

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даним форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.9.

За даними табл. 2.9 видно що у 2021 році фінансовий результат від іншої операційної діяльності ТОВ «Дружба СВК» був збитком, який зменшився у 2022 році на 12886 тис. грн або в 6,6 р. що позитивно характеризує діяльність підприємства, на це вплинуло збільшення доходів від операційних курсової різниці на 13965 тис. грн або 1057,95% та зменшення збитку від утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення на 285 тис. грн або 23,44%. Негативний вплив здійснило збільшення збитку від інших операційних доходів і витрат на 1206 тис. грн або в 2,7 р.

Таблиця 2.9 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік				2021 рік				2022 рік				Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн	%			тис. грн	%			тис. грн	%		
1. Операційна оренда активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Операційна курсова різниця	2233	-	2233	-380,4	-	1320	-1320	68,11	12645	-	12645	115,5	13965	в -10,6 р.
3. Реалізація інших необоротних активів	684	170	514	-87,6	158	-	158	-8,15	-	-	-	-	-158	-
4. Штрафи, пені, неустойки	52	-	52	-8,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення	-	3307	-3307	563,4	-	1216	-1216	62,75	-	931	-931	-8,5	285	-23,44
5. Інші операційні доходи і витрати, в т.ч.:	151	230	-79	13,5	516	76	440	-22,71	503	1269	-766	-7	-1206	в -2,7 р.
– відрахування до резерву сумнівних боргів	х	-	-	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-	-
– непродуктивні витрати і втрати	х	-	-	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-	-
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності	3120	3707	-587	100	674	2612	-1938	100	13148	2200	10948	100	12886	в -6,6 р.

Таблиця 2.10 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від фінансової діяльності ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік				2021 рік				2022 рік				Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
	до- ходи	ви- тра- ти	Фінансовий результат		до- ходи	ви- тра- ти	Фінансовий результат		до- ходи	ви- тра- ти	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн	%			тис. грн	%			тис. грн	%		
1. Дивіденди	-	х	-	-	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-
2. Прогнози	х	-	-	-	х	-	-	-	х	1023	-1023	150	-1023	-
3. Фінансова оренда активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Інші фінансові доходи і витрати	485	-	485	100,0	221	218	3	100	341	-	341	-50	338	в 112,6 р.
Всього фінансовий результат від фінансової діяльності	485	-	485	100,0	221	218	3	100,0	341	1023	-682	100,0	-685	в -228,3 р.

Таблиця 2.11 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік				2021 рік				2022 рік				Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
	до- ходи	вitra- ти	Фінансовий результат		до- ходи	вitra- ти	Фінансовий результат		до- ходи	вitra- ти	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн	%			тис. грн	%			тис. грн	%		
1. Реалізація фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Реалізація необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Реалізація майнових комплексів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Не операційна курсова різниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Безоплатно одержані активи	-	х	-	-	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-
6. Списання необоротних активів	х	19	-19	100	х	76	-76	100	х	159	-159	100	-83	109,21
7. Інші доходи і витрати	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього фін. результат від іншої діяльності	-	19	-19	100	-	76	-76	100	-	159	-159	100	-83	109,21

Фінансовий результат від іншої операційної діяльності 2021 року ТОВ «Дружба СВК» формувався за рахунок збитків від операційної курсової різниці, від утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення та прибутку від реалізації інших необоротних активів, від інших операційних доходів і витрат. У 2022 році – за рахунок прибутку від операційних курсової різниці, збитку від утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення та збитків інших операційних доходів та витрат.

№5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.10 та 2.11.

Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від інвестиційної, фінансової та іншої діяльності проводиться даними форми

За даними табл. 2.10 видно, що фінансовий результат ТОВ «Дружба СВК» від фінансової діяльності в 2021 році був прибутковим і складав 3 тис. грн, в 2022 році він став збитковим і зменшився на 685 тис. грн або в 228 раз. Це відбулось за рахунок збільшення витрат на сплату процентів на 1023 тис. грн.

Фінансовий результат від фінансової діяльності в попередньому році формувався за рахунок інших фінансових доходів і витрат, а в звітному році за рахунок витрат на оплату процентів та інших фінансових доходів.

За даними табл. 2.11 видно що фінансовий результат від іншої діяльності ТОВ «Дружба СВК» був збитковим впродовж 2021-2022 років, в 2022 році у порівнянні з 2021 збільшився на 83 тис. грн або 109,21%, за рахунок збільшення витрат на списання необоротних активів на 83 тис. грн або 109,21%. Фінансовий результат від іншої діяльності впродовж 2021-2022 років формувався за рахунок витрат на списання необоротних активів ТОВ «Дружба СВК».

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.12. За даними табл. 2.12 видно, що ТОВ «Дружба СВК» мало чистий прибуток впродовж 2021-2022 років, величина якого збільшилась на 19023 тис. грн або 40,34 %. Це відбулось за рахунок збільшення фінансового результату до оподаткування.

Таблиця 2.12 – Аналіз формування чистого прибутку ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	-17103	47158	66181	19023	40,34
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн	-	-	-	-	-
3. Чистий прибуток, тис. грн.	-17103	47158	66181	19023	40,34

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз рентабельності виробництва ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абс. відхилення 2022 р. від 2021 р.
1. Фінансовий результат до оподаткування*, тис. грн	-17103	47158	66181	19023
2. Середня річна вартість основних засобів, тис. грн	119714	124240	129722,5	5482,5
3. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн	127780,5	133699,5	183560	49860,5
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн	247494,5	257939,5	313282,5	55343
5. Рентабельність виробництва, %	-6,91	18,28	21,13	2,85

Дані табл. 2.13 свідчать, що впродовж 2021-2022 рр. рентабельність виробництва ТОВ «Дружба СВК» мала позитивне значення, яке в 2022 році порівняно з 2021роком збільшилось на 2,85% пункти. На це вплинули наступні фактори:

– збільшення прибутку до оподаткування на 19023 тис. грн здійснило позитивний вплив та призвело до збільшення значення рентабельності виробництва на 7,38% пункти

$$(66181 \div (124240 + 133699,5)) * 100 - (47158 \div (124240 + 133699,5)) * 100 = 25,66 - 18,28 = 7,38$$

– збільшення середньорічної вартості основних засобів на 5482,5 тис. грн здійснило негативний вплив та зменшило значення рентабельності виробництва на 0,54% пункти.

$$(66181 \div (129722,5 + 133699,5)) * 100 - (66181 \div (124240 + 133699,5)) * 100 = 25,12 - 25,66 = -0,54\% \text{п.}$$

– збільшення середньорічної вартості оборотних коштів на 49860,5 тис. грн зменшило значення рентабельності виробництва на 10,18%п.

$(66181 \div (129722,5 + 313282,5) * 100 - (66181 \div (129722,5 + 133699,5) * 100) = 21,12 - 25,12 = -4,0\%п.$

Перевірка: $7,38 - 0,54 - 4,0 = -2,84\%п.$ Такі зміни негативно характеризують діяльність підприємства

Загальний аналіз фінансового стану ТОВ «ДРУЖБА СВК». Загальний аналіз фінансового стану ТОВ «Дружба СВК» здійснено за допомогою даних форм ТОВ «Дружба СВК» та [26]:

- №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Аналіз динаміки валюти балансу ТОВ «Дружба СВК»

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис. грн.			
- 2020 року	214357	192875	-10
- 2021 року	192875	221330	14,75
- 2022 року	221330	287606	29,94

З табл. 2.14 видно, що відбулось збільшення валюти балансу ТОВ «Дружба СВК» на кінець 2021 року порівняно з початком на 14,75%, а на кінець 2022 року – на 29,94%, що попередньо можна охарактеризувати як позитивні зміни, що свідчать про розширення підприємством його діяльності впродовж 2021-2022 років.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.19.

З табл. 2.15 видно, що в 2022 році порівняно з 2021 роком відбулось збільшення середнього річного значення валюти балансу, яке супроводжувалось збі-

льшенням чистого доходу від реалізації продукції в 1,19 разів та збільшенням фінансового результату до оподаткування у 1,4 рази, що свідчить про позитивні зміни валюти балансу ТОВ «Дружба СВК».

Таблиця 2.15 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу
ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Коефіцієнт зміни 2022 р. від 2021 р.
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	93190	143652	171390	1,19
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	-17103	47158	66181	1,4
3. Валюта балансу, тис. грн:				
- на початок року	214357	192875	221330	1,15
- на кінець року	221330	221330	287606	1,3
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис. грн	217843,5	207102,5	254468	1,23

Аналіз складу, структури та динаміки активів ТОВ «Дружба СВК» здійснюються за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз складу, структури та динаміки активів
ТОВ «Дружба СВК»*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн	192875	221330	287606	66276	29,94
1. Необоротні активи, тис. грн	73678	73128	68688	-4440	-6,07
- в % до активів	38,2	33,04	23,88	-9,16	x
2. Оборотні активи, тис. грн	119197	148202	218918	70716	47,72
- в % до активів	61,8	66,96	76,12	9,16	x
2.1. Запаси, тис. грн	75322	109708	129353	19645	17,91
- в % до активів	39,1	49,57	44,98	-4,59	x
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн	2809	7865	5189	-2676	-34,02
- в % до активів	1,5	3,55	1,8	-1,75	x
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн	40863	30629	84376	53747	175,48
- в % до активів	21,2	13,84	29,34	15,5	x
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн	203	-	-	-	-
- в % до активів	0,1	-	-	-	x
- у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн	203	-	-	-	-
- в % до активів	0,1	-	-	-	x
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн	-	-	-	-	-
- в % до активів	-	-	-	-	x

З табл. 2.16 видно що у 2022 році порівняно з 2021 роком активи ТОВ «Дружба СВК» збільшилися на 66276 тис. грн або на 29,94% це відбулось за рахунок збільшення оборотних активів на 70716 тис. грн або 47,72% також відбулось зменшення необоротних активів на 4440 тис. грн або 6,07%. В структурі активів 2021 року найбільш питому вагу займали оборотні активів 66,96%, питома вага необоротних активів склала 33,04%. У 2022 році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства збільшилась питома вага оборотних активів та, відповідно, зменшилась частка необоротних активів на 9,16 %п.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.17.

Таблиця 2.17 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів ТОВ «Дружба СВК»

Показники	Абсолютна величина			Питома вага, %		Відхилення 2022 р. від 2021 р.			
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік	абсолютне	питомої ваги	в % до величини 2021 року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн, в тому числі:	119197	148202	218918	100	100	70716	x	47,72	100
– запаси	75322	109708	129353	74,03	59,09	19645	-14,94	17,91	27,78
– дебіторська заборгованість	2809	7865	5189	5,3	2,37	-2676	-2,93	-34,02	-3,78
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	40863	30629	84376	20,67	38,54	53747	17,87	в 1,75р.	76
– інші оборотні активи	203	-	-	-	-	-	-	-	-

З табл. 2.17 видно, що оборотні активи у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшилися на 70716 тис. грн або 47,72 % це відбулось за рахунок збільшення запасів на 19645 тис. грн або 17,91 %, грошових коштів та поточних фінансових

інвестицій - на 53747 тис. грн або в 1,75 р., також відбулось зменшення дебіторської заборгованості на 2676 тис. грн або на 3,78%. В структурі оборотних активів у 2021 році найбільшу питому вагу займали запаси - 74,03%, частка грошових коштів та фінансових інвестицій – 20,67%, дебіторської заборгованості 5,3%, у 2022 році відбулись наступні зміни в структурі оборотних активів ТОВ «Дружба СВК»: збільшилась питома вага грошових коштів та фінансових інвестицій на 17,87%п. та відбулося зменшення питомої ваги запасів на 14,94 %п. та дебіторської заборгованості на 2,93%п.

Аналіз структури розміщення оборотних активів підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.18.

З табл. 2.18 видно, що в 2022 році порівняно з 2021 роком загальна величина оборотних активів ТОВ «Дружба СВК» збільшилась на 70716 тис. грн або на 47,72%. Це відбулось за рахунок збільшення активів розміщених у сфері виробництва на 10806 тис. грн або на 21,22% та активів розміщених у сфері обігу на 59910 тис. грн або на 61,58%.

В структурі оборотних активів 2021 року найбільшу питому вагу займають активи розміщені в сфері обігу 65,64%, питома вага активів розміщених в сфері виробництва склала 34,36%. В 2022 році відбулись наступні зміни в структурі оборотних активів: зменшилась питома вага активів розміщених в сфері виробництва та відповідно збільшилась питома вага активів розміщених в сфері обігу на 6,16%.

Аналіз використання оборотних активів підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.19.

Таблиця 2.18 – Аналіз структури розміщення оборотних активів ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення 2022 р. від 2021 р.		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	абс.	%	за структурою
1. Сфера виробництва в тому числі:	32822	27,5	50917	34,36	61723	28,2	10806	21,22	-6,16
– виробничі запаси*	13351	11,2	19966	13,47	26461	12,09	6495	32,53	-1,38
– незавершене виробництво*	13362	11,2	20317	13,71	23176	10,59	2859	14,07	-3,12
– поточні біологічні активи	5906	4,9	10634	7,18	12086	5,52	1452	13,65	-1,66
– витрати майбутніх періодів	203	0,2	-	-	-	-	-	-	-
2. Сфера обігу в тому числі:	86375	72,5	97285	65,64	157195	71,8	59910	61,58	6,16
– готова продукція*	42703	35,8	58791	39,67	67630	31,89	8839	15,03	-7,78
– грошові кошти	40863	34,3	30629	20,67	84376	36,54	53747	в 1,75р.	15,87
– дебіторська заборгованість	2809	2,4	7865	5,3	5189	2,37	-5676	-72,17	-2,93
– товари*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
– інші**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього оборотний капітал	119197	100	148202	100	218918	100	70716	47,72	–

Таблиця 2.19 – Аналіз використання оборотних активів
ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	93190	143652	171390	27738	19,31
2. Середньорічні залишки оборотних активів, * тис. грн, в т.ч.	127780,5	133699,5	183560	49860,5	37,29
2.1. Запаси*	97227	92515	119530,5	27015,5	29,2
2.2. Кошти в розрахунках*	3533,5	5337	6527	1190	22,3
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	26747	35746	57502,5	21756,5	60,84
2.4. Інші оборотні активи*	273	-	-	-	-
3. Кількість днів в періоді	360	360	360	-	-
4. Одноденна виручка, тис. грн.	258,9	399,03	476,08	77,05	19,31
5. Потреба в оборотних коштах одного дня, тис. грн.	354,9	371,39	509,89	138,5	37,29
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн	75	-	-	-	-
7. Коефіцієнт оборотності	0,73	1,07	0,93	-0,14	-13,08
8. Коефіцієнт завантаженості	1,37	0,93	1,07	0,14	15,05
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	493,2	335,0	385,6	50,5	14,23
9.1. В запасах	375,5	232	251,1	19,1	8,23
9.2. В коштах в розрахунках	13,6	13,4	13,7	0,3	2,24
9.3. В грошових коштах	103,3	89,6	120,8	31,2	34,82
9.4. В інших оборотних активах	1,1	-	-	-	-
10. Економія (надлишок) оборотних активів, тис. грн.	x	x	25749,45	x	x
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	93190	x	-	x	x

Розрахунки, наведені в табл. 2.19, свідчать що ефективність використання оборотних коштів ТОВ «Дружба СВК» в 2022 році порівняно з 2021 роком погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 0,14 обороти, збільшення коефіцієнту завантаженості на 0,14 та збільшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 50,5 днів (за рахунок збільшення часу перебування коштів в запасах – на 19,1 днів, коштів в розрахунках на 0,3 дня, та часу перебування в гро-

шових коштах на 31,2 дні). Це призвело до економії оборотних коштів у розмірі 25825,93 тис. грн

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості ТОВ «Дружба СВК»

Показники	Абсолютна величина			Питома вага, %		Відхилення 2022 р. від 2021 р.			
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік	абсолютне	питомої ваги	в % до величини 2021 року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	2809	7865	5189	100	100	-2676	x	34,02	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	2229	423	-	5,38	-	-423	-5,38	-100	15,8
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **: <ul style="list-style-type: none"> – за виданими авансами – з бюджетом, 	580	7412	3515	94,24	67,74	-3897	-26,5	-52,58	145,63
	580	7412	2531	94,24	48,78	-4881	-45,46	-65,85	182,4
	-	-	984	-	18,96	984	18,96	-	-36,77
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	-	30	1674	0,38	32,26	1644	31,88	в 54,8 р.	-61,43

З табл. 2.20 видно, що дебіторська заборгованість у 2022 році порівняно з 2021 роком зменшилась на 2676 тис. грн або на 34,02%. Це відбулось за рахунок зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 423 тис. грн або на 100%, дебіторської заборгованості за розрахунками на 3897 тис. грн або 52,58% та збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості на 1644 тис. грн або в 54,8 р..

В структурі дебіторської заборгованості ТОВ «Дружба СВК» у 2021 році найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість за розрахунками – 94,24%

дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги склала 5,38%, а частка іншої поточної дебіторської заборгованості склала 0,38%.

У 2022 році відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості ТОВ «Дружба СВК»: зменшення частки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 5,38%п., дебіторської заборгованості за розрахунками на 26,5%п. та збільшення частки іншої дебіторської заборгованості на 31,88%п.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення здійснюється за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.21.

Таблиця 2.21 – Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «Дружба СВК» за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Відхилення заборгованості	
		тис. грн.	%	тис. грн	%	за товари, роботи, послуги	іншої поточної
2020 рік	Всього, в тому числі:	2229	100	-	-	x	x
	– до 12 місяців	2229	100	-	-	x	x
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	x	x
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	x	x
2021 рік	Всього, в тому числі:	423	100	30	100	x	x
	– до 12 місяців	423	100	30	100	x	x
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	x	x
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	x	x
2022 рік	Всього, в тому числі:	-	-	1674	100	-423	1644
	– до 12 місяців	-	-	1674	100	-423	1644
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	-	-
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	-	-

З таблиці 2.21 видно що в 2021 році дебіторська заборгованість за товари роботи послуги ТОВ «Дружба СВК» погашається у найкоротший термін до 12 місяців, а в 2022 році вона відсутня. В 2022 році 100% іншої дебіторської заборгованості по-

гашається у найкоротший термін до 12 місяців. Ці зміни позитивно характеризують діяльність ТОВ «Дружба СВК» та свідчать про найшвидше отримання грошових коштів від дебіторів.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.22.

Таблиця 2.22 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів ТОВ «Дружба СВК»*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн	192875	221330	287606	66276	29,94
1. Власний капітал, тис. грн	156344	202468	267773	65305	32,25
– в % до усіх джерел	81,1	91,48	93,1	1,62	х
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн	82666	129340	199085	69745	53,92
– в % до усіх джерел	42,9	58,44	69,22	10,78	х
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн	34138	12487	8203	-4284	-34,31
– в % до усіх джерел	17,7	5,64	2,85	-2,79	х
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн	3235	2902	2775	-127	-4,38
– в % до усіх джерел	1,7	1,31	0,96	-0,35	х
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн	30903	9585	5428	-4157	-43,37
– в % до усіх джерел	16,0	4,33	1,89	-2,44	-56,35
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	2393	6375	11630	5255	82,43
– в % до усіх джерел	1,2	2,88	4,05	1,17	х
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн	-	3338	5834	2496	74,78
– в % до усіх джерел	-	1,51	2,03	0,52	х
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн	-	3338	5834	2496	74,78
– в % до усіх джерел	-	1,51	2,03	0,52	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн	2003	3036	5542	2506	82,54
– в % до усіх джерел	1	1,37	1,93	0,56	х
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	-	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	-	х
3.4. Інші поточні зобов'язання, тис. грн.	390	1	254	253	253
– в % до усіх джерел	0,2	0,01	0,09	0,09	х
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис. грн	-	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	-	х

З таблиці 2.22 видно що у 2022 році порівняно з 2021 роком джерела формування активів ТОВ «Дружба СВК» збільшились на 66276 тис. грн або 29,94 % це ві-

дбулось за рахунок збільшення власного капіталу на 65305 тис. грн або 32,25%, поточних зобов'язань і забезпечень на 5255 тис. грн або 82,43% також відбулось зменшення довгострокових зобов'язань і забезпечень на 4284 тис грн або 34,31%. В продовж 2021-2022 років підприємство мало власний оборотний капітал, при цьому в 2022 році відбувається його збільшення, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

В структурі джерел формування активів ТОВ «Дружба СВК» у 2021 році найбільшу питому вагу займає власний капітал 91,48%, частка довгострокових зобов'язань і забезпечень склала 5,64% та поточних зобов'язань і забезпечень 2,88 %. В 2022 році відбуваються наступні зміни в структурі джерел формування активів, збільшується питома вага власного капіталу до 93,1% та поточних зобов'язань і забезпечень до 4,05% , зменшується питома вага довгострокових зобов'язань і забезпечень до 2,85%. Дані зміни позитивно характеризують діяльність ТОВ «Дружба СВК».

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.23.

Таблиця 2.23 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн, в тому числі:	156344	202468	267773	65305	32,25
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн	285	285	285	0	0
– в % до власного капіталу	0,2	0,14	0,11	-0,03	х
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	-	-	-	-	-
– в % до власного капіталу	-	-	-	-	х
3. Додатковий капітал, тис. грн	-	-	-	-	-
– в % до власного капіталу	-	-	-	-	х
4. Резервний капітал, тис. грн	45455	56211	69196	12985	23,1
– в % до власного капіталу	29,1	27,76	25,84	-1,92	х
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн	110604	145972	198292	52320	35,84
– в % до власного капіталу	70,7	72,1	74,05	1,95	х

Продовження табл. 2.23

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
6. Неоплачений капітал, тис. грн	-	-	-	-	-
– в % до власного капіталу	-	-	-	-	х
7. Вилучений капітал, тис. грн	-	-	-	-	-
– в % до власного капіталу	-	-	-	-	х

З табл. 2.23 видно, що власний капітал ТОВ «Дружба СВК» в 2022 році порівняно з попереднім збільшився на 65305 тис. грн або на 32,25%. Це відбулось за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку підприємства на 52320 тис. грн або на 35,84%, резервного капіталу на 12985 тис. грн, величина зареєстрованого (пайового) капіталу не змінилася. Власний капітал ТОВ «Дружба СВК», як в 2021 році так й в 2022 році формувався переважно за рахунок нерозподіленого прибутку а також інших складових: зареєстрованого (пайового) капіталу та резервного капіталу.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.24.

Таблиця 2.24 – Аналіз рентабельності капіталу ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення 2022 р. від 2021 р.
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн	-17103	47158	66181	19023
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн*, в тому числі:	203616	207102,5	254468	47365,5
2.1. Основного капіталу*	75835,5	73403	70908	-2495
2.2. Оборотного капіталу*	127780,5	133699,5	183560	49860,5
а) в тому числі – власного оборотного капіталу*	94041,5	106003	164212,5	58209,5
3. Рентабельність капіталу, %	-8,4	22,77	26,01	3,24
4. Рентабельність основного капіталу, %	-22,6	64,25	93,33	29,08
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	-13,4	35,27	36,05	0,78
6. Рентабельність власного оборотного капіталу**, %	-18,2	44,49	40,3	-4,19

З таблиці 2.24 видно що як в 2022 році так і в 2021 році всі показники рентабельності капіталу мали позитивне значення, що пов'язано з наявністю чистого при-

бутку ТОВ «Дружба СВК» впродовж досліджуваного періоду. В 2022 році відбулось збільшення показників рентабельності капіталу: рентабельності всього капіталу на 3,24%п., рентабельності основного капіталу на 29,08%п. та рентабельності оборотного капіталу на 0,78%п. і зменшення рентабельності власного оборотного капіталу на 4,19%п., що пов'язано переважно зі збільшенням величини чистого прибутку на 19023 тис. грн та середньорічної величини відповідного капіталу: всього капіталу на 47365,5 тис. грн, оборотного капіталу на 49860,5 тис. грн та зменшення основного капіталу на 2495 тис. грн, дані зміни позитивно характеризують діяльність ТОВ «Дружба СВК».

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.25.

Таблиця 2.25 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «Дружба СВК»

Показники	Абсолютна величина			Питома вага, %		Відхилення 2022 р. від 2021 р.			
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік	абсолютне	питомої ваги	в % до величини 2021 року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	2393	3037	5796	100	100	2759	x	90,85	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	2003	3036	5542	99,97	95,62	2506	-4,35	82,54	90,83
– за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	861	1385	-	45,6	0	-1385	-45,6	-100	-50,2
– у т.ч. з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-	-	-	-
– зі страхування	84	145	222	4,77	3,83	77	-0,94	53,1	2,79
– з оплати праці	336	461	703	15,18	12,13	242	-3,05	52,49	8,77

Показники	Абсолютна величина			Питома вага, %		Відхилення 2022 р. від 2021 р.			
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік	абсолютне	питомої ваги	в % до величини 2021 року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
– за одержаними авансами	-	-	3427	0	59,13	3427	59,13	100	124,21
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	722	1045	1190	34,42	20,53	145	-13,89	13,88	5,26
1.3. Інші поточні зобов'язання	390	1	254	0,03	4,38	253	4,35	в 253 р.	9,17

З таблиці 2.25 видно що у 2022 році порівняно з 2021 роком кредиторська заборгованість ТОВ «Дружба СВК» збільшилась на 2759 тис. грн або 90,85% це відбулось за рахунок збільшення складових кредиторської заборгованості: за розрахунками на 2506 тис. грн або 82,54% та інших поточних зобов'язань на 253 тис. грн або в 253 разів . В структурі кредиторської заборгованості у 2021 році найбільшу питому вагу заборгованості за розрахунками 99,97%, питома вага іншої поточної заборгованості склала 0,03 % та у 2022 році відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага іншої поточної заборгованості на 4,35%п. та відповідно зменшилась питома вага заборгованості за розрахунками на 4,35%п. відповідно.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1«Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.26.

З таблиці 2.26 видно що на кінець 2022 року відбулось перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською заборгованістю на 607 тис. грн за рахунок перевищення заборгованості за розрахунками на 2027 тис. грн

Таблиця 2.26 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Дружба СВК» на кінець 2022р.

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн	Кредиторська заборгованість тис. грн	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	-	-	-	-
2. За розрахунками*:	3515	5542	-	2027
– з бюджетом,	984	-	984	-
– у т.ч. з податку на прибуток	-	-	-	-
– за виданими авансами	2531	-	2531	-
– зі страхування	-	222	-	222
– з оплати праці	-	703	-	703
– за одержаними (отриманими) авансами	-	3427	-	3427
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	-	1190	-	1190
3. Інші види заборгованості	1674	254	1420	-
Всього	5189	5796	-	607

Аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «ДРУЖБА СВК». Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ТОВ «Дружба СВК» здійснено за даними форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та [26].

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.27.

Таблиця 2.27 – Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Дружба СВК» за узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис. грн		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1. Власний капітал	156344	202468	267773
2. Необоротні активи	73678	73128	68688
3. Наявність власних оборотних коштів	82666	129340	199085
4. Короткострокові кредити банків	-	3338	5834
5. Загальна величина джерел формування запасів	82666	132678	204919
6. Запаси	69416	99074	117267
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	13250	30266	81818
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	13250	33604	87652

Показники	Сума, тис. грн		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу	-	-	-
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Абсолютна стійкість	Абсолютна стійкість	Абсолютна стійкість

За даними табл. 2.27 видно що впродовж аналізованого періоду ТОВ «Дружба СВК» має достатньо власних оборотних коштів для покриття запасів навіть з урахуванням короткострокових кредитів банку, на підприємстві не виникає потреба в джерелах, що послаблюють напругу тому фінансова ситуація є абсолютно стійкою і ця тенденція покращується. Можна зробити висновок про покращення фінансового стану ТОВ «Дружба СВК».

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.28.

Таблиця 2.28 – Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Дружба СВК» за частковими показниками

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,811	0,915	0,931	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	0,234	0,093	0,074	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	82666	129340	199085	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,529	0,639	0,743	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0,694	0,873	0,909	0,1

За даними табл. 2.28 видно що коефіцієнт автономії впродовж досліджуваного періоду відповідає нормативному значенню що демонструє збільшення величини власного капіталу ТОВ «Дружба СВК». Коефіцієнт співвідношення власних та залучених коштів також знаходиться в межах норми, що пов'язано зі зменшенням залучених коштів. Показник наявності власних оборотних коштів впродовж 2021-2022 років збільшується. Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2020 році відповідає нормі, а у 2021 та 2022 рр. значно перевищує нормативне значення. Коефіцієнт

забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами в 2021 році не відповідає нормативному значенню, а у 2022 році показник збільшується, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Таким чином за результатом аналізу фінансової стійкості ТОВ «Дружба СВК» можна зробити висновок про достатньо стійкий фінансовий стан підприємства впродовж досліджуваного періоду.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» допомогою табл. 2.29.

Таблиця 2.29 – Розрахунок абсолютних показників ТОВ «Дружба СВК» для аналізу ліквідності балансу 2022 року

Показники активу балансу	Сума, тис. грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис. грн		Платіжний результат, тис. грн	
	2021 рік	2022 рік		2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік
<i>A₁</i> – Найбільш ліквідні активи	30629	84372	<i>П₁</i> – Найбільш Термінові зобов'язання	3037	5796	27592	78576
<i>A₂</i> – Активи, які можна реалізувати швидко	7865	5189	<i>П₂</i> – Коротко-строкові пасиви	3338	5834	4527	-645
<i>A₃</i> – Активи, які можна реалізувати повільно	109708	129353	<i>П₃</i> – Довго-строкові пасиви	12487	8203	97221	121150
<i>A₄</i> – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами	73128	68688	<i>П₄</i> – Постійні пасиви	202468	267773	-129340	-199085
<i>Баланс</i>	221330	287606	<i>Баланс</i>	221330	287606	-	-

За даними табл. 2.29 видно що баланс ТОВ «Дружба СВК» у 2021 році є абсолютно ліквідним тому, що виконуються всі нерівності, а у 2022 році баланс не є абсолютно ліквідним тому, що не виконується друга нерівність.

В 2021р.: $A_1 > P_1$; $A_2 > P_2$; $A_3 > P_3$; $A_4 < P_4$.

В 2022р.: $A_1 > P_1$; $A_2 < P_2$; $A_3 > P_3$; $A_4 < P_4$.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.30.

Таблиця 2.30 – Аналіз ліквідності ТОВ «Дружба СВК» за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Норма	Розрахункові значення			Відхилення 2022 р. від 2021 р.
		2020 рік	2021 рік	2022 рік	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	= 2,0	49,81	23,25	18,82	-4,43
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1,0	18,33	6,04	7,7	1,66
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2 [0,25... 0,35]	17,08	4,8	7,26	2,46

З табл. 2.30 видно, що відносні показники ліквідності перевищують нормативні значення, що свідчить про можливість ТОВ «Дружба СВК» покрити свої зобов'язання.

Аналіз ймовірності банкрутства ТОВ «ДРУЖБА СВК». Аналіз ймовірності банкрутства ТОВ «Дружба СВК» здійснено за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Дружба СВК» за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 2.1 [27].

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0,579 \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{П}} \quad (2.1)$$

$$Z_{2020p.} = -0.3877 - 1.0736 \cdot 49,81 + 0,579 \cdot \frac{36531}{192875} = -53,75$$

$$Z_{2021p.} = -0.3877 - 1.0736 \cdot 23,25 + 0,579 \cdot \frac{18862}{221330} = -25,3$$

$$Z_{2022p.} = -0.3877 - 1.0736 \cdot 18,82 + 0,579 \cdot \frac{19833}{287606} = -20,55$$

Якщо $Z > 0$, констатується високий рівень банкрутства, при $Z < 0$ – низький.

За допомогою формули визначили рівень Z-показника, в 2022 та 2021 роках вони відповідають умові $Z < 0$, що констатує низький рівень банкрутства ТОВ «Дружба СВК», тенденція його зміни в 2022 році порівняно з 2021 роком показує збільшення цього показника, але він залишається менше 0, що свідчить про низьку ймовірність банкрутства ТОВ «Дружба СВК».

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта здійснюється за допомогою формули 2.2 [27].

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (2.2)$$

Таблиця 2.31 – Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта

Цільові показники	Порядок розрахунку	2020 рік	2021 рік	2022 рік
A	$\frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	0,62	0,67	0,76
B	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків та відсотків}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	0,6	0,21	0,23
C	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків}}{\text{Короткострокова заборгованість}}$;	4,7	7,4	5,69
D	$\frac{\text{Обсяг продажу}}{\text{Загальна вартість активів}}$.	0,59	0,65	0,6

$$Z_{2020p.} = 1,03 * 0,62 + 3,07 * 0,6 + 0,66 * 4,7 + 0,4 * 0,59 = 4,2$$

$$Z_{2021p.} = 1,03 * 0,67 + 3,07 * 0,21 + 0,66 * 7,4 + 0,4 * 0,65 = 6,479$$

$$Z_{2022p.} = 1,03 * 0,76 + 3,07 * 0,23 + 0,66 * 5,69 + 0,4 * 0,6 = 5,484$$

За допомогою формули (2) визначили рівень Z-показника ТОВ «Дружба СВК», в 2022 році він склав 5,484, в 2021 році – 6,479, при порівнянні отриманих результаті зі значенням єдиної критичної точки Z-показника у 0,862 ТОВ «Дружба СВК» не віднесено до категорії потенційних банкрутів. Тенденція зміни Z-показника в 2022 році порівняно з 2021 роком зменшилась, що є негативною ознакою.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера здійснюється за даними форм №1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.32

Таблиця 2.32 – Система показників Бівера ТОВ «Дружба СВК»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Рекомендовані значення показників		
				Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
1.Коефіцієнт Бівера	0,23	2,946	3,789	0,4 – 0,45	0,17	-0,15
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	49,8	23,25	18,82	≤3,2	≤2,0	≤1,0
3. Рентабельність капіталу за чистим прибутком	-8,4	22,77	26,01	6-8	4	-22
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,19	0,085	0,069	≤ 0,37	≤0,50	≤0,80
5.Коефіцієнт покриття активів власними оборотними коштами	0,43	0,584	0,692	0,4	≤0,30	=0,06

За даними табл. 2.32 видно, що рівень більшості показників в 2022-2021 роках відповідають I групі, що свідчить про позитивну тенденцію та стійкий фінансовий стан ТОВ «Дружба СВК» впродовж двох років.

Висновки до другого розділу

В даному розділі було розглянуто техніко-економічну характеристику ТОВ «Дружба СВК», розраховано основні фінансово-економічні показники його діяльності, наведено методику аналізу необоротних активів підприємства, за якою проведений аналіз необоротних активів підприємства та здійснено фінансовий аналіз діяльності ТОВ «Дружба СВК» за 2020-2022 роки діяльності.

За результатами здійсненого аналізу основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2020-2022 рр. можна зробити висновок про покращення діяльності підприємства впродовж досліджуваного періоду.

В розділі було наведено методику аналізу необоротних активів, розглянуто етапи аналізу необоротних активів, за якими проведений аналіз необоротних активів ТОВ «Дружба СВК». За результатами аналізу з'ясовано, що значних змін в структурі необоротних активів, впродовж 2020-2022 років не було, відбулося покращення ефективності використання необоротних активів та спостерігається позитивна

динаміка руху основних засобів. Підприємство має досить придатні до експлуатації основні засоби, але зріст коефіцієнту зносу свідчить, що підприємству необхідно впроваджувати заходи щодо оновлення основних засобів, також ефективність використання основних засобів в 2022 році порівняно з 2021 роком погіршилась, що негативно характеризує діяльність підприємства.

За результатами здійсненого фінансового аналізу ТОВ «Дружба СВК» можна зробити висновок, про стійкий фінансовий стан та покращення платоспроможності підприємства впродовж досліджуваного періоду.

Результати роботи знайшли відображення у працях [33, 34].

3. ПРАКТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Метою організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Дружба СВК» є дотримання єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності.

Схематичне відображення організації бухгалтерського обліку наведено на рис.

3.1.

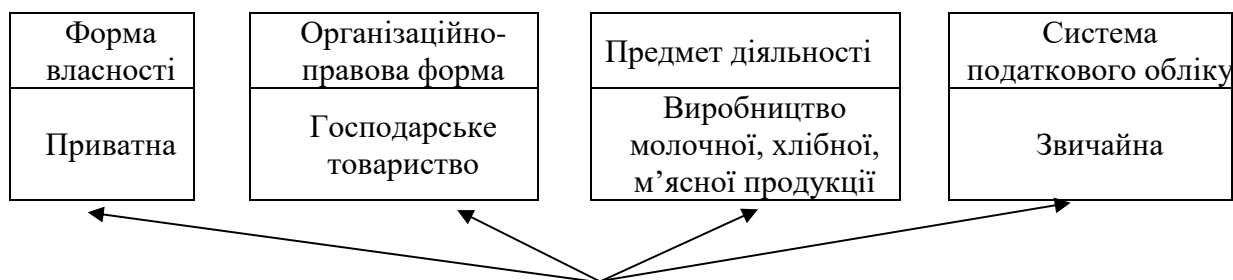

Рис.3.1 – Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «Дружба СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

Основою бухгалтерського обліку в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р., який визначає правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Цей Закон набрав чинності з 1 січня 2000 р., водночас з цим почалася реалізація Програми реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, затвердженої постановою № 1706 Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. Цей Закон поширюється на всіх без винятку юридичних осіб.

Облікова політика ТОВ «Дружба СВК» складена та відповідає вимогам Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. При відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій на ТОВ «Дружба СВК» застосовують норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України. За відсутності необхідних норм у вітчизняних П(С)БО застосовуються аналогічні норми системи між-

народних стандартів фінансової звітності МСБО – МСФЗ на підставі того, що національні стандарти не можуть суперечити міжнародним.

Господарська діяльність ТОВ «Дружба СВК» базується на раціональному використанні матеріальних і грошових ресурсів та робочого часу. Основне його завдання — випуск продукції чи торгівля товарами високої якості з найменшими витратами. Господарський облік – це спостереження, сприймання, вимірювання та реєстрація господарських фактів або реальних господарських процесів (купівля, виготовлення продукту, виконання роботи, надання послуги тощо) господарювання.

Складовими господарського обліку є оперативний, статистичний і бухгалтерський облік.

Оперативний облік – це спосіб спостереження і контролю за окремими операціями та процесами з метою управління ними. На ТОВ «Дружба СВК» оперативний облік здійснюється безпосередньо на робочому місці (виробничій ділянці, складі, цеху тощо).

Статистичний облік — це планомірне збирання й вивчення інформації про масові кількісні та якісні явища й закономірності загального розвитку за конкретних умов, місця й часу. Облік робочого часу – для нарахування заробітної плати, складання форм статистики. Звітності – перелік, що надаються у формах фінансової звітності.

Бухгалтерський облік — це спосіб суцільного документального спостереження й контролю за господарською та фінансовою діяльністю підприємств і організацій й відповідного відображення отриманої інформації.

Суть бухгалтерського обліку на ТОВ «Дружба СВК» визначають такі його властивості:

- систематичне і послідовне відображення всіх господарських операцій у міру їх здійснення;
- документальне обґрунтування господарських операцій;
- застосування різних способів обробки облікової інформації — рахунків, подвійних записів, балансу та ін.

Облік, аналіз і перевірка інформації ТОВ «Дружба СВК» спрямовані на:

- дотримання Положення про господарську діяльність;
- контроль за виконанням завдань виробництва щодо кількості, якості й асортименту;
- контроль за зберіганням власності підприємства;
- виявлення невикористаних резервів;
- контроль за оплатою праці;
- облік, аналіз і контроль за заощадженням і використанням коштів;
- контроль за рівнем рентабельності виробництва продукції;
- виявлення резервів подальшого збільшення виробництва;
- забезпечення наявності первинної документації;
- побудова обліку на підприємстві.

В обліку застосовують різні вимірники для відображення господарських засобів і процесів, що здійснюються на підприємстві, а також їх кількісних та якісних характеристик.

Облікові вимірники застосовують для оцінювання ефективності господарських операцій за кількісними та вартісними критеріями в бізнес-плані та державній фінансовій і статистичній звітності. Облікові вимірники поділяють на натуральні, трудові та грошові.

Натуральні вимірники застосовують для отримання інформації про господарські засоби та процеси в їх натуральному вираженні (через масу, об'єм, площу). Їх застосовують для обліку тільки однорідних об'єктів.

Трудові вимірники використовують для визначення кількості витраченої праці в одиницях робочого часу (хвилинах, годинах, днях, місяцях, роках). За допомогою трудових вимірників можна узагальнювати й порівнювати різнорідні величини.

Грошові вимірники застосовують для узагальненого відображення наявності та руху засобів підприємства, джерел їх формування, господарських процесів і результатів діяльності в єдиному грошовому вираженні (з метою планування та обліку процесів виробництва і обігу, визначення фінансових результатів підприємства).

Для обліку у ТОВ «Дружба СВК» застосовується план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій і організацій

№ 291 зі змінами та доповненнями. З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації з дозволу головного бухгалтера вводиться додаткова система субрахунків. Облік витрат на підприємстві ведеться на рахунках класу 9 «Витрати діяльності», для обліку господарських операцій «СВК Дружба».

На ТОВ «Дружба СВК» використовується централізована форма організації бухгалтерського обліку (рис.3.2). Центральна бухгалтерія являє собою структурний підрозділ установи, який здійснює повний цикл облікового процесу в межах діяльності господарювання. В такому разі поділ облікових функцій відбувається в межах бухгалтерської служби.

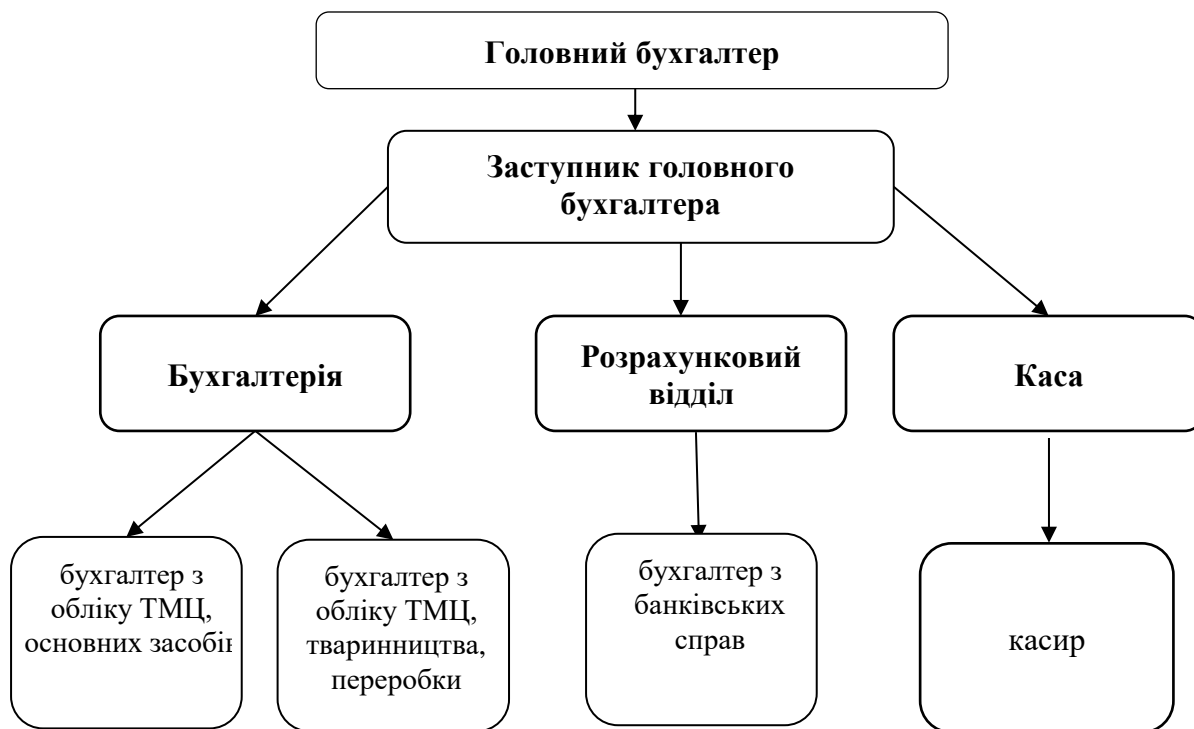

Рис. 3.2 – Схема зображення централізованої форми організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Дружба СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

Штат бухгалтерії на ТОВ «Дружба СВК» складається з головного бухгалтера Узунової І.Д., заступника головного бухгалтера та 3 бухгалтерів, кожен з яких відповідає за свою частку роботи згідно посадових інструкцій. Склад бухгалтерії та зміст службових обов'язків бухгалтерів наведений в табл. 3.2.

Таблиця 3.1 – Склад бухгалтерії та зміст службових обов'язків бухгалтерів ТОВ «Дружба СВК»*

Посада	Короткий зміст службових обов'язків
Головний бухгалтер	Загальне керування обліком та звітністю. Організовує контроль та ревізію. Перевіряє та підписує первинну та річну бухгалтерську документацію. Облік розрахунків з постачальниками послуг. Облік валютних операцій та розрахунків по податкам та платежам.
Заступник головного бухгалтера	Здійснює контроль за роботою з ведення бухгалтерського обліку зобов'язань і господарських операцій (реалізація послуг, розрахунків з постачальниками та замовниками за надані послуги, рух грошових коштів на валютних і гривневих рахунках). Веде оперативний облік надходжень і платежів грошових коштів, здійснювати обов'язковий продаж частини валютної виручки, розміщує вільні грошові кошти на банківських депозитних внесках, складає щомісячні оперативні дані про рух грошових коштів за транзитним і поточними рахунками підприємства. Бере участь у розробці та здійсненні заходів, спрямованих на дотримання фінансової дисципліни та раціональне використання ресурсів.
Бухгалтер з обліку активів, дебіторської заборгованості та грошових коштів	Веде облік матеріалів на підприємстві. Складає оборотні відомості за матеріальними рахунками 20,26 та ін. Веде облік за рахунками 10, 11, 12,13, 15, 22. Нараховує амортизацію нематеріальних активів. Веде облік розрахунків з покупцями. Веде облік за рахунками 361, 362. Веде облік матеріалів за субрахунками рахунку 20 та виробництва за рахунками 23, 25, 26 . Веде облік грошових коштів за рахунками 301,311,333.
Бухгалтер з обліку заробітної плати	Здійснює прийом, аналіз і контроль табелів обліку робочого часу і готує їх до лічильної обробки. Приймає і контролює правильність оформлення листків про тимчасову непрацездатність, довідок з догляду за хворими та інших документів, що підтверджують право на відсутність працівника на роботі, готує їх до лічильної обробки, а також для складання встановленої бухгалтерської звітності. Здійснює нарахування заробітних плат працівникам підприємства, здійснює контроль за витрачанням фонду оплати праці. Здійснює реєстрацію бухгалтерських проводок та їх рознесення.
Бухгалтер з обліку розрахунків в банку	Виконує роботу по ведення бухгалтерського обліку по залученню внесків грошових коштів фізичних і юридичних осіб, щодо розміщення залучених коштів від свого імені і за свій рахунок, по відкриттю і веденню банківських рахунків фізичних та юридичних осіб, по здійсненню розрахунків за дорученням фізичних і юридичних осіб.
Касир	Здійснює операції, пов'язані з прийманням та видаванням готівкових грошових коштів через касу підприємства, зберігає всі прийняті цінності. Одержує в установах банку готівку, здійснює записи в касовій книзі операцій одержання і видавання готівки за кожним прибутковим касовим ордером і видатковим документом в день їх надходження або видавання. Підписує прибуткові касові ордери та видаткові документи відразу після одержання або видавання по них готівки, а на доданих до них документах ставить штамп «Сплачено».

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

На підприємстві використовується автоматизована форма обліку – програма «ВAF», схема якої наведена на рис.3.3. Облікові регістри складаються щомісяця, підписуються виконавцями та головним бухгалтером підприємства. Ведення обліко-

вих реєстрів та контирування документів первинного обліку здійснюються із застосуванням, щонайменше, коду класу рахунків й коду синтетичного рахунку.

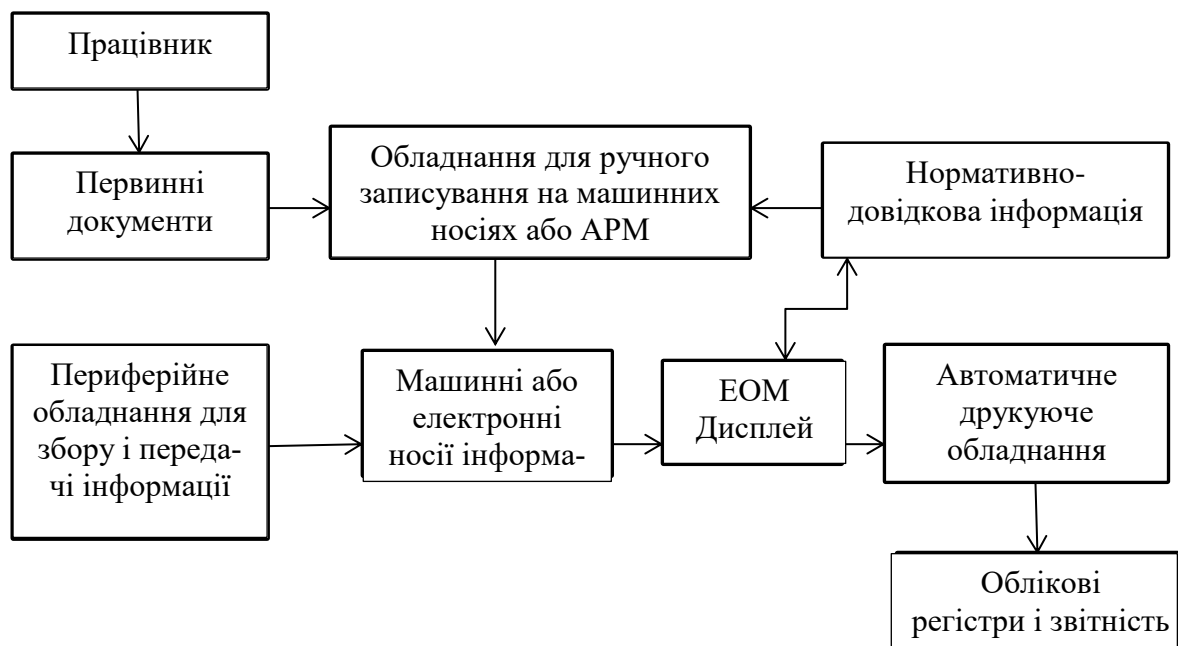

Рис. 3.3 – Схема автоматизованої форми обліку на ТОВ «Дружба СВК»*
*сформовано за даними [18, 28]

Розріз (деталізація) аналітичної інформації у реєстрах бухгалтерського обліку може розширюватися, змінюватися, в залежності від конкретних потреб.

Аналітичні дані в облікових реєстрах узгоджуються з даними синтетичного обліку на останнє число місяця.

Господарські операції ТОВ «Дружба СВК» відображаються в облікових реєстрах під час надходження первинних документів або підсумками за місяць, в залежності від характеру і змісту операцій. Інформація до облікових реєстрів переноситься після перевірки первинних документів за формою та змістом.

Підсумкові записи в реєстрах ТОВ «Дружба СВК» звіряються з даними первинних документів, які були підставою для записів у них (табл.3.2).

Таблиця 3.2 - Складання первинних документів на ТОВ «Дружба СВК»*

Бухгалтерські документи					
За способом складання і опрацювання	За місцем складання	За кількістю охоплених операцій	За порядком складання	За характером задокументованих операцій	За призначенням
Вручну	Внутрішні	Разові	Первинні	Грошові	Розпорядчі
За допомогою ЕОМ	Зовнішні	Накопичувальні	Зведені	Розрахункові	Комбіновані

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

Форми фінансової звітності, що складаються на ТОВ «Дружба СВК» за підсумками роботи за рік зображено на рис.3.4.

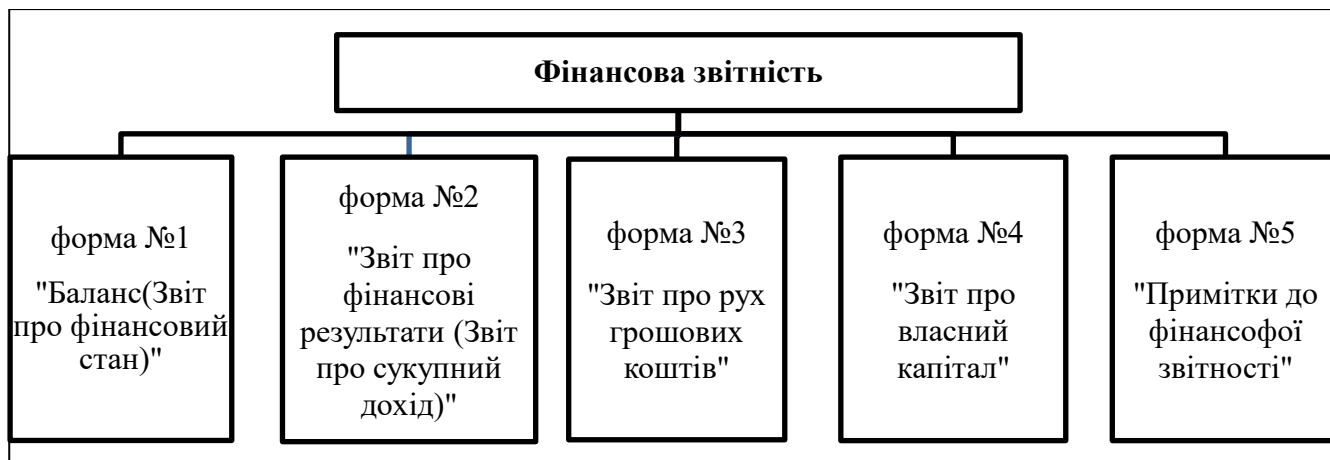

Рис. 3.4 – Форми звітності, що складаються на ТОВ «Дружба СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства та джерела [4]

У ТОВ «Дружба СВК» фінансову звітність складають та подають з відповідною податковою декларацією, фінансову звітність за перше півріччя минулого звітного року, за минулий звітний рік та за перше півріччя поточного звітного року.

3.2. Організація обліку необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК»

Облік необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК» - це процес фіксування та збереження інформації про нематеріальні активи, основні засоби та інші необоротні активи, які належать підприємству. Це важлива складова фінансового обліку, яка допомагає підприємству ефективно управляти своїми активами та забезпечувати їх оптимальне використання.

Основні кроки обліку необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК»:

1. Визначення категорій активів. Активи розподіляються на категорії залежно від їх природи та значущості для підприємства.
2. Фіксація активів. Для кожного активу вноситься інформація в облікову систему, яка містить назву активу, його категорію, дату придбання, вартість та інші характеристики.
3. Оцінка активів. Періодично на ТОВ «Дружба СВК» перевіряються активи на збереженість та визначають їх поточну ринкову вартість. Це дозволяє

коректне оцінити активи в бухгалтерському обліку та вести облік їх зносу.

4. Облік зносу. Облік зносу активів ведеться згідно з встановленими нормами амортизації. Це допомагає визначити фактичну вартість активів та їх внесок до загальної вартості на ТОВ «Дружба СВК».
5. Проведення інвентаризації. На ТОВ «Дружба СВК» проводиться регулярна перевірка наявності та стану активів, що є необхідною процедурою для забезпечення контролю за збереженістю.

Необоротні активи ТОВ «Дружба СВК» станом на 31.12.2022 року складаються з наступних елементів:

1. Основні засоби - матеріальні активи, що призначені для використання у виробничому процесі, такі як будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби тощо.
2. Нематеріальні активи - авторські права, патенти, торгові марки, знаки тощо, ліцензії, програмне забезпечення та інші.
3. Довгострокові біологічні активи - усі біологічні активи, термін одержання економічних вигід від яких перевищує рік.

Основні засоби. Основні засоби надходять на ТОВ «Дружба СВК» від: постачальників або як внесок до зареєстрованого капіталу. Підприємства використовуює форми первинних документів згідно Наказу «Про затвердження типових форм первинного обліку» [2] який втратив свою чинність 22.10.2021р., але через те, що нових форм типових первинних документів з обліку не було рекомендовано підприємство продовжує використовувати дані форми первинних документів.

Перелік та призначення первинних документів з обліку основних засобів на ТОВ «Дружба СВК» наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3- Первинні документи з обліку основних засобів на ТОВ «Дружба СВК»*

Назва форми	Призначення
ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	Застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів із одного підрозділу підприємства в інший, для оформлення передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію, а також для виключення із складу основних засобів при передачі іншому підприємству.

Назва форми	Призначення
ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонттованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»	Застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. До технічного паспорта відповідного об'єкта основних засобів повинні бути внесені необхідні зміни до характеристики об'єкта, пов'язані із капітальним ремонтом, реконструкцією та модернізацією.
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Застосовується для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні.
ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»	Застосовується для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа при їх ліквідації.
ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»	Застосовується в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установки та пуску будівельних машин та наступного їх демонтажу і передачі машинопрокатній базі.
ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	Застосовується для обліку всіх видів основних засобів, а також для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, що надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці, та таких, що мають одне і те ж виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість. Інвентарна картка ведеться в бухгалтерії на кожний об'єкт чи групу об'єктів. У випадку групового обліку картка заповнюється шляхом позиційних записів окремих об'єктів основних засобів.
ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»	Застосовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів. Опис складається в одному примірнику бухгалтерією в цілях контролю за зберіганням інвентарних карток. Записи ведуться в розрізі класифікаційних груп (видів) основних засобів.
ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»	Застосовується для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах при ручній обробці облікової документації. Заповнюється на основі даних інвентарних карток відповідних груп (видів) основних засобів та звіряється з даними синтетичного обліку основних засобів. На основі підсумкових даних цих карток заповнюються звітні форми з руху основних засобів.
ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів»	Застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально відповідальних особах. Дані пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їх знаходження (експлуатації) повинні бути тотожні записам в інвентарних картках обліку основних засобів, що ведуться в бухгалтерії.
ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств) ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту»	Застосовуються для визначення суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці.

*складено за даними джерела [14]

Для ведення обліку основних засобів в бухгалтерії ТОВ «Дружба СВК» використовуються рахунки:

- 10 «Основні засоби»;
- 11 «Інші необоротні матеріальні активи»
- 15 «Капітальні інвестиції»
- 13 «Знос необоротних активів»

Рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів ТОВ «Дружба СВК». За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо).

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

Для створення та оприбуткування необоротних активів ТОВ «Дружба СВК» використовує рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів. За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом - їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо).

Рахунок 13 «Знос необоротних активів» призначено для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу (накопиченої амортизації) необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації. За кредитом рахунку 13 «Знос необоротних матеріальних активів» відображається нарахування амортизації та індексації зносу (накопиченої амортизації) необоротних

активів, за дебетом - зменшення суми зносу (накопиченої амортизації).

Надходження, оприбуткування основних засобів на ТОВ «Дружба СВК» відображається за допомогою таких первинних документів (табл. 3.4), як:

- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ОЗ-1);
- Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (ОЗ-2);
- Інвентарна картка обліку основних засобів (ОЗ-6).

Бухгалтерські проведення з обліку надходження на ТОВ «Дружба СВК» основних засобів подано у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Бухгалтерські проведення з обліку надходження основних засобів на ТОВ «Дружба СВК»*

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
1. Отримано обладнання	152	631	66000
2. Отримано транспортні послуги	152	631	3500
3. Відображено заробітну плату з нарахуваннями ЄСВ працівників, зайнятих установкою і монтажем	152	66/65	1500
4. Відображено вартість матеріалів, використаних при установці	152	20	6000
5. Введено обладнання в експлуатацію	104	152	77000
6. Отримано верстат як внесок до зареєстрований капітал	104	46	77000
7. Відображено збільшення зареєстрованого капіталу за рахунок внеску власників підприємства	46	40	77000

*складено на підставі первинних документів підприємства

Узагальнення операцій за дебетом та кредитом рахунків 10 «Основні засоби», 15 «Капітальні інвестиції» ведеться у відповідних машинограмах.

Під час експлуатації основні засоби зношуються фізично, сума зносу у вигляді амортизаційних відрахувань включається в вартість готової продукції.

Амортизація (знос) – це систематичний розподіл вартості основних засобів по різних періодах протягом строку його використання (експлуатації). Іншими словами, це поступове списання вартості ОЗ на витрати впродовж строку експлуатації.

На ТОВ «Дружба СВК» використовують прямолінійний метод нарахування амортизації. Прямолінійний метод нарахування амортизації передбачає рівномірний розподіл вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів. Під вартістю, яка амортизується маються на увазі первісну або перео-

цінену вартість об'єкта за вирахуванням його ліквідаційної вартості.

Для нарахування амортизації на підприємстві складаються відомості форми ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» та ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту», в яких зазначають вид основних засобів за класифікаційними групами та кореспондуючими рахунками, суму амортизації по об'єктах, що надійшли і вибули. По об'єктах, що надійшли, сума амортизації донараховується до попереднього місяця, а по тим, що вибули, – вираховується.

Нарахування амортизації ведеться на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». Облік нарахування амортизації наведено в табл. 3.5.

Аналітичний облік зносу необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК» ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів.

Таблиця 3.5- Бухгалтерські проведення з нарахування амортизації основних засобів на ТОВ «Дружба СВК»*

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Нарахування амортизації по основним засобам:			
– у виробництві	23	131	30000
– загальновиробничого призначення	91	131	20000
– адміністративного призначення	92	131	15000
– збутового призначення	93	131	17000

*складено на підставі первинних документів підприємства

Узагальнення операцій за дебетом та кредитом рахунку 13 «Знос необоротних активів» ведеться у відповідних машинограмах.

Основні засоби вибувають з ТОВ «Дружба СВК» шляхом ліквідації або реалізації. Вибуття основних засобів на ТОВ «Дружба СВК» оформлюється такими первинними документами:

- Акт на списання основних засобів (ОЗ-3);
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ОЗ-1);
- Акт на списання автотранспортних засобів (ОЗ-4).

У разі вибуття об'єктів основних засобів., які раніше було переоцінено, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включають до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості

цього об'єкта основних засобів може щомісяця (щокварталу, раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. До складу нерозподіленого прибутку в разі вибуття цього об'єкта включають залишок перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок такого об'єкта, що відображений у складі додаткового капіталу. Відомості про суму перевищення попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єкта, включених до складу нерозподіленого прибутку, заносять до реєстрів аналітичного обліку основних засобів.

При відображенні господарських операцій, пов'язаних з вибуттям основних засобів, у бухгалтерському обліку ТОВ «Дружба СВК» роблять такі записи табл. 3.6.

Таблиця 3.6 - Бухгалтерські проведення з вибуття основних засобів на ТОВ «Дружба СВК»*

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
1.Зараховано в доход від реалізації необоротних активів суму, яка підлягає сплаті покупцями за продані їм основні засоби	377	742	40350
2.Відображено суму податкового зобов'язання по ПДВ	742	643	8070
3.Відображено витрати, пов'язані з реалізацією об'єктів основних засобів	972	66	9740
4.Списано ліквідовані об'єкти основних засобів за залишковою вартістю	976	10	19560
5.Зараховано в доход діяльності матеріальні цінності, одержані від ліквідованих об'єктів і оприбутковані за цінами реалізації	20	746	6600
6.Відображена сума податкового зобов'язання по ПДВ	976	641	8070

*складено на підставі первинних документів підприємства

Нематеріальні активи. До нематеріальних активів ТОВ «Дружба СВК» станом на 31.12.2021 року належать немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані (відокремлені від підприємства) та утримуватися підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує 1 рік) для виробництва, торгівлі, адміністративних потреб чи надання в оренду іншим особам. На ТОВ «Дружба СВК» нематеріальні активи представлені програмою для автоматизованого ведення бухгалтерського обліку.

На ТОВ «Дружба СВК» нематеріальні активи обліковуються на рахунку 12 «Нематеріальні активи». Рахунок 12 «Нематеріальні активи» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів.

За дебетом рахунку 12 «Нематеріальні активи» відображається придбання нематеріальних активів, які обліковуються за первісною вартістю, та сума дооцінки таких активів, за кредитом - вибуття внаслідок продажу або неможливості отримання підприємством надалі економічних вигід від його використання та сума уцінки нематеріальних активів.

Аналітичний облік зносу необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК» ведеться відповідно за видами нематеріальних активів.

Бухгалтерські проведення з обліку нематеріальних активів на ТОВ «Дружба СВК» наведені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Бухгалтерські проведення з обліку нематеріальних активів на ТОВ «Дружба СВК»*

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Введення в експлуатацію			
1. Придбано комп'ютерну програму	154	631	22230
– відображено податковий кредит з ПДВ	644	631	4446
2. Введено в експлуатацію комп'ютерну програму	125	154	22230
Нарахування амортизації			
3. Нараховано амортизацію	23	133	150
Вибуття нематеріальних активів			
4. Перераховано щомісячну плату за поповнення інформаційної системи	631	311	550
5. Списано суму амортизації	133	125	9000
6. Переведено об'єкт нематеріальних активів до складу об'єктів, призначених для продажу	286	125	13230

*складено на підставі первинних документів підприємства

Узагальнення операцій за дебетом та кредитом рахунку 12 «Нематеріальні активи» ведеться у відповідних машинограмах.

Довгострокові біологічні активи. До довгострокових біологічних активів ТОВ «Дружба СВК» станом на 31.12.2021 року належать біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи або в інший спосіб приносити економічні вигоди протягом періоду, що перевищує 12 місяців (або операційний цикл, якщо він більше 12 місяців), та біологічні активи, що створюються протягом періоду, більшого ніж один рік, за винятком тварин на вирощуванні і відгодівлі.

На ТОВ «Дружба СВК» довгострокові біологічні активи складаються з:

– робочої худоби;

- продуктивної худоби;
- багаторічних насаджень.

Довгострокові біологічні активи надходять на ТОВ «Дружба СВК» від постачальників, або в наслідок приплоду худоби.

Рух довгострокових біологічних активів на ТОВ «Дружба СВК» відображається первинними документами:

- Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада) (ДБАСГ-2);
- Акт на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (ДБАСГ-4) ;
- Акт на оприбуткування приплоду тварин (ПТБАСГ-3) ;
- Акт на вибуття поточних біологічних активів тваринництва (забій, прирізка та падіж) (ф. № ПБАСГ-6) ;
- Накопичувальний акт на оприбуткування приплоду звірів (ПБАСГ-7) ;
- Відомість зважування тварин (ПБАСГ-10) ;
- Розрахунок визначення приросту (ПБАСГ-11).

На ТОВ «Дружба СВК» довгострокові біологічні активи обліковуються на рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи», який призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди довгострокових біологічних активів, крім плодоносних рослин, які обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби». За дебетом рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» відображається надходження довгострокових біологічних активів, за кредитом - їх вибуття.

Нарахування амортизації довгострокових біологічних активів ТОВ «Дружба СВК» відображається на субрахунку 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів». На цьому субрахунку узагальнюється інформація про суму амортизації, нарахованої на довгострокові біологічні активи, облік яких ведеться на субрахунках 162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю» та 164 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю».

Бухгалтерські проведення з обліку довгострокових біологічних активів на ТОВ «Дружба СВК» наведені в табл. 3.8. Узагальнення операцій за дебетом та кредитом рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» та 13 «Знос необоротних активів» ведеться у відповідних машинограмах.

Таблиця 3.8- Бухгалтерські проведення з обліку довгострокових біологічних активів на ТОВ «Дружба СВК»*

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
1.Одержано від постачальників довгострокові біологічні активи			
– вартість худоби без ПДВ	155	631	40500
– відображено податковий кредит з ПДВ	644	631	8100
2.Оприбутковано худобу (поголів'я тварин)	16	155	48600
3.Отримано від учасників довгостроковий біологічний актив як внесок до зареєстрованого капіталу	16	46	25000
4.Переоцінено незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за справедливою вартістю			
– дооцінка	165	710	8500
– уцінка	940	165	8500
5.Нарахована амортизація довгострокових біологічних активів, які оцінюються за первісною вартістю	23	134	4860
6.Відображено втрати від зменшення корисності довгострокових біологічних активів, які оцінюються за первісною вартістю	972	134	8910
7.Відображено відновлення корисності довгострокових біологічних активів, які оцінюються за первісною вартістю	134	742	8910

*складено на підставі первинних документів підприємства

Інформація про необоротні активи відображається в наступних формах фінансової звітності:

- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма №5 «Примітки до фінансової звітності».

Фрагмент звіту про наявність і рух необоротних активів на СВК «Дружба» за звітний рік наведений в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 - Звіт про наявність і рух необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК» за звітний рік (фрагмент)

Види активів	Код рядка	Інші зміни вартості активів(+/-)	Первісна вартість на кінець року	Залишкова вартість на початок року	Залишкова вартість на кінець року	Нараховано амортизація за рік	Первісна вартість повністю амортизованих активів
Усього вартість необоротних активів ((сума ряд.1100, 1300) гр.1-14)	1000	-	136 569	72 625	68186	8971	13 206

Види активів	Код рядка	Інші зміни вартості активів(+/-)	Первісна вартість на кінець року	Залишкова вартість на початок року	Залишкова вартість на кінець року	Нараховано амортизація за рік	Первісна вартість повністю амортизованих активів
Матеріальні активи (сума ряд.1110, 1120, 1130, 1140, 1150, 1160, 1161, 1170, 1180, 1190, 1200) 103р..1-14)	1100	-	136 554	72 625	68186	8971	13 191
будівлі житлові	1110	-	807	334	290	44	133
будівлі не житлові	1120	-	22 818	10 619	9 906	1405	3 256
інженерні споруди	1130	-	2 394	995	863	132	399
машини обладнання та інвентар	1140	-	95 971	50 246	47 387	6676	9004
транспортні засоби	1150	-	9 043	5 091	4 219	714	399
довгострокові біологічні активи тваринництва	1180	-	5 521	5 138	5 521	-	
Інші матеріальні активи	1190	-	-	202	-	-	
Нематеріальні активи	1300	-	15	-	-	-	15
Незавершені капітальні інвестиції	1400	-	1 174	x	x	x	x
Необоротні активи, утримувані для продажу	1500	-	x	x	x	x	x

ТОВ «Дружба СВК» є сільськогосподарським підприємством, яке не сплачує податок на прибуток. Податковий облік підприємства відображається у нарахуванні амортизації основних засобів та нематеріальних активів прямолінійним методом що було розглянуто у пункті 1.3.

Податковий облік необоротних активів виражається в сплаті ПДВ при купівлі зернових культур, обладнання, матеріалів та інших необхідних активів, які приймають участь в функціонуванні підприємства. Також підприємство сплачує земельний та екологічний податки.

При нарахуванні заробітної плати та інших виплат працівникам підприємство сплачує до бюджету ЄСВ, ПДФО, військовий збір. Також підприємство здійснює виплати всіх інших соціальних виплат для працівників.

Висновки до третього розділу

В даному розділі були розглянуті питання організації бухгалтерського обліку та практики обліку необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК». З'ясовано, що облік на підприємстві ведеться відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО за допомогою автоматизованої форми обліку - програми «ВAF». На ТОВ «Дружба СВК» використовується централізована форма організації бухгалтерського обліку. Документування процесів на підприємстві здійснюється в первинних документах типової форми.

Необоротні активи ТОВ «Дружба СВК» станом на 31.12.2022 року складаються з основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів. Необоротні активи надходять на підприємство від постачальників або як внесок до зареєстрованого капіталу, довгострокові біологічні активи ще й в наслідок приплоду худоби. Бухгалтерія використовує прямолінійний метод нарахування амортизації необоротних активів. Відображення необоротних активів на рахунках та субрахунках відбувається відповідно до «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» №291 зі змінами та доповненнями. Для фіксування операцій з надходження, оприбуткування, амортизації та вибуття необоротних активів бухгалтерія використовує базову кореспонденцію рахунків. Необоротні активи вибувають шляхом ліквідації або реалізації. Інформація про необоротні активи узагальнюється у відповідних машинограмах та відображається формах фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до фінансової звітності».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В даній кваліфікаційній роботі були розглянуті питання організації і методики обліку необоротних активів та аналізу ефективності їх використання на прикладі ТОВ «Дружба СВК».

Дана робота складається з трьох розділів. В першому розділі розглянуто теоретичні основи організації і методики обліку необоротних активів: підходи до трактування поняття «необоротні активи», їх класифікацію в економічній літературі, нормативно-правову базу та завдання бухгалтерського обліку необоротних активів, розглянуто методику бухгалтерського обліку за національними стандартами – документальне оформлення операцій з необоротними активами за їх складовими (основні засоби, капітальні інвестиції, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи), наведено перелік рахунків, субрахунків та їх типова кореспонденція, які використовуються для обліку необоротних активів, узагальнення інформації про необоротні активи в регістрах бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності, та розглянуто податковий облік необоротних активів підприємства.

В другому розділі розглянуто організацію і методику фінансово-економічного аналізу діяльності та аналізу необоротних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК»: надана техніко - економічна характеристика ТОВ «Дружба СВК», проведено фінансово-економічний аналіз його діяльності за 2020–2022 рр. та розглянута методика аналізу ефективності використання необоротних активів. Висновки за результатами проведеного фінансово-економічного аналізу діяльності ТОВ «Дружба СВК» та аналізу необоротних активів за досліджуваний період наведені у розділі 2.

У третьому розділі було розглянуто питання організації бухгалтерського обліку та практики обліку необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК». Встановлено, що на підприємстві бухгалтерський ведеться згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і національними стандартами бухгалтерського обліку за допомогою автоматизованої форми обліку. Наведено структуру бухгалтерської служби підприємства, розглянуто організацію бухгалтерського та податкового обліку необоротних активів на ТОВ «Дружба СВК».

За результатами проведених в кваліфікаційній роботі досліджень, можна запропонувати наступні заходи щодо покращення бухгалтерського обліку та аналізу необоротних активів з метою удосконалення діяльності підприємства.

Проведений аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Дружба СВК» за 2020-2022 роки показав погіршення ефективності використання матеріальних та трудових ресурсів, а також оборотних коштів підприємства, тому: для підвищення ефективності формування й використання оборотних коштів необхідно прискорити оборот грошових коштів за рахунок поліпшення інкасації виручки; звести до мінімуму запаси; скорочувати підзвітні суми; для покращення ефективності використання трудових ресурсів – зробити перевірку умов праці на підприємстві (робочі місця, обладнання) для їх модернізації та покращення умов праці, впровадити систему мотивування (матеріального заохочення) працівників та підвищити зацікавленість працівників у результатах роботи підприємства (своєчасно переглядати розмір виплат за відпустками, заробітної плати, премії тощо).

Основною частиною необоротних активів є основні засоби, проте підприємство має досить зношені основні засоби тому необхідно впроваджувати заходи щодо їх оновлення: провести інвентаризацію для виявлення застарілих основних засобів, ліквідувати основні засоби, які не доцільно використовувати, здійснити ремонт або заміну основних засобів, що призведе до покращення ефективності їх використання та збільшення продуктивності праці на підприємстві.

Для контролю ефективності використання необоротних активів і своєчасного впровадження заходів щодо їх покращення необхідно регулярно проводити аналіз необоротних активів за запропонованими етапами.

Облік основних засобів у ТОВ «Дружба СВК» ведеться з використанням первинних документів, запроваджених Наказом «Про затвердження типових форм первинного обліку» № 352 від 29 грудня 1995 року, якій втратив чинність 22 жовтня 2021 року, тому можна поради удосконалити форми первинних документів для вимог товариства, що призведе до покращення облікових операцій з основними засобами на підприємстві.

Підприємству необхідно своєчасно оновлювати програмне забезпечення для

ведення бухгалтерського обліку, що надасть переваги і сприятиме покращенню бухгалтерського обліку на підприємстві.

Для виконання функції контролю за обліковими процесами, необхідно, ввести в штат посаду внутрішнього аудитора, що призведе до покращення бухгалтерського обліку.

Запропоновані заходи призведуть до покращення бухгалтерського обліку та аналізу необоротних активів та в цілому діяльності ТОВ «Дружба СВК».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. №996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 20.08.2024 р.)
2. Про затвердження типових форм первинного обліку: наказ, затв. наказом Державної служби статистики України №352 від 29 грудня 1995 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN321?an=1> (дата звернення 18.08.2024р.)
3. Податковий Кодекс України 2856-VI від 23.12.2010 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 18.08.2024 р.)
4. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013р.№73 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення 18.08.2024р.)
5. Основні засоби: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затв. наказом Міністерства фінансів України №288 від 18 травня 2000р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 19.08.2024 р.)
6. Нематеріальні активи: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8, затв. наказом Міністерства фінансів України №750 від 2 листопада 1999р. (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення 20.08.2024р.)
7. Дебіторська заборгованість: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10, затв. наказом Міністерства фінансів України №725 від 25 жовтня 1999р. (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення 20.08.2024 р.)
8. Фінансові інвестиції: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12, затв. наказом Міністерства фінансів України №284 17 травня 2000р. (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення 21.08.2024 р.)

9. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.1999р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 21.08.2024 р.)

10. Інструкція щодо застосування плану рахунків. Наказ Міністерства України від 30.11.99 р. №291 (зі змінами та доповненнями). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 22.08.2024 р.)

11. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів № 11 від 23 січня 2015р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text> (дата звернення 22.08.2024 р.)

12. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів № 1327 16 листопада 2009р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1327201-09#Text> (дата звернення 25.08.2024 р.)

13. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах № 73 від 21 лютого 2008 р. (зі змінами та доповненнями) URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN39760> (дата звернення 26.08.2024 р.)

14. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навч. посібник. 2-ге вид. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 326 с

15. Бланк І.О., Ситник Г.В., Андрієць В.С. Управління фінансами підприємств: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. с. 792

16. Бондаренко М.О. Економіка підприємництва: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. В. Фролової. Одеса: 2020. 708 с.

17. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. для студентів ВНЗ спец.7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ПП «Рута», 2002. 544 с.

18. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах: підручник. 3-тє вид., перероб. та допов / В. Я. Плаксієнко, Т. Г. Камінська, Т. Г. Маренич,

С. В. Скрипник, та 110ід. / За 110ідп. В.Я. Плаксієнка. Київ: Вид-во «SBA Print», 2022. 508 с.

19. Гудзь Н.В, Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. К.: «Центр учбової літератури». 2016. 424 с.

20. Економіка від А до Я: понятійно-терміно-логічний словник / Куроченко О.В, Копнов М.А. та ін. К.: Персонал, 2008. 368 с.

21. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. Посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.

22. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: навч. посіб. 2016. 370 с.

23. Півторак М.В. Облік основних засобів у рибному господарстві: автореф. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2006. 19 с.

24. Соколов Я.В. Бухгалтерський облік: від джерел до наших днів: навч. посібник для вишів. М.: Аудит, ЮНІТІ, 1996. 638 с.

25. Скоробогатова В.В. Бухгалтерський облік та контроль монетарних активів: проблеми теорії та методології: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 520 с.

26. Фінансовий аналіз з КР: конспект лекцій. Ч. 1: для спец. 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освіт.-проф. програми «Облік і аудит» ден. та заоч. форми навчання ступінь вищ. освіти «Магістр» / Укл. Ступницька Т.М. Одеса: ОНТУ, 2024. 85 с. URL: <https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONANT.2271764> (дата звернення: 25.09.2024 р.)

27. Фінансовий аналіз з КР: конспект лекцій. Ч. 2: для спец. 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освіт.-проф. програми «Облік і аудит» ден. та заоч. форми навчання ступінь вищ. освіти «Магістр» / Укл. Ступницька Т.М. Одеса : ОНТУ, 2024. 77 с. URL: <https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONANT.2271890> (дата звернення: 25.09.2024 р.)

28. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюник, П. М. Рубанов. Суми : Сумський державний університет, 2018. 395 с.

29. Ванькевич В.Є. Облік необоротних активів і джерел їх формування: стан і розвиток: автореф. На здобуття наук, ступеня кандидата економічних наук. Мінськ, 2007. 24с.

30. Гнатенко Є.П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві // Економічний аналіз, 2016. Том 26. № 1. С. 99-105.

31. Граковський Ю.В. Дебіторська заборгованість: особливості обліку // Вісник. Офіційно про податки. 2016. №20 С.878

32. Кандиба К.О. Аналіз ефективності використання основних засобів // Управління розвитком, 2017. № 3(166). С. 12-14.

33. Почечун Ю.М. Особливості застосування аналізу як інструменту управління необоротними активами підприємств харчової промисловості // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді матеріали VI всеукр. студ. наук.-практ.ї конф. м. Одеса, 17-18 квітня 2023 р. / Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2024. С. 301-304

34. Почечун Ю.М. Особливості аналізу необоротних активів підприємства в сучасних умовах: теоретичний аспект // Збірник наукових праць молодих учених, аспірантів та студентів / Одес. нац. технологіч. університет. Одеса: ОНТУ, 2024. С.250 - 253

35. Почечун Ю.М. Теоретичні аспекти визначення необоротних активів підприємства // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді: матеріали IV Всеукр. Студ. Наук.-практ.ї конф. Одеса, 20-21 жовтня 2022 р. / Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2022. С. 46-49

36. Pochechun Y.M. Theoretical aspects of determining the fixed assets of the enterprise // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді матеріали V Всеукр. Студ. Наук.-практ.ї конф. Одеса, 30-31 травня 2023 р. / Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2023. С. 175-179

37. Stupnytska T.M., Volodina O.P., Pochechun Yu.M. // Features of fixed assets accounting: comparative aspects by national and international standards // Економічні та соціальні аспекти розвитку України: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 жовтня 2024р., м. Одеса, ОНТУ, С.226-229

38. Семейон В.С. Активи як облікова категорія: проблеми трактування // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2008, № 2 (44). С. 146-155.

39. Семейон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад // Вісник Житомирського державного технологічного університету: економічні науки. 2019. № 3. С. 161–167.

40. Сисюк С. В., Бенько І. Д. Курсові різниці та балансова вартість іноземної валюти: особливості обліку та визначення // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. Економічні науки. 2010 р. 25 С. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2010_25%281%29__17 (дата звернення 10.09.2024р)

41. Савченко А.М., Олянецька М.С., Feature of analysis of non-current assets at the example of company PJSC "Kharkiv biscuit factory" (Особливості аналізу необоротних активів на прикладі підприємства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика) // Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7457> (дата звернення 12.09.2024р)

42. Хорунжак Н.М., Рогожкіна В.В. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації // Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 19. С. 554-560.

43. <http://nbuv.gov.ua>

44. <https://zakon.rada.gov.ua>

ДОДАТОК А

Сертифікат про участь у VI всеукраїнській науково-практичній конференції
«Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку
України: погляд молоді» в ОНТУ у 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМ. Г. Е. ВЕЙНШТЕЙНА

СЕРТИФІКАТ
видано
ПОЧЕЧУН ЮЛІЇ

за участь
у VI **ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ СТУДЕНТСЬКІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ**
«Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді»
17-18 квітня 2024 р.
15 годин (0,5 кредита ECTS)

Економіка і розвиток галузей АПК • Менеджмент, інвестиції та інновації в харчовому бізнесі • Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку • Маркетинг та логістика в агропромисловій сфері • Особливості функціонування експортних логістичних систем • Маркетингові аспекти економічного розвитку • Бухгалтерський облік, економічний аналіз та аудит в системі управління підприємством • Фінансово-економічна безпека підприємств харчової промисловості • Екологічний менеджмент харчових виробництв • Становлення та розвиток публічного управління та адміністрування • Соціально-економічні аспекти формування громадянської відповідальності у студентської молоді • Цифрові технології в управлінні, діджитал-облік і контролінг

Дата 18.04.2024

Голова організаційного комітету конференції,
проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків ОНТУ
Ольга ОЛЬШЕВСЬКА

ДОДАТОК Б

Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи на науковому колоквиумі «Теоретичні та практичні аспекти проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів національної економіки, інструменти аналізу їх діяльності та забезпечення розвитку»

Витяг

з протоколу № 13
засідання кафедри обліку та аудиту
від 24 квітня 2024 р.

Голова засідання кафедри: завідувач кафедри обліку та аудиту проф. Немченко В.В.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: проф. Купріна Н.М., проф., Мельник Ю.М., доценти: Антонюк О.П., Ощепков О.П., Ступницька Т.М., Тарасова О.В., Васьковська К.О., Баранюк Х.О., ас. Гребейникова Н.А., зав. лабораторії Головаченко Л.М.

СЛУХАЛИ: Про результати наукового колоквиуму «Теоретичні та практичні аспекти проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів національної економіки, інструменти аналізу їх діяльності та забезпечення розвитку», який проводився 18 квітня 2024 року о 11.00 в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри Обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквиуму «Теоретичні та практичні аспекти проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів національної економіки, інструменти аналізу їх діяльності та забезпечення розвитку» з напряму наукової школи кафедри Обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 18.04.2024 р.

2. Здобувачам вищої освіти які підготували та доповідали на науковому колоквиуму 18.04.2024 р. в рамках дослідження за темами КРМ і КРБ, які виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.16. Здобувачці СВО «Магістр», спец. 071 «Облік і оподаткування», ОПІ «Облік і аудит» – Ю.М. Почечун, тема доповіді:

«Особливості застосування аналізу як інструменту управління необоротними активами підприємств харчової промисловості».

Зав. кафедри
обліку та аудиту

/ПІДПИСАНО/

Валерій НЕМЧЕНКО

Секретар

/ПІДПИСАНО/

Людмила ГОЛОВАЧЕНКО

ДОДАТОК В

Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи на науковому колоквіумі «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління діяльністю суб'єктів національної економіки»

Витяг

з протоколу № 6
засідання кафедри обліку та аудиту
від 28 листопада 2024 р.

Голова засідання кафедри: завідувач кафедри обліку та аудиту проф. Немченко В.В.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: проф. Купріна Н.М., проф., Мельник Ю.М., доценти: Антонюк О.П., Ощепков О.П., Ступницька Т.М., Тарасова О.В., Васьковська К.О., Баранюк Х.О., ас. Гребейникова Н.А.

СЛУХАЛИ: Про результати наукового колоквіуму «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління діяльністю суб'єктів національної економіки», який проводився 28 листопада 2024 року о 11.00 в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри Обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління діяльністю суб'єктів національної економіки» з наряду наукової школи кафедри Обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 28.11.2024 р.

2. Надати апробацію наукових досліджень докторанту, аспірантам, а також здобувачам вищої освіти СВО «Магістр» та СВО «Бакалавр» в рамках дослідження за темами КРМ і КРБ, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, та які підготували доповіді та виступали на науковому колоквіумі 28.11.2024 р., а саме:

2.10. Здобувачці СВО «Магістр», спец. 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» Почечун Ю.М., тема доповіді «Аналіз необоротних активів як інструмент підвищення результативності діяльності підприємства», науковий керівник – доц. Ступницька Т.М.

Зав. кафедри
обліку та аудиту

/ПІДПИСАНО/

Валерій НЕМЧЕНКО

Секретар
Зав. кафедри

/ПІДПИСАНО/

Людмила ГОЛОВАЧЕНКО

ДОДАТОК Г

Перелік субрахунків до рахунків з обліку необоротних активів*

Таблиця Г.1 – Класифікація основних засобів та нематеріальних активів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Основні засоби	Нематеріальні активи
101 Земельні ділянки	121 «Права користування природними ресурсами»
102 Капітальні витрати на поліпшення земель	122 «Права користування майном»
103 Будинки, споруди та передавальні пристрої	123 «Права на комерційні позначення»
104 Машини та обладнання	124 «Права на об'єкти промислової власності»
105 Транспортні засоби	125 «Авторське право та суміжні з ним права»
106 Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	127 «Інші нематеріальні активи»
107 Робоча та продуктивна худоба	
108 Багаторічні насадження	
109 Інші основні засоби	

Таблиця Г.2 – Субрахунки рахунку 13 «Знос необоротних активів» відповідно до Плану рахунків

Номер рахунку	Назва	Призначення
131	Знос основних засобів	Узагальнюється інформація про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби».
132	Знос інших необоротних матеріальних активів	Узагальнюється інформація про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи».
133	Накопичена амортизація нематеріальних активів	Узагальнюється інформація про суму накопиченої амортизації нематеріальних активів.
134	Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів»	Узагальнюється інформація про суму амортизації, нарахованої на довгострокові біологічні активи, облік яких ведеться на субрахунках 162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю» та 164 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю»
135	Знос інвестиційної нерухомості	Узагальнюється інформація про суму зносу інвестиційної нерухомості, облік якої ведеться на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» за первісною вартістю

Таблиця Г.3– Субрахунки рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» відповідно до Плану рахунків*

Номер рахунку	Назва	Призначення
141	«Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»	призначено для узагальнення інформації про наявність і рух довгострокових інвестицій (вкладень) у цінні папери (статутний капітал) підприємств – пов'язаних осіб, створених на території країни та за кордоном.

Номер рахунку	Назва	Призначення
142	«Інші інвестиції пов'язаним сторонам»	цей рахунок призначено для обліку довгострокових позик і боргових цінних паперів підприємств, які завдяки основним (пайовим) вкладенням інвестор контролює або на діяльність яких справляє істотний вплив.

Таблиця Г.4 – Субрахунки рахунку 15 «Капітальні інвестиції»*

Номер рахунку	Назва	Призначення
151	Капітальне будівництво	Облік витрат на будівництво, яке ведеться господарським та підрядним способом для власних потреб підприємства. Облік устаткування, яке підлягає монтажу в процесі будівництва
152	Придбання (виготовлення) основних засобів	Облік витрат на придбання та виготовлення власними силами основних засобів (крім об'єктів будівництва)
153	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	Облік витрат на придбання та виготовлення власними силами активів, облік яких ведеться на рахунку 11 «Інші необоротні нематеріальні активи»
155	Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів	Облік придбання, вирощування, та створення довгострокових біологічних активів, які обліковуються на рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» (вирощування незрілих довгострокових біологічних активів та формування основного стада робочої і продуктивної худоби)

Таблиця Г.5 – Субрахунки рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» відповідно до Плану рахунків*

Номер рахунку	Назва	Призначення
181	«Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду»	відображаються чисті інвестиції орендодавця у фінансову оренду, визначені згідно з ПСБО-14 «Оренда».
182	«Довгострокові векселі одержані»	ведеться облік векселів, одержаних на забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості.
183	«Інша дебіторська заборгованість»	призначений для обліку довгострокової дебіторської заборгованості, яка не відображається на інших субрахунках рахунку 18, зокрема розрахунків з працівниками за виданими довгостроковими позиками тощо, інші види розрахунків.
184	«Інші необоротні активи»	ведеться облік активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, зокрема грошових коштів, а також інших активів, які безпосередньо не можуть бути відображені на інших рахунках обліку необоротних активів.

ДОДАТОК Д
Типова кореспонденція рахунків з обліку необоротних активів*

Таблиця Д.1- Кореспонденція рахунків з обліку надходження на підприємство основних засобів та нематеріальних активів

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Придбання основних засобів у постачальника		
1.Оприбуткування об'єкта основних засобів	152	631
2.Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	631
3.Відображення послуг з монтажу об'єкта основних засобів	152	685
4.Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10,11	152
Безкоштовно отримані основні засоби		
1.На суму справедливої вартості збільшено додатковий капітал	152	424
2.Відображено витрати з доставки об'єкта основних засобів	152	631
3. Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10,11	152
4.Нараховано амортизацію на об'єкт основних засобів	23, 91-94	13
5.На суму пропорційну амортизації визнано дохід від безоплатного отримання	424	745
Отримання об'єкта основних засобів, як внесок до зареєстрованого капіталу		
1.Отримано об'єкт основних засобів, як внесок до статутного капіталу	152	46
2.Зареєстровано внесок до статутного капіталу	46	401
3. Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10,11	152
Отримання об'єкта основних засобів в обмін на подібний		
1.Передано об'єкт основних засобів та списано його залишкову вартість (в сумі не більше справедливої вартості)	377	10,11
2.Списано суму зносу об'єкта основних засобів, який передається	13	10,11
3.Відображено суму податкового зобов'язання виходячи з договірної вартості	377	641
4.Донараховано податкові зобов'язання з ПДВ, якщо мінімальна база перевищує договірну	949	641
5.Списано на витрати суму перевищення залишкової вартості об'єкта основних засобів на його справедливою вартістю	977	10,11
6.Оприбутковано отриманий об'єкт основних засобів за сумою справедливої вартості переданого об'єкта	152	631
7. Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	631
8.Відображено залік зобов'язань	631	377
9. Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10,11	152
Придбання нематеріального активу на умовах післяплати		
1.Оприбутковано об'єкт нематеріальних активів	154	631
2.Відображено право на податковий кредит із ПДВ	6442	631
3.Нараховано суму податкового кредиту з ПДВ згідно із зареєстрованою податковою накладною	641	6442
4.Сплачено вартість отриманого об'єкта нематеріальних активів	631	311
5.Введено в експлуатацію об'єкт нематеріальних активів	125	154
Отримання об'єкта нематеріальних активів в обмін на подібний		
1.Оприбутковано торговельну марку «Дружба»	154	631
2.Відображено право на податковий кредит із ПДВ	6442	631
3.Нараховано суму податкового кредиту з ПДВ згідно із зареєстрованою податковою накладною	641	6442
4.Передано торговельну марку «Колос», списано її залишкову вартість	377	123
5.Списано суму зносу, нараховану на вартість торговельної марки «Колос»	133	123

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
6.Включено до складу витрат звітнього періоду суму перевищення залишкової вартості торгівельної марки «Колос» над її справедливою вартістю	977	123
7. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ справедливою вартістю торгівельної марки «Колос»	377	641
8.Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ на різницю між залишковою та справедливою вартістю торгівельної марки «Колос»	977	641
9.Відображено залік заборгованостей	631	377
10.Введено в експлуатацію торгівельну марку «Дружба»	123	154
11.Інші витрати віднесено до фінансового результату від іншої діяльності	793	977
Облік створення нематеріальних активів через підрядну організацію		
1.Перераховано підряднику аванс за виконання робіт зі створення об'єкта нематеріальних активів	371	311
2.Відображено право на податковий кредит із ПДВ	6442	631
3.Нараховано суму податкового кредиту з ПДВ згідно із зареєстрованою податковою накладною	641	6442
4.Оприбутковано роботи зі створення об'єкта нематеріальних активів	154	631
5.Списано податковий кредит з ПДВ	6441	631
6.Відображено залік заборгованостей	631	371
7.Введено в експлуатацію об'єкт нематеріальних активів	125	154

Таблиця Д.2 - Типова кореспонденція обліку амортизації основних засобів та нематеріальних активів

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Амортизація основних засобів		
1.Нараховано амортизацію основних засобів, задіяних у будівництві, модернізації, реконструкції, дообладнанні та інших видах поліпшення інших основних засобів	151/ 152	131
2.Нараховано амортизацію основних засобів виробничого призначення	23	
3.Нараховано амортизацію основних засобів, які використовуються у роботах, пов'язаних з освоєнням нових виробництв	39	
4.Нараховано амортизацію основних засобів загальновиробничого призначення	91	
5.Нараховано амортизацію основних засобів адміністративного призначення	92	
6.Нараховано амортизацію основних засобів, що забезпечують збут продукції	93	
7.Нараховано амортизацію основних засобів, які використовуються при проведенні досліджень та розробок	941	
8.Нараховано амортизацію основних засобів, які використовуються на об'єктах житлово-комунального господарства та соціально-культурної сфери	949	
9.Нараховано амортизацію основних засобів, наданих в операційну оренду		
10.Нараховано амортизацію невиробничих основних засобів	977	
11.Нараховано амортизацію основних засобів, що належать підприємству та використовуються при виконанні військово-транспортного обов'язку		
12.Нараховано амортизацію основних засобів, які беруть участь в ліквідації наслідків надзвичайних подій		
13.Відображення зменшення суми дооцінки об'єкта основних засобів у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації	411	

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
14.Відображено дохід у сумі, пропорційній сумі нарахованої амортизації безоплатно одержаних основних засобів (крім землі та фінансових інвестицій)	424	745
15.Відображено дохід у сумі, пропорційній сумі нарахованої амортизації основних засобів (крім землі та фінансових інвестицій), отриманих за рахунок коштів цільового фінансування	69	
Амортизація нематеріальних активів		
1.Нараховано амортизацію нематеріальних активів виробничого призначення	23	133
2.Нараховано амортизацію нематеріальних активів, які використовуються у роботах, пов'язаних з освоєнням нових виробництв	39	
3.Нараховано амортизацію нематеріальних активів загальновиробничого призначення	91	
4.Нараховано амортизацію нематеріальних активів адміністративного призначення	92	
5.Нараховано амортизацію нематеріальних активів, що забезпечують збут продукції	93	
6.Нараховано амортизацію нематеріальних активів, які використовуються при проведенні досліджень та розробок	941	
7.Нараховано амортизацію нематеріальних активів, які використовуються на об'єктах житлово-комунального господарства та соціально-культурної сфери	949	
8.Нараховано амортизацію нематеріальних активів, наданих в операційну оренду		
9.Нараховано амортизацію невикористаних нематеріальних активів		
10.Відображення зменшення суми дооцінки об'єкта нематеріального активу у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації	412	441
11.Відображено дохід у сумі, пропорційній сумі нарахованої амортизації безоплатно одержаних нематеріальних активів (крім землі та фінансових інвестицій)	424	745
12.Відображено дохід у сумі, пропорційній сумі нарахованої амортизації нематеріальних активів (крім землі та фінансових інвестицій), отриманих за рахунок коштів цільового фінансування	69	745

Таблиця Д.3 - Типова кореспонденція обліку вибуття основних засобів та нематеріальних активів

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Ліквідація (списання) основних засобів		
1.Списано накопичений знос	131	105
2. Передано автомобіль покупцеві	361	712
3. Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	712	641
4.Дохід від продажу віднесено на фінансові результати	712	791
5. Списано залишкову вартість проданого автомобіля	943	105
6.Залишкову вартість віднесено на фінансові результати	791	943
7.Отримано оплату	311	377
Ліквідація основного засобу		
1.Списано залишкову вартість об'єкта ОЗ, що ліквідується	976	10, 11
2.Списано суму зносу об'єкта ОЗ, що ліквідується	13	10, 11

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
3.Відображено витрати на демонтаж об'єкта ОЗ, що ліквідується	976	685, 631, 66, 65
Реалізація основного засобу		
1.Зараховано в доход від реалізації необоротних активів суму, яка підлягає сплаті покупцями за продані їм основні засоби	377	742
2.Відображено суму податкового зобов'язання по ПДВ	742	643
3.Відображено витрати, пов'язані з реалізацією об'єктів основних засобів	972	66
4.Списано ліквідовані об'єкти основних засобів за залишковою вартістю	976	10
5.Зараховано в доход діяльності матеріальні цінності, одержані від ліквідованих об'єктів і оприбутковані за цінами реалізації	20	746
6.Відображена сума податкового зобов'язання по ПДВ	976	641
Безоплатна передача основних засобів		
- передача виробничого основного засобу платнику податку на прибуток, неприбутковій установі (громадській організації)		
1.Списана залишкова вартість переданого основного засобу	977	105
2.Списано нарахований знос	131	105
3.Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	977	641
- передача невиробничого основного засобу		
1.Списана залишкова вартість переданого основного засобу	977	109
2.Списано нарахований знос	131	109
Внесення основних засобів до зареєстрованого капіталу		
1.Списано накопичений знос	131	105
2.Відображена передача об'єкта до статутного капіталу	377	712
3.Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	712	641
4.Списана собівартість переданого активу	943	105
5.Визнано собівартість фінансової інвестиції	14	377
Облік реалізації нематеріального активу у разі подальшої оплати		
1.Списання суми накопиченої амортизації нематеріального активу	133	12
2.Відображення реалізації об'єкта нематеріального активу	377	712
3.Нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	712	641
4.Списання залишкової вартості об'єкту нематеріального активу	943	12
5.Отримання грошових коштів за реалізовані нематеріальні активи	311	377
6.Визначення фінансового результату від реалізації нематеріального активу	712	791
	791	943
Облік реалізації нематеріального активу у разі попередньої оплати		
1.Отримання авансу за об'єкт нематеріального активу	311	680
2.Відображення податкового зобов'язання з ПДВ	643	641
3.Списання суми накопиченої амортизації по об'єкту нематеріального активу	133	12
4.Переклад об'єкту нематеріального активу до складу НМА, що утримуються для продажу	286	12
5.Відображення доходу від продажу нематеріального активу на момент його передачі покупцю	680	712
6.Списання суми нарахованих раніше податкових зобов'язань з ПДВ	712	643
7.Списання залишкової вартості об'єкту нематеріального активу	943	286
8.Визначення фінансового результату від реалізації нематеріального активу	712	791
	791	943

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Облік ліквідації нематеріального активу		
1.Списання суми накопиченої амортизації нематеріального активу	133	12
2.Списання залишкової вартості ліквідованого об'єкту нематеріального активу	976	12
3.Нарахування податкових зобов'язання з ПДВ	976	641
4.Визначення фінансового результату від ліквідації нематеріального активу	793	976
Облік безвідплатної передачі нематеріального активу		
1.Списання суми нарахованого зносу по переданому об'єкту нематеріального активу	133	12
2.Списання залишкової вартості ліквідованого об'єкту нематеріального активу	977	12
3.Нарахування податкових зобов'язання з ПДВ	977	641
4.Визначення фінансового результату від ліквідації нематеріального активу	793	977
Облік передачі нематеріального активу в якості внеску до статутного капіталу іншого підприємства		
1.Списання суми накопиченої амортизації по переданому об'єкту нематеріального активу в статутний капітал іншого підприємства	133	12
2.Відображення переведення нематеріального активу до складу необоротних активів, що утримуються для продажу	286	12
3.Відображення реалізації від внесення нематеріального активу до статутного капіталу іншого підприємства	377	712
4.Нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	712	641
5.Списання залишкової вартості нематеріального активу	943	286
6.Відображення придбання фінансових інвестицій	14	680
7.Залік заборгованості	680	377
8.Визначення фінансового результату від передачі об'єкту НМА в статутний капітал іншого підприємства	712	791
	791	943

Таблиця Д.4 – Типова кореспонденція обліку довгострокових фінансових інвестицій

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
1.Визнані дивіденди відразу направлено на збільшення номінальної вартості акцій (реінвестиція дивідендів)	14	733
2.Отримано прибуток від інвестиційних операцій	14	731, 732
3.Придбано акції за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій	14	311
4.Проведено предоплату продавцю при придбанні цінних паперів	371	311
5.Отримано цінні папери	14	371
6.Спрямовано витрати на оплату послуг посередника на збільшення вартості придбаних цінних паперів	14	685
7.Відображено податковий кредит з незареєстрованих податкових накладних у разі придбання послуг платником ПДВ у платника ПДВ	644	685
8.Сплачено фінансовому посереднику за послуги по купівлі цінних паперів	685	311
9.Переведено поточну фінансову інвестицію в довгострокову	141	35
10.Переведено довгострокову фінансову інвестицію в поточну	35	141

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
11.Сформовано статутний? зареєстрований капітал на вартість випущених акцій	46	40
12.Відображено одержання фінансових інвестицій (сума відображення дорівнює номінальній вартості випущених підприємством акцій)	14	46
13.Доведено вартість фінансових інвестицій до справедливої вартості переданих акцій	14	421
- якщо вартість фінансових інвестицій більша за номінальну вартість акцій	975	14
- якщо вартість фінансових інвестицій менша за номінальну вартість акцій		
14.Придбано цінні папери за рахунок отриманої позики	14	50, 60
15.Відображено збільшення балансової вартості фінансової інвестиції, яку оцінено на дату балансу за справедливою вартістю	14	746
16. Відображено зменшення балансової вартості фінансової інвестиції, яку оцінено на дату балансу за справедливою вартістю	975	14
17.Зміна балансової вартості фінансової інвестиції на суму збільшення власного капіталу об'єкта інвестування внаслідок дооцінки основних засобів	14	41
18. Відображено дисконт за фінансовою інвестицією	14	733
19. Відображено збільшення балансової вартості фінансової інвестиції на частку інвестора в чистому прибутку інвестованого підприємства	14	72
20. Отримано передоплату при продажі фінансових інвестицій	311	681
21.Нараховано дохід від реалізації фінансових інвестицій	377	741
22. Відображено балансову вартість реалізованих фінансових інвестицій	971	14
23. Відображено взаємозалік заборгованості	681	37
24. Відображено премію за фінансовою інвестицією	952	311
25.Нараховано інвестором дивіденди від інвестицій, що обліковуються за методом участі в капіталі	373	14
26. Відображено частку в збитку підприємства, в яке було здійснено інвестиції, у складі втрат від участі в капіталі	96	14

Таблиця Д.5 - Типова кореспонденція обліку капітальних інвестицій

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Облік будівництва господарським способом		
1.Витрати на розробку технічних умов	151	631
2.Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.Витрати на проектно-кошторисну документацію	151	631
4.Витрати на матеріали, які використовувалися при будівництві	151	205
5.Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	151	661
6.Нараховано збори на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування	151	65 (651, 652, 653)
7.Нарахована амортизація обладнання	151	131
8.Списано витрати загальнопромислового призначення	151	91
9.Прийнято об'єкт в експлуатацію на підставі акту	103	151
Облік будівництва підрядним способом		
1.Заборгованість замовника за рахунками підрядника за виконані проектні, будівельно-монтажні роботи	151	631
2.Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.Одержано фінансування на будівництво із зовнішніх джерел (бюджетні, позабюджетні)	311	48

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
4.Перераховано з поточного рахунка підряднику за виконані роботи	631	311
5.Віднесено на доходи майбутніх періодів суму невикористаного в поточному періоді фінансування	48	69
6.Введено в експлуатацію за актом прийому – передачі об'єкта основних засобів	103	151
Облік придбання (виготовлення) основних засобів та інших необоротних активів		
1.Одержано обладнання за договором постачання	152	631
2.Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.Сплачено постачальнику	631	311
4.Відображені витрати, пов'язані з посередницькими, транспортними та іншими витратами	152	685
5. Відображено податковий кредит з ПДВ, пов'язаний з посередницькими, транспортними та іншими витратами	641	685
6.Зараховано обладнання до складу основних засобів	104	152
7.Одержано спеціальні інструменти від постачальника	153	152
8. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
9. Зараховано спеціальні інструменти до складу інших необоротних матеріальних активів	112	153

Таблиця Д.6 – Бухгалтерські проведення з обліку довгострокових біологічних активів на підприємстві

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
1.Одержано від постачальників довгострокові біологічні активи – вартість худоби без ПДВ	155	631
– відображено податковий кредит з ПДВ	644	631
2.Оприбутковано худобу (поголів'я тварин)	16	155
3.Отримано від учасників довгостроковий біологічний актив як внесок до зареєстрованого капіталу	16	46
4.Переоцінено незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за справедливою вартістю – дооцінка	165	710
– уцінка	940	165
5.Нарахована амортизація довгострокових біологічних активів, які оцінюються за первісною вартістю	23	134
6.Відображено втрати від зменшення корисності довгострокових біологічних активів, які оцінюються за первісною вартістю	972	134
7.Відображено відновлення корисності довгострокових біологічних активів, які оцінюються за первісною вартістю	134	742

Таблиця Д.7 – Типова кореспонденція обліку довгострокової дебіторської заборгованості

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Виникнення дебіторської заборгованості		
1.Визнання доходу від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг), у т.ч. сума ПДВ	361	701
	701	641
2.Перерахування авансу в майбутню поставку товарів, робіт, послуг, у т.ч. сума ПДВ	371	311
	644.2	644.1
	641	644.2

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
3.Визнано дохід від здавання в оренду приміщення	377	713
4.Нараховано відсотки по банківському кредиту	373	733
5.Нарахований дохід від дивідендів	373	731
6.Отримано вексель по реалізованій продукції	341	361
7.Нараховано штрафні санкції по договору з покупцем	374	715
8.Перераховано поворотну фінансову допомогу (позику)	183	311
9.Видано кошти підзвітній особі	372	301
10.Нараховано лікарняні і заборгованість Пенсійного фонду	378	663
Погашення дебіторської заборгованості		
1.Отримання оплати за відвантажену продукцію, товари, роботи, послуги	311	361
2.Отримання оплати від інших дебіторів	311	377
3.Повернення назад поворотної фінансової допомоги (позики)	311	183

* Складено автором з використанням джерел [18, 28]

ДОДАТОК Е
Основні фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2020-2022 рр.*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
				абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	1716	1191,0	984,8	-206	-17,31
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.					
- у діючих оптових цінах	33299,8	32060,2	21987,4	-10073	-31,42
- у порівнянних оптових цінах	38312,8	26591,2	21987,4	-4603,8	-17,31
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	25664,98	26918,7	22326,8	-4591,9	-17,06
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	93190	143652	171390	27738	19,31
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	105161	85984	106807	20823	24,22
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	4152	4675	4849	174	3,72
7. Витрати на збут, тис. грн.	859	3824	3660	-164	-4,29
8. Валовий прибуток, тис. грн.	-11971	57668	64583	6915	11,99
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	110172	94483	115316	20833	22,05
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	112,85	65,77	67,28	1,51	2,3
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	-17103	47158	66181	19023	40,34
в т. числі:					
- від основної операційної діяльності	-16982	49169	56074	6905	14,04
- від іншої операційної діяльності	-587	-1938	10948	-12886	в -6,6р.
- від фінансової діяльності	485	3	-682	-685	в -228,3р.
- від іншої діяльності	-19	-76	-159	-83	109,21
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	-	-	-
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-17103	47158	66181	19023	40,34
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	91092	110137	102914	-7223	-6,56
15. Матеріаловіддача, грн.	0,366	0,291	0,214	-0,077	-26,60
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	2,73	3,44	4,68	1,25	36,25
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	122	150	139	-11	-7,33
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	314039	177274	158182	-19092	-10,77
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	11403	15009	17414	2405,0	16,02

Продовження Додатку Е

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021р.	
				абс.	%
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	93467,2	100060	125280,6	25220,6	25,21
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	119714	124240	129722,5	5482,5	4,41
22. Фондовіддача, грн.	0,278	0,258	0,169	-0,089	-34,5
- по продукції	-0,14	1,16	1,32	0,16	13,79
23. Фондорентабельність, %	-14,3	38,0	51,02	13,02	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	127780,5	133699,5	183560	49860,5	37,29
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,73	1,07	0,93	-0,14	-13,08
26. Рентабельність продукції, %	-12,8	40,14	37,68	-2,46	x
27. Рентабельність виробництва, %	-6,91	18,28	21,13	2,85	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	3533,5	5337	6527	1190	22,3
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	-	-	-	-	-
30. Коефіцієнти ліквідності балансу					
- коефіцієнт поточної ліквідності	49,8	23,25	18,82	-4,43	-19,05
- коефіцієнт швидкої ліквідності	18,3	6,04	7,7	1,66	27,48
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	17,1	4,8	7,26	2,46	51,25

*Розраховано за даними форм фінансової та статистичної звітності підприємства

ДОДАТОК Ж

Окремі аспекти методики аналізу необоротних активів

Таблиця Ж.1 – Підходи до методики аналізу необоротних активів
за науковим підходом*

Науковець	Методика проведення аналізу необоротних активів
<p>Єгорова О. В., Дорогань- Писаренко Л.О. , Тютюнник Ю.М.</p>	<p>1.Аналіз динаміки (за видами у натуральному та вартісному виразах). 2.Оцінка складу та структури шляхом визначення структурних показників – питомої ваги (у відсотках) вартості окремих видів необоротних активів з урахуванням їх поділу на види за рядом класифікаційних ознак, що будуть розглянуті нижче. 3. Оцінка стану необоротних активів. 4. Оцінка забезпеченості окремими видами активів (основними засобами, довгостроковими біологічними активами, земельними ресурсами тощо). 5.Аналіз ефективності використання. 6.Виявлення резервів інтенсивності оновлення та поліпшення використання необоротних активів, строку їхнього використання, темпів і способів їх відтворення, визначення напрямів майбутніх інвестицій, оцінка строку окупності капітальних вкладень.</p>
<p>Костюк О. В Гнатенко Є.П</p>	<p>1.Аналіз динаміки необоротних активів. 2.Темпи зростання загального обсягу необоротних активів зіставляють з темпами зростання обсягу виробництва і реалізації продукції. 3.Аналізу складу і структури необоротних активів. 4.Висновки щодо орієнтації підприємства на певний напрям розвитку.</p>
<p>Данилова Є.І.</p>	<p>Розглядає лише аналіз основних засобів: 1. Встановлення складу і технічного стану основних засобів на початку і в кінці звітного періоду. 2. Виявлення рівня прогресивності активної частини основних засобів. 3. Розрахунок показників руху основних засобів. 4. Аналіз джерел надходження основних засобів та їх вибуття. 5. Аналіз показників забезпеченості. 6. Аналіз показників ефективності використання основних засобів</p>
<p>Бенько І.Д., Сисяк С.В.</p>	<p>Розглядають аналіз основних засобів за напрямками: 1. Аналіз структури та динаміки основних засобів. 2. Аналіз забезпеченості основними засобами. 3. Аналіз показників руху основних засобів. 4. Аналіз ефективності використання основних засобів</p>
<p>Загородній А. Г.</p>	<p>Розглядає аналіз основних засобів: Аналіз забезпеченості основними засобами починається з оцінки відповідності їх наявної кількості за складом і структурою нормативним потребам бюджетної установи, які визначаються, виходячи з її потужності, обсягу та функціональних особливостей діяльності</p>

Таблиця Ж.2 – Методика розрахунку аналітичних показників для аналізу необоротних активів підприємства*

Найменування показника	Розрахунок	Характеристика показника
Рентабельність необоротних активів, %	$R_{на} = ЧП/НА_{сер} * 100\%$ <p>де ЧП – чистий прибуток $НА_{сер}$ – середня річна вартість необоротних активів</p>	Характеризує величину чистого прибутку, що припадає на кожен гривню необоротних активів. Може розраховуватись у відсотках. Зростання цього показника є позитивним результатом.
Коефіцієнт віддачі необоротних активів, грн./грн.	$K_{вд} = ЧД + Дуч + Дфін + Дінш / НА_{сер}$ <p>де ЧД – чистий дохід Дуч – дохід від участі в капіталі Дфін – дохід від фінансових операцій Дінш – дохід від іншої діяльності $НА_{сер}$ – середня річна вартість необоротних активів</p>	Показує покращення ефективності використання необоротних активів.
Коефіцієнт вводу основних засобів (нематеріальних активів)	$K_{вв} = \Phi_{в} / \Phi_{к}$ <p>де $\Phi_{в}$ – вартість виведених основних виробничих засобів $\Phi_{к}$ – балансова вартість основних виробничих засобів</p>	Показує частку введених основних засобів (нематеріальних активів) у загальній їх вартості
Коефіцієнт вибуття основних засобів (нематеріальних активів)	$K_{вб} = \Phi_{у} / \Phi_{к}$ <p>де $\Phi_{у}$ – вартість уведених основних виробничих засобів $\Phi_{к}$ – балансова вартість основних виробничих засобів</p>	Характеризує інтенсивність вибуття основних засобів (нематеріальних активів)
Коефіцієнт приросту основних засобів (нематеріальних активів)	$K_{пр} = (\Phi_{в} - \Phi_{у}) / \Phi_{к}$ <p>де $\Phi_{в}$ – вартість виведених основних виробничих засобів $\Phi_{у}$ – вартість уведених основних виробничих засобів $\Phi_{к}$ – балансова вартість основних виробничих засобів</p>	Показує ступінь збільшення основних засобів (нематеріальних активів) у звітному періоді проти минулого періоду
Коефіцієнтів зносу основних засобів (нематеріальних активів)	$K_{зн} = Zн / \Phi_{к}$ <p>де $Zн$ – сума зносу основних виробничих засобів $\Phi_{к}$ – балансова вартість основних виробничих засобів</p>	Показує ступінь зносу основних засобів (нематеріальних активів)
Коефіцієнтів придатності основних засобів (нематеріальних активів)	$K_{пр} = 1 - Kз$ <p>де $Kз$ – коефіцієнтів зносу основних засобів (нематеріальних активів)</p>	Відображає частину основних засобів (нематеріальних активів) придатну до експлуатації

Найменування показника	Розрахунок	Характеристика показника
Фондовіддача	$\Phi_{від} = B_n / \Phi_k,$ де B_n - вартість виробленої продукції Φ_k – балансова вартість основних виробничих засобів	Характеризує ефективність використання основних засобів (нематеріальних активів). Відображає суму виробленої продукції на одну гривню необоротних активів.

Таблиця Ж.3 - Аналіз складу, структури та динаміки необоротних активів*

Показник	Абс. величина			Питома вага, %			Відхилення 2022 р. від 2021 р.			
	В 2020 році	В 2021 році	В 2022 році	В 2020 році	В 2021 році	В 2022 році	абс.	пит. ваги	в % до величини 2021 року	в % до величини зміни необоротних активів
Необоротні активи, тис. грн., в т.ч.	73678	73128	68688	100,0	100,0	100,0	-4440	x	-6,07	100,0
- незавершені капітальні інвестиції	1174	501	501	1,59	0,68	0,71	0	0,03	0	0
- основні засоби	67258	67487	62665	91,29	92,29	91,25	-4822	-1,04	-6,59	108,6
- нематеріальні активи	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- довгострокові біологічні активи	5245	5139	5521	7,12	7,03	8,04	382	1,01	0,52	-8,06
- довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- довгострокові фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства